

szél-járás

XIII. ÉVFOLYAM 4. szám • 2020. december

Görföl Jenő főszerkesztő (Pozsony)
Balassa Tamás (Mosonmagyaróvár)
Böröndi Lajos (Feketeerdő)
Deák Ernő (Bécs)
Hornyák István (Pozsony)
Kovács László (Egyházgelle)
Tuba László (Mosonmagyaróvár)
Uzsák Zoltán (Mosonmagyaróvár)
Végh László (Somorja)
Zsódi Viktor (Mosonmagyaróvár)

Szerkesztőség:

Bratislava - Pozsony,
Námestie 1. Mája 10/12, 815 57 Bratislava.
E-mail: csevadok@csevadok.hu

Feketeerdő, Erdőalja u. 11. 9211. borondi@
falu-tv.hu, mosonvarmegye@gmail.com

Wien - Bécs, Schwedenplatz, 2/I/8.
Levélcím: A-1011 Wien, Postfach 358.
E-mail: becsi-naplo@aon.at.

**A Pro Patria Honismereti Szövetség megbí-
zásából kiadja:** Mosonvármegye Lap-és
Könyvkiadó, 9211 Feketeerdő, Erdőalja u. 11.
E-mail: mosonvarmegyekft@gmail.com
Nyugat Takarékszövetkezet: HU90 5950 0155-
1108 5733 0000 0000 SWIFT:TAKBHUHB

*Előfizethető a fenti bankszámlára való utalással,
előzetes vagy utólagos számlázással.
Egy évre a négy szám 3200 Ft, illetve 10 euró.
Sárga csekk a kiadó címén kérhető!
mosonvarmegyekft@gmail.com*

ISSN: 2060-3886

Megjelenik a Palatia Nyomda és Kiadó Kft.
gondozásában (9026 Győr, Viza u. 4.).
Felelős vezető: Radek József ügyvezető.

Zsódi Viktor *Karácsony – A születés misztériuma* 3

irodalom

Joó József	<i>Ünnepi könyvhét után (karikatúra)</i>	4
Tönköl József	<i>Búcsúzóul még összeszámolom, Visszatérés a hombár istenéhez, Tímár Margit haja (versek)</i>	5
Péntek Imre	<i>A mulandóság stációi (jegyzetek)</i>	7
Csáky Annna	<i>Őszi paletta, Térdeplő drapéria (versek)</i>	11
Bíró József	<i>18 tétel („a rémségek kicsiny boltjából”)</i>	11
Zsirai László	<i>Rendeződés</i>	11
Olasz Valéria	<i>Napból merített, Október (versek)</i>	18
Gecsei Ádám	<i>A galamb, Nullum crimen sine lege (novellák)</i>	19
Száraz Pál	<i>Mese (vers) – Talán a győztesek (elbeszélés)</i>	22
Gál Sándor	<i>Mondd az életed! – Húsz év távolából (Dobos Lászlóra emlékezünk)</i>	25

életpálya

Görföl Jenő	<i>Megégett idő – Beszélgetés Böröndi Lajossal (2. rész)</i>	29
--------------------	--	----

honismeret

Oros László	<i>Magyar vándorszínészet Nyitrán</i>	39
Székely László	<i>150 éve, 1870. július 4-én született Vöröss Ferenc</i>	42
Tuba László	<i>Egész életében a kultúra munkása volt In memoriam Szabó József</i>	47

barangoló

Pap Boglárka	<i>Utazás a déli féltekén (2. rész) Az Iguazú-vízesés</i>	49
---------------------	---	----

közművelődés

Bedi Kata	<i>Világok éltetője – Beszélgetés a 90 éves Duba Gyulával</i>	54
Murányi Veronika	<i>Roppanós és édes – Ostyasütés egy szenci családban</i>	61

>>

>>

szélfúvás

Zsódi Viktor	<i>Szalka Tamás által komponált misét mutattak be Mosonmagyaróváron</i>	65
Böröndi Lajos	<i>Istennél van a megbocsátás</i>	66
Zsódi Viktor	<i>Othello, oltás az „álhírek” ellen</i>	72
Neszméri Tünde	<i>Szenczi Molnár Albert megtette, ami a feladata volt</i>	73
Éder Ákos	<i>Életét, munkásságát az egyetlen igaz Úr szolgálatába állította</i>	73
•	<i>Kerék Imre lovagkeresztje</i>	77
Görföl Jenő	<i>Búcsú helyett – Elment Halzl József</i>	79

Szenc város

CSEMADOK

Mosonvármegye Lap- és Könyvkiadó

MEGVALÓSULT A MAGYAR KORMÁNY
TÁMOGATÁSÁVAL

MINISZTERELNÖKSÉG
NEMZETPOLITIKAI ÁLLAMTITKARSÁG

BETHLEN GÁBOR
Alap

Zsódi Viktor

Karácsony – A születés misztériuma

Karácsony – elsősorban – a megtestesülés ünnepe, mely fogalom talán sokak számára inkább távolinak tűnik, hiszen a Gyermek születéséről szóló evangéliumi történet olyannyira közvetlenül és egyértelműen meg tud szólítani mindannyiunkat.

Fodor Ákos: HELYZETMEGHATÁROZÁS

végem a céloom:
tartok tőle és felé;
futásból állok

Az emberfia világra jöttének csodája, mint minden születés a testet öltés, a valóra válás ünnepe. Annak a megvalósulásnak az öröme, amely a hétköznapijainknak is része lehet. A gondolataink szavakká formálása, az ötleteink realizálódása, a vágyaink és álmaink beteljesülése mind-mind a születés és megtestesülés titkának apró visszfényei életünkben. Éppen ezért a karácsony ünneplése, a készületünk nyugodtan hordozhatja az álmodozás, tervezgetés és az alkotás apróbb és nagyívű tetteit. Nyilvánvaló, hogy nem kell, sőt, nem szabad a vásárlási örületbe, költési tébolyba fejest ugrani, mert az biztosan nem tud bennünket a születés misztériumához közelebb vinni. Az adventi idő szelíd pedagógiája éppen a lassabb, körütekintőbb, aprólékosabb és megfontoltabb élet felé vezet bennünket. Verset olvasni, egyáltalán olvasni, csendben befelé is figyelni, valóban észrevenni és meghallgatni a mellettünk élőket a megtestesülés valódi ünneplésre történő igaz felkészülés lehet.

Fodor Ákos: IMA

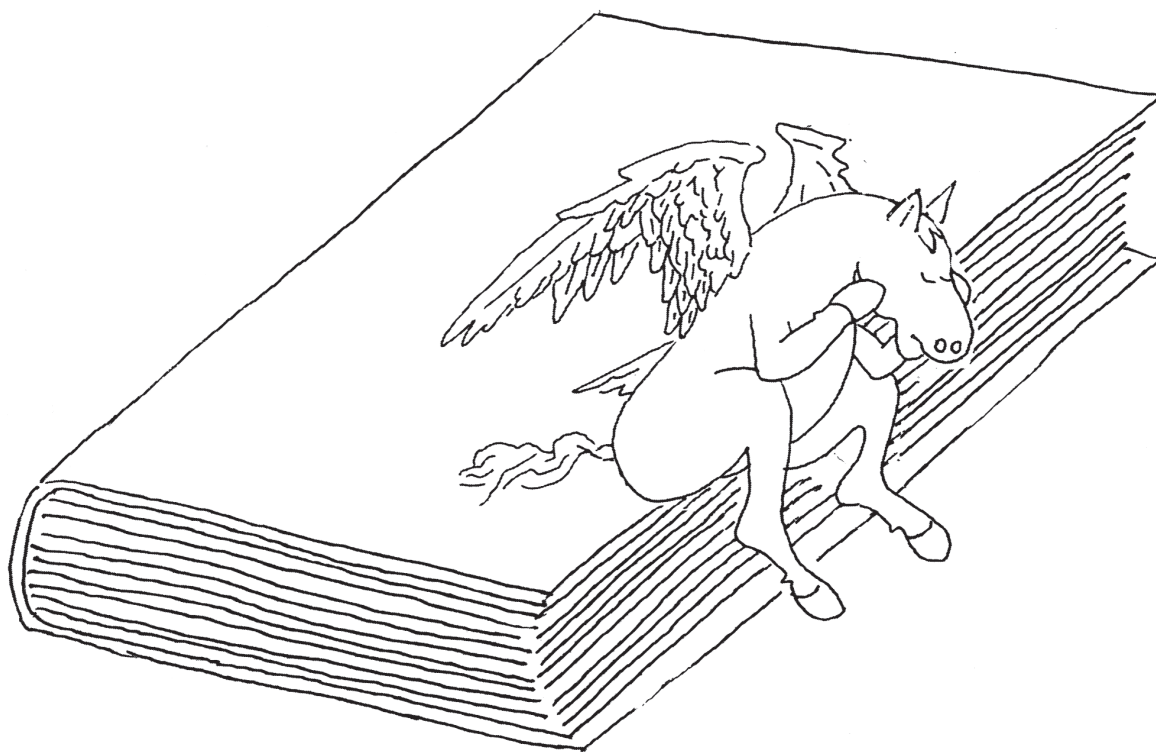
léptedért lettem:
utad vagyok - célod nem
Lassan fuss rajtam.

A készülődés szükséges és nélkülözhetetlen. Felkészülés nélkül nincs karácsony, nem lehet ebbe az ünnepbe beejtőernyőzni. Ahogyan a születést természeténél fogva felkészülés előzi meg, ahogyan a megtestesülő Ige a végtelenből a véges, földi valóságba száll alá, úgy a mi utunk a valódi ünnepre nem lehet készület nélküli, ez esetben nem lehet félkész, gyorsfagyasztott, konyhakész életet választani. Az igazi ünnep a készületünk beteljesülése lesz, a megtett utunkból újjá formálódó célunk lehet, az alkotó létünk megtestesülésévé válik.

Fodor Ákos (1945–2015) költő és műfordító, a magyar haiku egyik mestere.

ÜNNEPI KÖNYVHÉT UTÁN

Joó József eredetileg a 20. Győri Könyvszalonra szánta karikatúra gyűjteményét, amely a Mosonvármegye Lap-és Könyvkiadó gondozásában jelent meg. A Könyvszalon a világjárvány miatt elmaradt. A kötet természetesen így is ragyogó tükröt tart elénk. Dr. Dézsi Csaba András győri polgármester szavaival a rajzok „égbe kanyarított kérdőjelek: mi lesz velünk, mi a kultúrával, a könyvekkel?”

Tönköl József

Búcsúzóul még összeszámolom

Hol a vadlúd-csapat a hómezőről, a gyöp fehér ágára,
kidobott szívem, rigóhangok közt hol van a kert,
kondukt szétnyílt imakönyvek fölött levendula-szirom,
s egy hullócsillag, mint tűzre húzott harang,

a ház folyosóján rekedten köszönetnek az öregek,
búcsúzóul még összeszámoltam őket, mondom nekik,
egy vándor jár erre, gyújt fényt lámpákban,
szekercékben, lakatot csukott száján, látja táncolni

a rózsá-napot és a veled visszatért szerelmes méheket,
mint egy patakot, bujdokoló fejes domolyókkal,
mint egy Kismosót, elázó kenderkévékkel,
káposztáskövön megint a térítő június, más táj és hegy,

hátrálnak előlem szőlősgazdák, vagy ezt azért mondom,
mert nem is nézek én, csak a bor gyöngyház fényére,
s ha boldogan, ha boldogtalanul kedvesemhez szólok,
már nélküle takarózom rámozduló kövekbe,

keskeny szárnyú madár kakukkolja éveimet,
rázza magát tévedhetetlenül, mint aranyos fürtű akác,
akár fiatal sarlósfecske,
valaki olyan szépen viszi árnyékomat a láncfű-mennybe.

Visszatérés a hombár istenéhez

Adósa vagyok itt mindenkinek, kiről azt tudom,
sokan vannak, sokan, dudorásznak is valamit,
ha fölnézek, lobog a hó a kazlak tetején,

esik a tükör erezetébe, esik asztalra és székekre,
fénylik a gyertya világosságában, erős ajtózáron,
mintha várna valaki borral, vacsorával,

s hallanám hombár árva fejű urát elalvás előtt,
amikor bolondul nőttek tulipánok és tűzliliomok,
amikor innen elmentem ó, akkor még fiatal volt,
hagytam neki az ég ünnepét, naplomb koronáját,
húsvéti tojást, aztán elszaladtam úgy,
mint a megütött biciklikarika szalad el.

Most meg azt a képet látom, riadtan jövök újra
a hajnali kamra fényeiben hombáristent keresni,
ha a rozsföld megsárgul, a kalász szentté lesz,

mikor csizmám patkója vasdöngésű utcán kihűl,
mikor hosszúszilva magja és lánc csomója pattan,
hagyhatnám ezt a hőtöréses erdőt,

suttogást, kaszasuhogást, dombos vánkost,
meggyóntam búza-deszkáknak: melyik évemben?
milyen költő atyafiakkal? akikre nem emlékszem?

Tímár Margit haja

A felrepedt mezőn nincsen, aki énekelje a lakodalmas dalt,
éppen ezt dalolja el valaki, azt hallottam tegnap éjfél után:
ó, te édes sárga hajam hova lettél?
talán az én kontyom alá keveredtél?
oda tekeredtem én, le se ereszkedem én soha többé.
Lassan elfeledem Tímár Margit énekét, a gyerekkoromat,
az udvaron a hóból kiásott ösvényeket, a következő utcát,
a dülők nevét, s azt, aki az álmaimat rakta kazalba,
túl, túl a Göncölön is túl, de senkit, semmit sem találok,
hova lett az a hetven év, a fehér hómedvéket fölvető táj,
félrecsapódva, el-elnyúlva lerontotta falaimat,
hol vannak már a kunyhók színei, az ugróiskola négyszögei,
az ostorok, a nyúzott-héjú botok, az ököl-rázó csősz?
nincsenek fák, növények, nincs Tímár Margit sárga haja,
esküvőzene, hosszú éjszaka az akáciram fürtös záporának,
a halottaink álmukban újra élnek, el-eljönnek sétálni velünk.

Péntek Imre

A mulandóság stációi

A halál közelében mindenki filozófussá válik. Szeretné megérteni a végeességet. Ami kezdettől fogva ott van a legbensőnkben, csak nem merjük megszólítani. A kezdet és a vég. A kezdet természetes, a világra kívánczóság, a lényyszerűség nem kíván magyarázatot. De a megszűnés, a kigöngyölődés, az elfogyás – igen. Először is van a panasz, a fájdalom, az önsiratás. Hiába, hogy több ezer nemzedék váltotta egymást, amíg idáig jutottunk, nem vigasztal ez senkit. (Minket sem.) Jó lenne jó pofát vágni mindehhez – mihez is? -, hogy ilyen a konstrukció, a valahonnan valahová jutás és egyszer csak azt mondják: vége. Gyakran látom filmekben (olykor a valóságban is), amint a régészek közönyösen, szakértően forgatják, vizsgálják elődjeik koponyáját. Megállapításaik tudományos ismeretté válnak. S tán a jövőben az ő koponyáik is vizsgálódás tárgyát képezik. Most értem meg igazán Az ember tragédiája utolsó felvonása jelenetét, Ádám, Lucifer és az Úr vitáját. Érvre érv felel, amit ésszel el lehet fogadni. De azért Ádám a végén odaszúrt a nagy ívű metafizikának: „Csak az a vég. Csak azt tudnám feledni.”

A számok fölfoghatatlanok. 27 milliónál több fertőzött, majd 1 millió halott. S ez napról napra nő, ijesztő, hol fog megállni? Keressük az analógiákat, hogy spanyolnátha hasonló méretű volt, és áldozatai sem voltak kevesebben. S ma jobbak a védekező eszközök. Már nem tudjuk, melyik vakcina után kapkodunk? Melyik a jobb, az igazi? Az orosz? Az amerikai? Netán a saját kutatás és fejlesztés? És mozgalmak robbannak ki, akik tagadják a járványt. És tűntetnek ellene... Apokaliptikus látomások tűnnek elő. Bár némely utópisztikus filmen már megjelentek hasonlóak, amikor a tömegméretű járvány kontinenseket fertőzött meg. És gigantikus falak emelkedtek a megfertőzöttek körül. S a karantén méreteit már nem tudjuk megbecsülni. És a rémület általánossá válik, nincsenek védett területek, a járvány bárhol fel tudja ütni a fejét. Csak nem bekerülni a Nagy Darálóba! Segít-e az ima? A vallás? Nő-e a hívek száma? Vagy a csalódás erősíti az amúgy is erős szkeptikus alaphangot? A kérdésekre egyelőre nincsen válasz. Hamvasnál találtam egy-két passzust a vallásosságról. Véleménye szerint a szaktudomány a bűnbeesés körül forog. „Csak az a vallásos, akinek ez a legmélyebb életszíve a bűn gondolatától vérzik. A vallás morális és metafizikai sebet ejt. A tudomány ezt a bűnbeesést úgy módosítja, hogy intellektuális bűnbeeséssé teszi.” Lehet, hogy intellektuális bűnözők vagyunk?

Hamvast nemcsak olvasni, irigyelni is lehet. Mert tudott írni a fákról, volt róla mondanivalója, megfigyelte őket, egy-egy jellegetes példányt a maga teljességében tudott felidézni. Tudott írni a rántott levesről, mint az elemi éhség elcsitítójáról. És eszembe jutottak a gyerekorom rántott levesei. Volt, hogy házi kenyeret ettünk hozzá, fehér, szikkadt, sokszor már száraz kenyeret, amit a nagykéssel vágtunk a párolgó leveshez. Ám ha jobban ment – és tojtak a tyúkók – jutott bele tojás is. A fehérjét nem szerettem, a sárgáját igen. És a piros lében úszkáló tojáscscafatok igen csak jó ízűek voltak. Nekem mindig kellett hozzá egy kis ecet is. A kömény nem hiányozhatott belőle, s még a legszegényebb háztartásban is akadt belőle. A köménymag. És – ahogy Hamvas is írja – lehetett fogyasztani melegen, langyosan, hidegen, nálunk a teát pótolta, emlékszem, csak később tértünk át a valamilyen olcsóbb teára. És a

rántott leves lassan kikopott az étrendünkből. Nagy meglepetésre új családom egyik kedvenc étele volt, és gyakran készítették, valóban, gazdagon, tojással, köménnyel, ecettel. És gyakorta kerül ma is az asztalunkra, és ma is szívesen fogyasztjuk. A vöröses, paprikás lé mindig képes bizalmat kelteni maga iránt. Egy rántást elkészíteni még egy férfi is tud. Valóban, én is kipróbáltam, ugyanolyan jó ízű lett, mintha az anyósom vagy a feleségem csinálta volna. De nem akartam versenyezni velük. Ez az étel, szintén Hamvas megfigyelése, amit nem hamisítanak, mint az egyéb élelmiszert. Pirított kenyér is mindig akad, s már számtalan kenyérpirító áll rendelkezésünkre. És esetleg valaki elmondja az asztali áldást is, ami aztán végképp kiment a divatból. Pedig az áhitat az igénytelen rántott leveshez igazán illenék.

Abban a szerencsében van részem, hogy tíz éve már a füredi Quasimodo verspályázat zsűri tagja lehetek. A történet a hatvanas évekre megy vissza. A Nobel-díjas költő, Salvatore Quasimodo a Szovjetunióból tért haza, ahol orvosi kezelésen vett részt. Budapesten rosszul lett, és korabeli magyar kormány a balatonfüredi szív-kórházban kezeltette. Aki itt írt egy remek verset is ebből az alkalomból, megörökítve az eseményt, részvételével emlékfát ültettek látogatásának tiszteletére. A hársfa megerősödött, a tisztelet nem csökkent, inkább nőtt. A rendszerváltozás is legitimizálta az ünnepséget, amelyen a költő fia – egyébként ismert olasz színész – is gyakran részt vett, s a díjnyertes versek elhangzanak olaszul is, magyarul is. A zsűri néha változott, ma Szörényi László irodalomtörténész az elnöke. A feladat egyértelmű: ki kell választani az emlékdíj elnyerőjét, a különdíj megkapóját (idén Debrecen városa Térey-díjat ajánlott fel), és a tíz oklevelet elnyerő szerzőt. Kétezerben Faludy is küldött verset, egy szonettet, amivel nagydíjas lett, s az idén felavattuk a Panteonban, a színház előterében emléktábláját születésének 110 évfordulója alkalmából. Persze, a mai menetbe a járvány ebbe is beleszólt. Egyszerűbb lett a program, s kevesebb résztvevőt szerveztek a jeles eseményre. De nem csigázom az érdeklődést: a fő díjat a székelyudvarhelyi költő, Lövétei Lázár László nyerte, Melyik Nap alatt? c. versével, a különdíjas Zsávolya Zoltán lett Munkacímre c. versével, a Térey-díjat Garaczi László nyerte el In Cauda Venenum c. versével. A tizenkét oklevles költő nevét nem sorolom fel, csupa kiválóság, sajnos sokan nem tudtak eljönni a díjkiosztó ünnepségre. De így is szép volt, igazi irodalmi esemény. A Vaszary villa, ahol a díjkiosztó zajlott – ma múzeum és rangos kiállítóhely – nem csak az olasz költőt, a verseny résztvevőit vonta fénybe, hanem bizonyította: az élet nem állt meg, az ünnep nem maradt el. Akik elmentünk, részvételünkkel a reményt képviseltük.

Balatonfüredet régóta kedvelem. Füredi barátaim révén ismertem meg dr. Bóka Istvánt, több ciklusban a város polgármesterét. Nyitott, értelmes ember, aki jogász létére is kiválóan ismeri az irodalmat, és érdemi partnere a kulturális programoknak. Titkára, jobbkeze Cserép László egykori népművelőként szintén megtalálta a helyét, és számos sikeres rendezvény lebonyolítója, és talán barátunkká vált az évtizedek alatt. Egyszóval, Füreden otthonosan érezzük magunkat, és a gyönyörű panoráma csak fokozza az élmény nagyszerűségét. Újabban két nem épp kellemes élménnyel lettem gazdagabb, ami a városhoz kötődik. Az egyik Bujtor Istvánnal kapcsolatos. Akkor még, a nyolcvanas években a Fejér Megyei Hírlap munkatársaként írtam egy cikket a színházról. Ebben óvtam a színházat, ne kövessék azt az utat, amit „mucsai brodway-nak” neveztem. A következmény – a visszavágás – hamar bekövetkezett, feleségemet Bujtor pár nap alatt kirúgatta a színházból. Engem is megpróbáltak eltávolítani a laptól, de nem sikerült. S ennek még lett mindenféle peres következménye, de nagy volt a harag. Mit mondjak? Lehet, hogy én túloztam el a dolgot, de lehet, hogy Bujtor volt hiúbb a kellenél. Persze, eszembe se jutott, hogy megkérdőjelezem a népszerű színész teljesítményét, egy szerény zurnaliszta megjegyzése volt csupán a cikkem. Szerintem ő is eltúlozta a dolgot. És bizonyos ponton

túl meglepve láttam vitorlázó szobrát a füredi mólón. Persze, tudtam betegségéről, de álmomban sem gondoltam ilyen (halálos) végkifejletre. Mindegy, a szobor ott van, néha végighúzom újammal az orrát, a babona szerint ez szerencsét hoz. A másik hasonlóan szerencsétlen ügy. Volt egy alsó osztályos autista kisfiú, aki rajzversenyeket nyert, és apja jó menedzselése révén több kiállítást rendezett. Egy ideig jó viszonyban voltunk, aztán valamiért eltávolodtunk egymástól, a kisfiú nagyfiú lett, és egyik kiállítása éppen Balatonfüreden nyílt. És valaki – névtelenül – valami kritikus megjegyzést írt a kihelyezett emlékkönyvbe. (Nem én voltam.) Az apa jelentett fel a veszprémi járási bíróságon, ahol kibontakozott volna a nagy per. Hálát adok az Úrnak, hogy az első meghallgatás után a perpatvar nem folytatódott. Az amatőr (naiv) festő kaszálja a helyi babérokat, amihez jó egészséget kívánok neki. Csak nekem ne legyen hozzá semmi közöm.

A helyekről jutott eszembe: ifjabb koromban gyakrabban változtattam lakóhelyet, munkahelyet. De ezzel részben úgy voltam, mint Kafka éhező művésze, nem találtam megfelelő állomást, ennyi volt az egész. Kétségtelenül, a Kádár-rendszerben kellett valamennyi bátorság, hogy az ember felkerekedjék, és máshol kösse meg a lovát. Volt ennek némi kockázata is. Az ismert rossz jobb volt, mint az ismeretlen. S mégis számtalan példát találtam arra, hogy volt alkatok, akik nem költöztek, nem változtattak. S olykor nekik lett igazuk. Persze, néha nekem is sikerült kedvezőbb helyzetre akadni. Végül is egy-egy, ez is jó, az is jó. De most, a vége felé úgy látom, nekem a rosszabb, aki többet és gyakrabban változtattam. Kikoptam a helyi emlékezetből. A sok-sok diszlet elforgott mögülem, és maradt a semmi. Vagyis a nem sok. Az alig valami. Az a néhány fűszál, ami csak nekem terem – valahol elveszett. És kezd nosztalgiám lenni, miért voltam türelmetlen, miért nem vártam ki a végét? Nehéz erre mit mondani, mert ilyen alkat vagyok. Nem győztem kívánni a kedvezőbb áramlatokat. Ó, igen, az egzisztenciális változtatás. Ezt még Karel Kosiknál olvastam. Most mégis hiányzik a kis zúg, amit enyémnek tekinthetnék – meglehet, túl könnyen hagytam magam mögött.

szél-járás

Csáky Anna

Őszi paletta

Sajkod

Késő október, bársonyos, lágy, meleg,
zihál a nap, a nyarat hazudva még,
végig a parton őszülő tág terek,
s a víz fölötti széles azúr – az ég.

Hullámokon a fény fáradtan táncol,
borzong bőromön a szél, meg-meglegyint,
sűrű a dombhát bokortól, fától,
suttogó nádasok hajlanak megint.

Az őszbe zuhanó, néma fák felett
köves hegyoldalt látok, ház tetejét,
fodrozó vízen nyári emlékeket
rajzol a szél: száz pasztellel tele kép.

Elnyújtott, könnyörgő, esdő szép imák
fent a felhők, mielőtt eloszlanak,
látok gyönyörű őszben vérezni fát,
mit sugár-szerszámokkal sebez a nap.

Halkuló harangszó száll a vízen át,
a múlás bús dallamát kongatja szét,
fölfelé nézek: mélyülő színe lágy,
szelíd, hús fényekkel mond búcsút az ég.

Térdeplő drapéria

(Cziráki Lajos képéhez)

Mi van alatta? Magány? Szívszakadás?
Könyörgő alkonyi bánat,
kínokkal hangszerelt, őrült fájdalom
barna-rőt lobogó ég alatt
s lombokról csöpögő sanda fényben?
Hófehér törzsű, bú-eres, vézna fák
vijjogó karvalyak tépőláb-nyoma
s a kiszáradt tarlón gubbasztó szegénység
elfutó nyári víziója.
Mit rejt e leomló, sűrű, dús szövet?
Önnön súlyától szinte összeroppan,
amint térdepel alázva, lehajtott fejjel.
A börtönbe zárt lélek imája ez,
rejtőző vezeklés, holdezüst könnyek árja,
mögötte orkánnal sújtó Sors szelleme,
ki előtt iszonyattal áldoz a félelem.

A bánatok eme hullámozó leple alatt
– úgy érzem – én térdelek és imádkozom.

Zsirai László

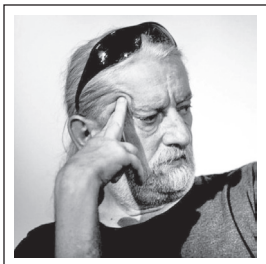
Rendeződés

A Trianon utáni térképre tekintve

Az ember nem tudhatja, hogyan
halad majd sorsa,
vajon mit emel fel tenyere,
mit nyel le torka,
jut-e étekül ép kenyere
vagy csak a morzsa.
Káposzta-Magyarország hol van?
Maradt a torzsa –

Bíró József

18 TÉTEL

... a „rémségek kicsiny boltjából” ...

Amikor a városba érkezett Fél Szemü Csó, a legveszélyesebb bűnöző, Csó már az első napon kocsmái verekedésbe keveredett, amire a police kiért, már eltűnt. Már más nap egy bandát szervezett, mert csak azt tervezte hogy egy bangot kiraboll, választása a faútcára esett mert ott volt a legnagyobb bang.

Még az nap bement a bangba bevinni 100 – aranyat, megnézte a riadó berendezést, a berendezés TZ – volt ezt a fajtát ismerte. Este elment a titkos tanálkozásra, és a többieknek elmonta a tervét.

Két nap múlva beszereszték mindent. A harmadik nap Fél Szemü Csó és bandája elmentek a bangba, az őrt leütötték és a többiekre gázpisztolyt fogtak. Fél Szemü Csó pedig kinyitotta a páncél szekrényt és a nagy táskába beletette, de a riadó berendezés meg szallalt és jöttek a zsaruk és a Fél Szemü Csó a pénzesztáskával együtt be vacorgott a piros és ezüst fordba.

És elment örökre.

A kanibálok megtámadtak egy kicsi szigetet. Amikor a csonakok szép csendesen odasuhantak a sziklák mellé akkor és akkor az emberek diadalüvöltéssel rohantak előre. Nagy harc kezdődött a szigeten. A kanibálok az örült harcban, legyőzték a sziget lakókat, és az életben maradtakat pedig (elviték) el akartak vinni nagy vihar kezdődött, a szigeten kellett maradniuk. A vihar közepedte és elsüllyeszt egy hadihajó. Az embereknek ideje volt az élelmiszert és korszerű fegyvereket kivinni a kanibál szigetre. Az emberek észre vették, hogy emberek vannak a szigetükön.

Az otthon maradtak vették a fegyverüket és megtámadták a katonákat, de legénység észre vette eszt fegyverüket és leöldösték támadóikat. A harc közben elült a vihar. A kanibálok a vihar elült után indultak a szigetről az emberek zsákmánnyal együtt indultak haza. Mikor a szigetük elé értek, a katonák észre vették, hogy kanibálok közelednek, fogták a puskájukat és fedezékbe mentek. A csonakok kiköttek és akkor a löfegyverek egyszerre dördültek el. A vad emberek fele eldőlt, a többi meg megijedt a dörgő bottól rögtön elmenekültek. A fehér emberek újra töltöttek. Lőtték.

A vad emberek meghaltak.

A király korában kihirdették, hogy született egy lánya, és az veheti férjül aki kiálja a kard, lovas, és a tör harckat. Sok jelentkező volt és az egyik a kard vívást kiálta.

Ezután jött a lovas. A lovasnál felvette a páncélját és a dárdát. Ekor történt, hogy mindkettő megindult. A gladiátor megsebesült és a földre huppant. Ezt megnyerte.

Most pedig egy kocsiverseny következett. Az előtélvők felbámultak és már csak ketten voltak. A másik is felborult, akkor már csak ő ment tovább. Ezt is megnyerte.

Ekor következett a tör vívás. Tör vívásban eltört töre. Megsebesült, de még mindig folytatta. Később leszúrta a nagy gladiátort. Harmadnap volt a bál. Ott volt a kirájlány és a paraszt ember. Sok volt az ennivaló. Nagy volt a lakodalom. Az emberek sokat ettek. A lakodalom végén nagy volt a mulatás és a

vigadalom. A házaspár jólérezte magát. A zenekar eljött és éjfélig játszott. Másnap reggel aludtak el. A színészek sok pénzt kaptak este a muzsikálásukért. Egyszer találkozott a kirájlánnyal az apja.

És monta neki, hogy nem nagyon van megelégedve ezzel. És azt is monta, hogy bosszút fog állni. Ezt a lány elfelejtette, hogy ezt monta az apja, és nem árulta el a férjének. Sokszor mentek kirándulni és ott mindig veszélybe lyutottak mert a lány anja mindig csabdát állított. De mindig kiszabadult. Az apja mérges volt amikor megtutta, hogy nem sikerült. Egyszer aztán ojan csabdát állított, hogy a fiu nem tudott kijönni. Örült a lány apja, elkezte keresni a fiut de nem és nem találta. A fiu éhes volt, a lány hazament hozott a fiuhoz enni. A lány nem árulta el az apjának, hol van a fiu.

A fiu sokáig birta de később rossz volt neki. Mindig ki akart jönni de jobban beragatt és még rosszab volt neki. A lány továbbra is hordta az ennivalót. A férfi később már jobban érezte magát. Nagyon megörült ennek. Egyszer csak megtalálta az apa a fiut egyből azt kiabálta, hogy megvan, megvan. Elvitték a várba, és megkorbácsoltaták. Nem nagyon sokáig birta. Meghalt. A felesége öngyilkos lett, és megölte magát.

A férje mellé oda eltemették. A várbólse éltek sokáig már. A kiráj volt csak hátra, ő is meghalt. Régen elmúlt ez a történet. Egyszer egy házaspár ásott ott és megtalálta a férfi kezét és véres fejit. Aztán tovább ásott és megtalálta kirájnő fejit, a mellett pedig az apja fejit. Aztán tovább ástak és a ház romjait. Kihívták a sok régészeket, azok továbbá még megtalálták a vár romjait, akkor kihirdették és akinek itt élt valakije az jelentkezzen, hogy mi történt. Megtudták és járt szájról szájra hogy mi történt.

Ez a történet megy tovább – tovább. És keresték azokat az embereket akiknek itt élt valakije. Egy embert találtak és megtutták hogy mi történt itt.

Egy, egy – két gyerek elment játszani, a még le nem fektetett csatornacsövekhez. A gyerekek úgy játszottak hogy a csövekben mászkáltak. Egyszer az egyik fiú rálépett valamire. Amikor felvette látta hogy egy pisztoj. Nagyon megijedtek, de azért tovább merészkedtek. Vagy tizenöt métert másztak a csövekben, és akkor a homályban megpillantottak egy alakot, aki vérben úszott. Szeme megüvessedve, és a pisztojgójó két helyen ütötte át. Egyik a nyakán a másik a szive fölöt. A fiúk gyorsan kimásztak a csövekből és szóltak. A pisztojon szerencsére maradtak ujjlenyomatok és megtalálták a tettest. A sorrendben először az első utána a harmadik, a negyedik, ötödik, második és hatodik.

Volt egy gyerek úgy hívták, hogy Pista. Pista aki főként nagyon szeretett karatézni. Egy alkalommal belevágta a baltát a fába. Ő pedig ki akarta rugni a baltát a fából, de nem sikerült lerugnia. A fejsze véletlenül leesett és pont az ő lábába esett bele. Pista titkolta egy darabig a balesetét, valahonnan szerzett kötszert és valahogy bekötötte a sebet. Másnapig bírta titkolni balesetét. Másnap oda ment Irénke nénihez és neki be hazudta hogy a patakba lelépet egy üveg daraba. Orvosnő bekötözte nagyon rendesen a lábát. Még az nap megígérte hogy holnap leviszi és be aggyák tetanuszt.

Kellett maradni neki a kórházban a seb össze varrásáig. Lakosztája alatt laktak a gyógyászok a kik hajmeresztő bolond ötleteikkel elnyerték Pista tetszését. Teteik: macskát benzinnel le öntöttek és le dobták a hetedik emeletről meg gyujtva. Még a macska kétségbeeseten mijkolt utolsó leheletéig.

Pista haza került és ezekkel a történetekkel szórakoztatta barátait. Akik ezektől a barbár szavaktól minél jobban megvadultak. Feri Pistától megkérdezte, hogy milyen élményei voltak a kórházba. „Azért volt jó mert szórakoztattak a viccesek. Kiidélgettem az ápolónőket.” Feri se méltata arra hogy felé fordulva beszéljen. Hátat mutatott neki. Othagyta.

Először történt ez a világon hogy a vezér abba a börtönbe kerüljön ahonnan olysok embert zárt már be. A börtön alján szalma van mely a rothadás miatt nagyon trágya szagot árasztott ami bántotta a vezér kölnihez szokott orrát, a falon csörgedezett víz mely víz eláztatta a szalmát, ezért a vezér nem ment lefeküdni mert elázik a ruhája és a börtön hűvös levegőjétől sűrűn köhögött.

Megengedték hogy elbúcsúzzon fiától és a feleségétől. Utánna kikisérték a térre ahol még tegnap megácsolták a vérpadot. A vérpadon ott ált a hóhér fekete ruhába, csak két vérbe forgó nagy szeme látszott. A vezér így szól a hóhérhoz: – hát nem mersz csuhé nélkül megölni ? – és lehajtotta a fejét a tőkére. Tompa puffanás és vezér feje a porba hult. Dél fele a nép eloszlott a térről. Halála után a nemesség megszavazta a fiát. De ő már ismerettel irányított.

Az öregembernek, annak volt három fia, három lova. Az öregember egyszer csak nagyon megbetegedett és ezt mondta: fogjátok a lovakat és menjetek szerencsét próbálni én addig meghalok. A három fiu megfogta mindegyik a maga lovát és a nagyobbik kettő a két paripát vitte el, a lelkisebb fiúnak csak egy rossz gebe maradt, fogta és vezette előtte nagy nehézkesen beértek egy erdőbe ottan megpihennek el is aludtak. Reggelre a gebe átbaktatott a túlvilágra. Hát a fiu kénytelen egyesegegyedül indul tovább egyszer nagyon megéhezett. Talált egy ojan fát amelynek ojan ízű volt a termése mint a kenyérnek. Vett pár darabot leült el kezdett falatozni arra vetődött egy féreg és ezt mondja: (30) Harminc napja nem ettem semmit, adj egy kicsit. Na nem bánom. A fiu odanyújtott a féregnek egy nagy darabot a fa terméséből. Mi után jó ízűen megette adott a fiúnak egy csodasípot. A fiu jókedvűn indult tovább.

Egyszer a fiu egy faluba ért és ott azt halotta hogy aki jól megneveteti a királylányt az elis veheti. Ahogy a fiu ezt meghalotta felment a palotába, belefújt a csodasípbba, segítségével megnevetette a királylányt és elvete. Még élnek ha meg nem haltak.

Régen a jéghegyek között élt, egy elhagyott kunyhóba Robi, (a vadász a fiával) az apjával. Az apa napmintnap kijárt a hómezőre. Egyszer amint kiment vadat ejteni ebédre, látja, hogy kör – körül minden foka döglöt. Szomorúan haza ballagott. Othon elmesélte a fiának, hogy mi történt vele.

Másnap, harmad nap sőt még negyed nap is döglöt állatot talált.

Robi elhatározta, hogy utána jár a dolgoknak. Másnap jókorán kelt fel, hogy a hómezőre hamarab oda, érjen oda, mint az idegen vadász. A fókák találka helyének közelébe keresett egy alkalmas helyet, ahol elbújhatott volna. Nem sokára megjelentek a fókák. Robi elővette a puskáját.

Az egyik domb mögül jeges medve lépegetet elő. Robi lőtt és eltalálta. Othon elmondta, hogy végződött be a párbaj. Most lessz már mindig bő zsákmány.

Volt az öregasszony és anak három lánya. A legnagyobbat Katinak hívták a középsőt Rozálnak és a legkissebet pedig Jutkának hívták. A lányokat feleségül akarta adni. Jöttek aztán hercegek és urak de nem tudták kiáltnia a próbát. Nagyon elszomorodott a lány. De jött egy daliás legény. Az első próba a vízalól kell kihozni az aranygyűrűt. A legény men a partra és pont akkor bukott fel a gyöngy halász. Megkérte hogy hozza ki, fel a gyűrűt. A gyöngy halász felhozta a gyűrűt és adott neki aranyat. És mostis élnek amíg meg nem halnak.

A kutya és egy macska, ezek az állatok mindig veszekedtek és veszekedtek fojton. Mindig kiakartak békülni de nem sikerült. Egyszer a macska azt gondolta, hogy átvisz a kutyának egykis csontot, de a kutya is pont azt akarta de ahogy mentek egymáshoz át egyikse vette észre, hogy összefognak ütközni és felijjedtek egymástól nagyon és veszekedtek, hogy mér nem figyelt meg, és mér nem nézet előre, és jópár pofont osztogattak egymásnak. De már másnap a macska megint gondokozot róla. De már arra is gondolt, hogy körül nézzon. Ki is ment és pont akkor jött a kutya is. A kutya is észrevette a macskát és köszöntek egymásnak és ezen túl sohase vesztek össze. Minden úgy ahogy sikerült nekik.

Az erdőben sok volt az állat és a vaddisznó egyszer hasas lett. Sokáig várta a kis köjkeit, és meg is születtek. Örült neki nagyon. Sétátatta őket, szoptatta őket.

A kis vaddisznók is kezdtek nőni, egy napon elhatározta az anya, hogy egygyütt mennek zsákmányt gyűjteni. Haza értek nagyörömmel mert vadásztak egy kacsát. Megeték. A kis vaddisznók is megnőtek nagyra. Nekik is lett kis köjkük és azok is úgy megtanították vadászni a kis köjküket mint annak idelyén őket is az anyuk.

Meglátogatta egyszer az anyuk és örült, hogy ilyen jól fölneveltek a kis köjkeit. És még mais élnek ha meg nem döglötek.

A kis bárány nagyon unatkozot. Nem volt neki egy barátja aki a felhőkben lakot. Egyszer kitalálta hogy elindult barátokat keresni. Ment mendegélt és ment az úton mikor elsötétült az ég, szemerkélni kezdett az eső, dörögni, villámlani kezdett az ég. Szegény bárányka aki a felhőkben lakot nem tudta mit csináljon. Ahogy ment volna tovább látott egy karánt nem volt benne senki, el határozta hogy bemegy és lefekszik. Mire felébredt körülötte sok bárány volt. Szegény bárányka barátkozni akart de egyik bárány se akart vele barátkozni. Másnap hosszasan tovább indult és találkozott egy kislány báránykával aki épen legelészett. A kis bárányka ment és oda ment hozzá és megkérdezte hogy akar – e vele barátkozni, a kis bárányka nem utasította vissza mert ő is ugyan olyan magányos volt mint ő. Leültek és elkezdtek beszélgetni jól és megállapították hogy egygyütt jobb mint egyedül, nagyon jóbarátok lettek.

A kislány bárányka elvitte a többi barátjához, majd össze költöztek.

Ezüst – tó abban, abban tóban élt Vak Jojó béka. Na asztán mondták ha megfogja Jojót sok pénzt kap. Amikor Jojó a parton volt arrament Ravaszdi róka megfogta Jojót, betete a zsákba betete a trabantjába és elvitte.

– Hol a béka ?

– A zsákba.

– Oké. – mondta a róka.

– Hogy beszélsz te velem te – ee ?

Kiment a róka beletete a békát a libaólba.

– Ide az aranyat ! – mondta a róka.

Ravaszdi boldogan haza tért.

Egy erdő volt annak a közepén egy barlang aban a barlangba voltak a haramilyák akik egy rettegésbe tartoták a falukat a tanyákat. És egyszer kihirdették hogy akik elfoglya az nagy jutalomba részesül. És sokan és sokan vállalkoztak hogy elkapják a haramilyákat de senkinek nem sikerült. És egyszer egy diák legény és a barátjai vállalkoztak a nagy jutalom felyében. És sok kinlódás után sikerült a legényeknek elfogni a haramilyákat. És megkapták a nagy jutalmat. Futotak el véle.

Két nyuszi egy melegházba téved és ott sok szép gyümölcsöt látott és találkozot egy kertészrel. Szegény nyuszi hátrált az ajtóig felakarta venni a nyúl cipőt de zárva volt a ajtó. A kertész is elment. A nyuszi fellégzet és elakart menni. A nyuszika megörült és hálásan nézett a kertészre mert oda nyújtota a kosárkát. A kis nyuszi félénken elvete és haza futot. Othon volt elkezte enni a répát már a felét is megete barátyára gondolt. Felvidámodtak mind a keten és elfogyasztoták a répa darabokat.

Egy ember olyan – olyan erős volt hogy sziklát morzsolt. Akkor aztán azt mondta a szüleinek hogy elmegy világot látni. A szülei a tarisznyába pogácsát tettek és elbúcsúztak tőle. A nagyon erős ember meghalotta hírét annak hogy a király lányát elrabolta a retenhetetlen sárkány. Az erős ember elment a király házához. A ház előtt már nagy volt a tömeg. A ház előtt kihirdették hogy aki vissza hozza a lányát azé a lány keze és a birodalma. Az erős ember elment hogy vissza hozza a lányt. Már hetedhét országon is túlvolt amikor a várból fény szűrődött ki. Az erős ember oda ment. A lány akkor öntözgette a virágokat. Az erős ember oda szólt. Kérdezte tőle hogy itthon van e a sárkány. A lány egykicsit megijedt de utána megnyogodot. A retenhetetlen sárkánynak a jötte már mérföldnyire is hallacott. A sárkány előre vágta a baltáját. Az erős ember megfogta és úgy hogy a sárkány minden feje leröpült. A lányt meg nagyboldogan az ölébe visszavitte az apjához. A király megörült és még májig is élnek amíg meg nem holtak.

Élt egy törpe. Nagyon szeretet kertészkedni. Minden meg volt a kertjébe. A termékét elatta embereknek. Nagyon szereték törpét. Minden ember meghivta ebédre. Ez ígyment minden évbe. Elhatározta hogy föld körüli útra indul. Másnapra már el is indult. Elköszöntek tőle. A törpe nagyon megszerette a vándorlást. Aztán már az Óriások földjén talállta magát. Mikor be ért a városba nagyon sok Óriást látott. Hogy életétt mencse szaladni kezdet Óriások lábaialatt. Ki is ért a városból. Másnap az Egerek országába ment, az egerek szivesen attak neki inni, enni, fekvőhejet. Az egerek is elpanaszolták neki hogy egy macska úralkodik az egerek felet. Másnap a törpe már végzet macskával. Továbment. Nagyon sok orsz ment keresztül még egy nap haza ért. A kertjét kirabolták ugyszintén a házát, a törpe nagyon megharagudot és elkezdte nyomozni. Kította vele eszt a rossz tréfát. Mindenkire haragudot minden embert megkérdezte. Nem tuttak semmit. A törpe nagyon szomorú volt s akor egy kis varázs egér meg monta a tetest. A szomszégját csúnyán és nagyon bűn. Vissza tért a kertészkedéshez.

A főka alatomos szándékal vezérertette lelőtte a rókát hogy megszerezze a rókamiliókat érő sajtját. Az ügy kiderítésére a főhadnagyot kérték fel. A főka ahogy meghalota hogy körözik röktön elhatározta hogy Ausztriába akart diszidálni.

De az élelmes határörök elcsipték volna ha a főka ezt nem veszi észre időben. A tévé rádió az ujságok mind arról harsogtak hogy ez a legnagyobb büntény edig. A rubin sajt rejtek helyét senkisé tudta. Egy bejelentés alapján megtalálták közben. Körbezárták a házat és nem rég szervezet bandálya tűz párbajt vivot a karhatalmi erőkel. Elkezték ásni ez volt a főka terve míg a banda hadakozik a rendőrökel. De mire beértek a házba akora a bandálya kihalt. A bandából csak keten menekültek

meg egy bérgyilkos és ő. Ők egy közelben parkoló Opel be vágták magukat. De egy rendőr élelmes volt és megírta a rendszámot UK 30 – 31.
Ezt jelentették az összes járőrökcsinak.

Egy jár őrkocsinak épen jókor jelentették. Mert épen aban a pilanatba ép elhuzot meletük. A kereket kocsit rögtön üldözni kezte. Fél óra mulva meg tudták álítani és egy óra mulva már a hűvösön voltak keten. De nem akarta el árulni hogy hova tete a gyémánt sajtot. A főka egyik testvére tudta hogy van relytek pincélye. Ő erői értesitete a rendőröket. A főhadnagy lement a relytet pincébe. Ott meg találta a gyilkos fegyvert és meg találta a GYÉMÁNTSAJT.

MINDENEK VÉGE VAN!

szél-járás

Olasz Valéria

Napból merített

Ajtóm nyitva áll éjjel-nappal,
surranj be hold-arcú vándor,
nem kérdezem, honnan jöttél, ki vagy,
szemedben csillagtűzű lángok.

Napból merített fényeiddel
hozd el hozzám a tündöklő nyarat,
derűs eged, ha fölém teríted,
kedvem új örökre fakad.

Szívemből főnixmadár röppen,
ajkamon születik vigaszra szó,
oldd fel, hold-arcú, magányos csöndem,
akár ember vagy, akár Mindenható.

Élek, ha éltetsz, ismeretlen vándor,
surranj be, ha jó az alkonyat,
őrizd az életem, őrizd az álmom,
maradj velem, míg lehanyatlik a nap.

Október

akár a tölgy
melyen futkos az idő
toporgok létbe gyökerezve
ágaskodva karmoljuk az eget
fényre fektetem szívemet
nem hagyom télre
elárvult magamat

csontig fáznék
ha lehullana rólam
minden ölelés

Gecsei Ádám

A galamb

Mielőtt meg akartam halni, véletlen a szekrénybe rúgtam. Ezzel kezdődött minden, igaz, a halni-akará és a rúgás között eltelt bő másfél évtized, de tudtam, csak is az lehetett a kezdőlöket. Ekkor rogytam először össze, majd ezt követte az, amikor az alkohol küldött padlóra, igaz csak a „lábujjas sztori” után öt évvel. Egy szerda reggel volt. Másnap meghalt anyám. Ekkor kellett elmennem az újtanyai templomba, hogy megbeszéljem a pappal, mikor tudja eltemetni.

– Mekkora ez a templom, atyám? – érdeklődtem, miközben az épület felé tartottunk.

– 108 négyzetméter, de igazából nem is templom, hanem kápolna – mondta.

– Hogyhogy?

Nem válaszolt. Maga elé engedett az ajtón, s én felelevenítettem gyermekkoromból maradt jó szokásom: bevizeztem két ujjam és keresztet vetettem.

– Hogyan hunyt el az édesanyja? – kérdezte a pap, miközben letérdelt az oltár elé.

– Szabad? – mutattam a padokra. Épp belekezdtem volna, hogy eltörött egy lábujjam, de inkább anyám halálára tértem.

Biccentett.

Leültem a szűz ette, egykor barna ülőkére. Ő velem szemben, egy sort kihagyva foglalt helyet.

– Megállt a szíve. Ide járt az anyám misére, atyám?

– Ide.

– Kivel járt?

– Egyedül. Rajta kívül a sekrestyés, meg egy fiatal fiú szokott járni. Más nem – mondta, s eközben előhúzott egy fehér lapot a zsebéből és elkezdte kihajtogatni.

– Megéri önnek eljönnie a másik faluból ennyi emberhez? Tudom, hogy farkasdpusztai.

– A vallás nem üzlet, fiatalember. De jeleztem efféle aggályomat az egyházmegye felé.

– S mit mondtak?

– Türelmet kértek, illetve azt, hogy imádkozzunk a közösségünk lelki megújulásáért.

– Ahogyan nézem nem csak a lelkeknek, hanem a templomnak is meg kellene újulnia – mutattam a fejem fölött húzódó, az épület egyik sarkából, a másikba érő repedésre.

– Azon is dolgozunk. De a kérdés, hogy van-e értelme. Húsz éve egy keresztelő volt itt, öt év alatt nem temettem, édesanyja lesz azóta az első – sorolta, miközben felém nyújtotta a lapot.

– Vegye el, töltsé ki, és majd hozza vissza a temetés előtt.

– Szükség van erre? Azt hittem elég, ha megbeszéljük, rajtam kívül úgysem lesz más.

– Szeretem, ha van nyoma a beszédnek.

– Akkor kitöltöm – suttogtam magamban, de közbe szólt.

– Ha viszont mást nem szeretne, akkor elköszönnék, mennem kell Farkasdra, azt mondják, az öreg Gagari kérte az utolsó kenetet. Döntse el, hogy mikor legyen a temetés és keressen – felállt a mondandója végén, s az ajtó felé tessékelt.

– Hol van a temető?

– Kifelé menet megmutatom, az épület mögötti részről látni.

Elindultunk kifelé. Ő letérdelt az oltárnál, én az ajtónál ismét a szentelt vízbe nyúltam, s keresztet vetettem. Kiléptem a járdára, megvártam, míg bezárja az ajtót.

– Merre megyünk? – kérdeztem, mialatt elrakta a kabátjába a kulcsot.

– Jobbra az épület melletti utcán – s elindult.

Ahogy elhagytuk a templomot, és lekanyarodtunk az utcán, észrevettük, hogy a kerítés mellett fekszik és éppen egy fehér galambot marcangol egy fekete kutya.

– Mi a szar ez? – csúszott ki a számon. – Félek a kutyáktól.

– Én is, de ne aggódjon, majd fejbe rúgjuk, ha jön felénk – érkezett a nem túl megnyugtató válasz.

A kutya fekete testétől csak a sárgás-zöldes szeme ütött el, illetve a galamb, ami a szájában volt. Felállt, és minket nézett. Nem tudtam eldönteni, mit akar.

Elhaladtunk tőle tisztes távolságban, az út másik oldalán, és végre odaértünk a templom mögé, ahol megmutatta a pap a sírkertet.

– Na, az ott a temető – mutatott a távolba, ám én a kutyára figyeltem, aki ahogyan én, úgy ő sem találta a helyét. Forgolódott, jobbra-balra ingott a teste, aztán egyszer csak eltűnt a templom melletti utcában.

– Akkor jelentkezzen majd, tudja a lapon megtalálható minden – nyújtotta a kezét, majd elsétált az autója felé. Mire észbe kaptam, eltűnt ő is.

Én is a biciklim felé vettem az irányt. Rápillantottam a kezemben tartott lapra. A kitöltetlen sorok kuszaságában csupán anyám nevét fedeztem fel. A kerékpárkormányt megfogva a szétmarcangolt galambtetembe rúgtam.

Nullum crimen sine lege

„Nullum crimen sine lege” – kiáltottam rá az izmos, kopasz őrre, aki a pórázt fogta a kezében, miközben vezetett be a tárgyaló ajtaján. „Te disznó” – böktek oda neki, majd azt próbáltam ecsetelni, hogy egészen addig ártatlan vagyok, ameddig a bíróság ki nem mondja az ellenkezőjét. De nem érvelhettem, mert az IQ-bajnok megrántotta a bőrmadzagot, olyannyira, hogy majdnem elestem, köszönhetően a bokáimon csillogó bilincsnek. Pingvinmód tipegtem oda az első padsorba és úgy ültem le, mint egy cirkuszi vadállat: megalázva és megtörve a kamerák és vakuk villanásai előtt.

Ha tudni akarod, igazi falusi kékvérű család az enyém: anyám és apám is tanulni ment a fővárosba, aztán ott is ragadtak. Nem a jobb élet reményében, mert mindkét részről van lóvé bőven. Mindkettejüket Budapest szabadsága, kulturális zsongása és nagyvárosi élet tartotta ott. Apai nagyszüleim az alföldi Vashomokról, míg az anyai a bakonyaljai Farkasdpusztáról származnak, így kisebbségként a nyaraim nagy részét vidéken töltöttem, hol az ország egyik, hol a másik felén. Egyedüli gyerekként a három hónapos szünidő anyámnak és apának volt a legnagyobb ajándék, hiszen a kezdeti elevenességem tinédzserként kinder-gengszterkedésbe csapott át. Olesó ukrán cigit szívtam, amit aztán később már árultam is, azzal az alkohollal, amit a nyolcból vettem. Imádták az elitgimiben, ahová jártam. A sok fehérgallér-ivadék csak úgy vette apuci pénzéből a pancsolt piát és csempészett cigit. A pénzre természetesen nem volt szükségem, mert otthon kaptam eleget, de mint mindenkinek, jól jött azért a dohány. Nem voltam tizenhétéves, amire megkerestem az első gurigát. Ekkor írtak be a szüleim jogot hallgatni. „Kövesd apád és nagyapád példáját, kisfiam” – hangzott el a vasárnapi ebédekkor ez a mondat az érettségi utánig, amikor is kiderült, hogy felvettek az egyetemre. A felsőoktatásban is folytattam a simlikedést: nőttem, mint egy fattyúhajtás a növényen. Egyre erősebb és egyre jobb lettem. Kezdtam

kiismerni a jog adta lehetőségeket és átültettem majdnem mindent törvényes keretek közé. Vállalkozó lettem húsz éves korom előtt, persze egy olyan üzletben, ahol még nem is volt bűn, hiszen nem is volt rá törvény, ami elítélhetett volna. „Nincsen bűn törvény nélkül” – mondogattam magamban minden egyes ügylet után nagyapám örök igazságát. Úgy hiszem, nem ugyanarra gondoltunk, amikor ezeket a sorokat idéztük.

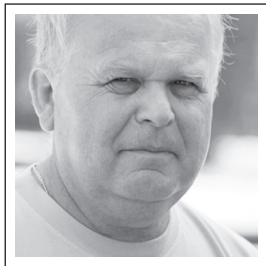
Apai nagyapám túlságosan okos ember volt. Olyannyira, hogy gyerekként nem is nagyon játszottunk együtt. Akkor voltam csupán a közelében, ha elbújtam a dolgozószobájában a bőrfotele mögött és hallgattam az elmélkedéseit. Innen a mondat, amit fiatalként a mellkasomra varrattam. „Mit jelent?” – kérdezte a tetováló a gép zúgását megtörve. „Nem vagy bűnös, ha nincs rá törvény” – szúrtam oda neki életem hajnalán, fél ittasan.

Vannak olyan gyerekkori emlékeim, hogy a papa éppen elmélkedett a dolgozóban – ahová nekem tilos volt a bejárás – amikor is a mama kopogott és belépett az ajtón engem keresve. Nem jöttem elő a fotel mögül, így hallottam, amikor a papa rólam beszél. „Vadhajtás” – mormogta. Nem értettem akkor, azt hittem, hogy majd elmegyünk együtt vadat hajtani, főleg hogy sokat használta akkoriban a puskáit az erdőben. Több évtized távlatából mondjuk már tudom, hogy nem erre gondolt. Vajon már akkor tudta, hogy nem illek bele abba a társadalom által kézzel rajzolt tökéletes sablonba, ahol a családom összes tagja mozog? Nem tudom. Valamit sejtethetett, vagy csak egyszerűen ráhibázott.

„Felsőörsy Malakiás Gábel...” – csak ennyit hallottam, aztán kezdett minden elsötétülni és elhallgatni ebből a világból. Kutyaként álltam a padok előtt, mögöttem a halál angyalával, szemben a taláros kaszával. A vakuk kattogtak, a mikrofonok sorakoztak a bíró előtt, aki több óra után a kalapácsával az asztalra csapott. „Bűnös” – ezt az egy szót vettem ki tisztán. S nyújtottam a kezem az őrnök, aki pórázon vezetett ki a tárgyalóból.

Csak akkor jössz rá, hogy egy nyomorult senki vagy, amikor a vasajtózár kattánása megtöri az előtted álló üres évtizedeket. Lassanként előtörnek tested kényszereselekvései, azt ordítva, hogy véged. A csend átszűrja a dobhártyád, tudod, hogy a nővé körmöd kívágja nemsoká a zoknid elejét, a hajdani pattanások helyét pedig ráncok veszik át. Egykor aranyló tested belső rohadása már a tükörből is visszaköszön. Eltelik egy nap. Eltelik egy hónap. Eltelik egy év, s felteszed magadnak a kérdést. Megérte? Azt mondd, nem. De legbelül meg vagy győződve az ellenkezőjéről. Nagyon is jól tudod: azon az estén nem csinálhattál mást, le kellett vágnod a fattyúhajtástól burjánzó fáról az egyetlen virágzó ágat, hogy Szent Péter ajtaja elé szúrd. „Megölted a rákos nagyapád, te féreg” – mondd magadban egyre többször, pedig tudod, hogy nem vagy bűnös, csak van rá törvény.

Szár az Pál

Mese

(Esztikének)

Ne vess velem
Eszti ke,
ez egy kerge
versike!
Mese - hegyre
felmentem,
mese - versen
merengtem,
mese - kedvem
hegyeztem,
kerge - versem
kevertem.
Ezer - mese
versike
mese - mese,
meske te...

Mese - szelek
legyeztek,
mese - verset
nyergeltek,
mese - ebek
kergettek,
mese - versek
peregtek.
S egy szemtelen
ebecske
legszebb versem
megette!
Ne vess velem
Eszti ke,
ez egy kerge
versike!

Talán a győztesek

Egymásra néztek, megtorpantak:

- Linda...
- András...
- Hogy...hogyan kerülsz te ide? – Mindketten egyszerre kérdezték, egyszerre feleltek. Ezer szó tódult egyszerre ajkukra, s alig voltak képesek e néhány szót kiejteni.
- Én...én... de te?
- Én...én a párommal vagyok itt...
- A pároddal....? Hogyan? Hát Zoltán? Hát együtt vagytok?
- Az asszony elnevette magát.
- Micsoda kérdés! Persze, hogy együtt – mondta a fényes bőré, kövérkés arcán pír vonult át. Ez a szinte lányos pirulás ellentétben állt lényével, érdes hangjával, kissé túlhúzott alakjával. Sőt szinte meghazudtolta előbbi szavait is. Ez az áruló pír mintha azt mondta volna, dehogyis természetes az, nagy... nagy szenzáció, soha el nem múló öröm... diadal, hogy én Zoltán oldalán élek...
- A férfi lehajtotta fejét, igen halkán szólalt meg:
- Én is... igen... én is Viktóriával vagyok itt. Visszavettem...Mikor? Nos, alig egy hónappal azután, hogy megtudtuk...
- Érdekes, Zoltán is pontosan egy hónap múlva tért hozzám vissza. Nagyon megtört volt szegény... olyan volt, mint egy lábadozó valami szörnyű betegség után. Sajnáltam, annyira sajnáltam őt, hogy

még a magam nagy szenvedését is elfeledtem. Ágyba került, ápoltam, mint egy beteget, holott csak a lelke fájt...

– Hogyan? Még mindig szerette Viktóriát? Szegény, szegény kis Linda... Nem lehet szörnyűbb annál, élni egy férfi mellett, aki mást szeret. Mi az én szenvedésem a tiedhez képest! Viktória úgy tért vissza hozzám, hogy mindörökre kitörölte a lelkéből Zoltánt... kiábrándult belőle, megutálta, hallani sem akar róla...

– De András... hiszen te félreértesz engem... nem Viktória miatt fájt a szíve... azért fájt, igen, azért, mert rájött, hogy csak múló szédület volt... Mindig, mindig csak engem szeretett...

– Látnod, Linda, milyen igazam volt azon a szörnyű éjszakán, amikor te rémülten menekültél hozzám, tőlem kértél tanácsot, segítséget, tőlem, akinek ugyanakkora volt a veszteségem. Te csak azt mondtad, hogy megcsal a párod, hogy kivel, nem tudtad... nem is kerested... Én tudtam, sőt régen tudtam... tudtam, hogy a te párod és az én Viktóriám... Tanácsot kért tőlem.

Ej, dehogy is kért... öngyilkos akart lenni. Valami receptet szorongatott a kezében. – gondolta a férfi, majd folytatta:

– Jól emlékszem, azt mondtam, utazzál el, bízzál rám mindent. Hallgattál rám: hazamentél a szüleidhez. Én is elutaztam. Írtam egy levelet Viktóriának. Visszaadtam neki a szabadságát. Zoltán nem kapott levelet, minden levélnél többet üzent neki az elhagyott lakás. Hogy mi történt köztük, nem tudom, de egy hónap múlva...

– Belátom, igazad volt, kár lett volna meghalnom. El kell hinned, ez a majdnem tíz esztendő, ami eltelt, még sokkal szebb, mint az azelőtti évek voltak. Sokkal jobban megértjük egymást. Tudod, bennünk, nőkben valami hatodik érzék van, tudjuk, mivel kell megtartani a férfiakat. Hidd el, ma már ott tartok, hogy nem is sajnálom azt a szenvedést. Túlságosan ostoba voltam, azt hittem, maga a szerelem, a szerelmem elégséges ahhoz, hogy megtartsam magamnak Zoltánt... azóta megtanultam, hogy ezer apróság, fifika, végtelen türelem, talán egy kis gonoszság és mégis nagy-nagy jószág kell ahhoz, hogy egy férfit magunkhoz kössünk... Nézd, Viktóriához csak a szerelem, a mámor kötötte Zoltánt... a mámor elmúlt, s ő visszatért hozzám. Nem kérdeztem tőle semmit, nem tettem szemrehányást. Szelíd, kedves volt hozzám, igyekeztem szép és vonzó lenni. Mindig vidám voltam, még akkor is, ha belül fájtak a friss sebek. Jól főztem neki, mindig a kedvenc ételeit. Ej, de sokszor mondta, hogy senki sem tud úgy főzni, mint az én Lindám...

– Én sem kérdeztem semmit Viktóriától... amit mondott, magától mondta. Nem is tudtam rá haragudni, csak sajnáltam, mint egy szegény, megtévedt gyermeket. Elszédült: addig-addig ostromolták, addig mondták neki, szeretlek, míg ő maga is elhitte, hogy azt a másikat viszonyszereti.

– Kedves András, azt hiszem, tévedsz... én azt hiszem, úgy tudom, hogy Zoltán sohasem ostromolta Viktóriát... magától omlott a karjaiba. Nem csoda hát, hogy meg tudtam neki bocsátani. Zoltán olyan ember... nézd, furcsa ugyan, hogy én, a párja mondom, de nem csodálnám, ha minden nő beleszeretne.

A férfi válaszolni akart, de lenyelte a szavakat, még mielőtt lesújtott volna erre a kövér kis asszonyra. Nem szólt semmit, hanem megindult, szinte gépiesen vitte magával az asszonyt.

– És, és – mondta Linda – Viktória nem szokott beszélni Zoltánról?

– Soha... el kell hinned, kedves Linda, soha! Mondhatom neked, édesebb, jobb, önfeláldozóbb, szeretőbb asszonyt nem tudok elképzelni Viktóriánál. Majd tíz évvel ezelőtt én új asszonyt kaptam vissza, mintha újjászületett volna. Megérttem azt is, hogy Zoltán megváltozott. Nem az ő érdemük, a mi érdemünk, kedves Linda. Ők megbotlottak, mi tiszták maradtunk, ők vétkeztek, s mi, a tiszták tárt karokkal fogadtuk vissza őket, nem kértük számon, nem bocsájtottuk meg, bocsánat helyett szeretetet adtunk, nem tapostuk le őket erkölcsi fölényünkkel, hanem felemeltük őket... diadallal végződött a hadjárat, a legnemesebb harc, amit valaha vártak... Mi a szerelem... Jól mondtad, láng,

amely ellobban. Mi a becsülethez, a türelemhez, a jósághoz képest?

Hévvél, lelkesedéssel beszélt András, száraz, fonnyadt, beteges arca kipirult, alakja kihúzódott, megnőtt. Az asszony nem nézett rá, de mámorosan hallgatta. Olyanfélét érezhetett, mint régen a királyok, amikor a regösök a győzelmet zengik.

Szótlanul mentek percekig... a lelkesedés, mint valami fényes láng megmaradt szemükben, szívükben... most nem gondoltak semmire, senkire, se Viktóriára a férfi, se Zoltánra az asszony, élvezték önmagukat, jóságukat, türelmüket, győzelmüket...

Kanyarodott az út, nagy vörhenyes sziklát került meg s úgy folytatódott tovább.

– Nem vagy fáradt? Mehetünk még egy kicsit? – kérdezte a férfi.

– Jó... menjünk...

S mentek tovább, a pici, kövér, kacsázó asszony és az aszkétaarcú kopasz férfi. Megkerülték a sziklát, szeszélyesen kígyózott az út... alattuk a mélységes kék tükör... ott a messzeségben... a szemhatáron már vörösek voltak a habok...

Ott távol, a naptól aranyozva festett fehér sziklák alatt egy férfi meg egy nő közeledett. Mindketten magasak voltak...összevágó lépésekkel mentek, ugyanazt a ritmust dalolta járásuk. Úgy mentek, mint akik összetartoznak. Az asszonynak vörös volt a haja... a férfinak kissé már őszbe csavarodott. András meghökkenve állt meg egy pillanatra. Önkéntelenül is a mellette kacsázó pici asszonyra nézett. „Nem, nem látott semmit... szerencsére rövidlátó szegény... itt van egy ösvény, felfelé kanyarodik a hegynek, arra fordulhatnak, míg nem késő...”

Linda annyira elgondolkodott, jóformán észre sem vette, hogy már egy mellékösvényen járnak... pár lépést tehettek csak, amikor a parti úton Zoltán és Viktória elhaladt. Linda ösztönösen visszafordult, meglátta őket. Emelt fővel mentek el mellettük, mert észre sem vették őket.

S ők ketten – a kopasz, száraz, aszkétaarcú férfi, s a kacsázó, kövér kis asszony -, a győztesek hosszan utánuk néztek.

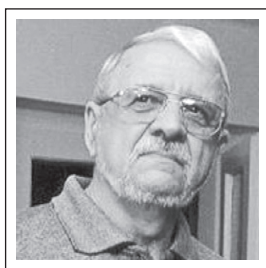
szél-járás

Gál Sándor

Mondd az életed! – Húsz év távolából

„Mi olyan pillanatban fogamzottunk emberré, Amikor a történelem verte ránk keresztelő Pecsétjét.” (D.L.)

(Dobos László, a jeles felvidéki magyar író, a Csemadok tiszteletbeli elnöke az idén októberben lenne kilencvenéves. Gál Sándor az alábbi sorok kíséretében küldte el régi, az egykori évfordulóra született, de az íróra a mostanin is emlékező írását: Ahogy ígértem, küldöm a születésnapra írt egykori szöveget. Az utolsó oldalon lévő, kézzel írt szöveget olvashatóvá teszem, ... Csupán annyi a gond, hogy fogy a fény... Mikor jöttök erre? Barátsággal, meg buzitai nemesterkövel várlak – ami van még iható. Görföl Jenő felvételei 2010 decemberében az író otthonában készültek.)

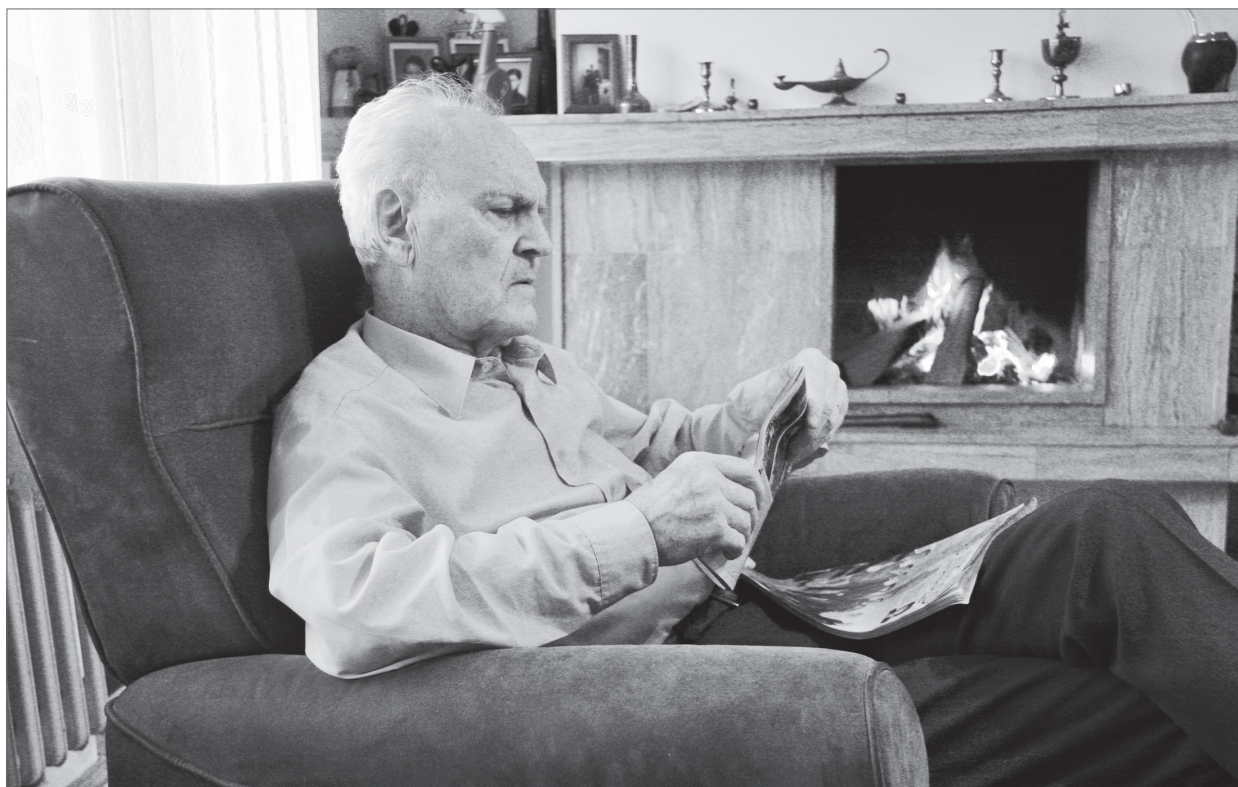
Esik az eső; veri az ablakomat kegyetlen következetességgel, mintha az idő darabjai hullanának alá Isten tenyeréből, s az üvegen szétrobbanva új dimenzióvá lenyegülnek. Hullik az idő kívül s bent, bennünk, életünkben, és bárhogya is tiltakozik az értelem ellene, ama belső térben is minden idő-törredék más- és más térfogatot nyer; hozzáépít valamit életünkhöz, vagy romlást hoz. Mennyi mennyei csoda kötődik akár egy pillanathoz is! S honnan, milyen mélységekből – vagy magasságokból érkező ez a kimondhatatlan – kimondható! S íve is! Születéstől a haláláig.

Borzongatóan szép az egy-ember történelme. A minden-egygyé! Ha elmondhatatlan is, ha leírhatatlan is: mű, és egész. Mert része a Legnagyobb Földi Kalandnak – teremtés. Végtelen, megszakítatlan folyamat; az emlékezet kiteljesedése. Amióta ennek a fent-mondott folyamatnak a sodrában élek, időről-időre odaravaszkodik elém az a kérdés, hogy: milyen különleges erőforrásokat kell az embernek magában fölszabadítania, hogy a semmiből legyen valami?! Például az üres papíron egy mondat. Vagy a mondatok gyöngy-fűzére. A véges-végtelen történesek egybefonása, verssé, elbeszéléssé, regénnyé lenyegítve, könyvvé! Amely kézbevehető, továbbadható, sőt – továbbmondható. De az is elém hullik, s gyakorta, hogy ezeket a belső, láthatatlan és kimeríthetetlen erőforrásokat mi táplálja? Miből töltődnek föl, hogy képesek legyenek – s általuk mi is – a meg- és megújulásra?

Időnként úgy tűnik fel előttem, hogy már-már Isten-közeli ez a lét-csoda. Csakhát, mert pogánnyá keményített a huszadik század, nemigen tudok hinni holmi Isten-létben. De akkor meg mihez hasonlítható az író-emberben lévő teremtkényszer? Egy eszme, egy gondolat, vagy egy élmény-sor barbár tárgyiasítása! Hajlam? Tehetség? Tudás? Vagy: kétségbeesettség? Hogy megragadjunk valamit a saját időnkéből, s azt rögzítvén, megőrizzük magunkat? A kort, amely bennünk van, amely belénk szakadt, s amelyről vallani kell, ha belészakadunk is?

Nincs benne semmi bizonyosság, de ha a teremtés-kényszer legmélyebb rétegeit bontom fel, akkor a kétségbeesést látom a legelemibb erőnek. Mert a kétségbeesés cselekvésre kényszerít; cselekedni kényszerít! Hogy valami megtörténjen bennünk, velünk, általunk. Lehetne mindez a harmincas korosztály szívdobogásának a visszhangja is akár; egy megbélyegzett nemzedéké, amely átlépve a Rubikont képes volt felegyenesedni, és elkészíteni a maga történelmi számvetését.

Így gondolom én, bárha kétségeim most is elő-előbuknak, s a tudott és ismert válaszok mögé sanda kérdéseket vetítenek. Mert miért is ne? Hiszen tudom, hogy van még tömérdek adósságunk, s azt is tudom, hogy a kérdéseknél csak a válaszok kimondása nehezebb.

A Hólepedőben olvasom: „Szabadulni szeretnék valamitől... Szabadulni, megszabadulni... (...) Többet érzek, mint értelmem megfogalmazni képes. Kicsiny, bezárt kör vagyok (...) Hol vannak az én életformáim határai?... Én csak önmagammal vagyok egyenlő % csupán önmagam életformáját tudom megtestesíteni ... Ha ez így igaz, akkor megtörténhet, hogy ... minden keserűség az én egyetlen életemben teljesedik ki...”

Mint amikor tüzes vas éri az embert: az ösztönök rándulnak meg tudatunktól függetlenül, védekezően, tiltakozón. Mert milyen élet az, amelyben a keserűség teljesedik ki?! Aki ezt érzi, akit ez kényszerít a gondolkodásra, akinek ez, ennyi az összegző válasza, annak a Dante-i pokol bugyraiból kellett visszatérnie közénk. Feltehetően azért, hogy e pokoljárást a boldogabbaknak és szerencsésebbeknek újra- és újra megidézze. Mégpedig azért, hogy ne vesszen feledésbe, hogy „legyen belőle több példány”, vagy azért mert régen felismerte, hogy „mindenütt én leszek az új keresztrefeszített...”

Hiába kerülgetem, előbb-utóbb eljutok a kimondás kényszeréhez: nincs itt semmi egyébről szó, mint a kisebbség kényszerített, sokszorosan megalázott és megszégyenített ember, és a szellem történelmi tapasztalatairól és – ez is lényeges – tényeiről. Arról az abszurd sorsról, amely a tizenéves gyermeket határokon keresztül szökni kényszeríti, kényszerítette, ha anyanyelvén akart tanulni, s amely a felnőtt társadalmat a teljes jogfosztottságba abroncsolta.

Aki kézbeveszi Dobos László munkáit, az ezzel a léthelyzettel szembesül; valamivel, amit csak ez a nemzedék ismerhette meg a saját bőrén, s amit ha ma kimondanak, sokan mesének, vagy kitalált históriának vélnek. Pedig Dobos László egyértelműen fogalmazta meg, hogy írásai miről szólnak: Én képzeletben is csak a megtörténthez hátrálhatok.”

Azt hiszem ezután nem csak jogos, de szükséges is a kérdés: Dobos László hét évtizedének, „megtörtént” valójának hozadékát ismerjük-e? Mit tudunk a Királyhelmec-Sárospatak-Pozsony határolta képzeletbeli – bermudai? – háromszög emberi, szellemi, történelmi topográfiájáról? Majdhogynem az szaladt ki a

golyóstollból, hogy: semmit! Holott ennek a hetven évnek az egyik lehetséges összefoglalását a Dobos László-i életmű egésze jelenti. A Teljes Életmű! Ezt azért igyekszem kiemelni, mert a mi térfelünkön az írói életmű nem csupán a könyvekben anyagiassal; van számos egyéb alkotóeleme is. Azokra az emberi vállalkozásokra gondolok, amelyek a közösség – itt tételen a szlovákiai magyarság – megmaradásának elkötelezettségében, a hétköznapi létezés feltételeinek megteremtésében összegződtek és összegződnek ma is. Időnként, Dobos László életművén gondolkodva, néha úgy érzem, hogy az utóbbiak súlya alighanem több, de legalábbis azonos az irodalmi alkotásokéval. De, mert a kettő elválaszthatatlan egymástól, az életmű mérlegét ez a kettős-egy adja és mutatja. Az ami látható, az nem akármilyen emberi teljesítmény!

Ha visszahátrálok az időben, akkor az idéződik föl bennem, hogy valamikor az ötvenes évek közepén Komáromban láttam először Dobos Lászlót. Valami ifjúsági konferencián voltunk együtt, s amikor beszélt, mintha minden mozgásba jött volna körülötte. Később, már a hatvanas években is, amikor visszakeveredtem Pozsonyba a šumavai katonaévek után, ugyanezt éreztem mindig, ha az Irodalmi Szemle szerkesztőségében voltunk, ha egy pohár bor szomszédságában kerestük a megoldást valamire... Itt kell leírnom azt, hogy a Dobos-i életmű első komoly „műve” maga az Irodalmi Szemle... Aztán a hatvanas évek hozzák az első regényeket, majd 1968-69-ben a politikai szerepvállalást % a miniszterséget. Ennek egyik eredménye a Madách Kiadó, a másik pedig a kassai Thália Színház. A Thália Színház körüli emlékezések idején tavaly erről bizony alaposan megfellelkeztek. Holott Dobos László nélkül minden erőfeszítésünk ellenére sem alakulhatott volna meg a színház. Ezt azért írtam ide, hogy nagy nemzeti(ségi) feledékenységünkben ennek a ténynek azért maradjon nyoma.

Máról nézven az egésznek az a lényege, hogy az Irodalmi Szemle, a Madách Kiadó és a Thália Színház – a szlovákiai magyar intézményrendszer pillérei – megmaradtak, annak ellenére, hogy a husáki normalizáció alattomos megtorlása sok mindent elsodort. Dobos László számára ez a „normalizáció” közel húsz év szilenciumot jelentett, mondhatnám új jogfosztottságot, mindenből-való kirekesztettséget, ami a szlovákiai magyar és nem magyar kultúrában, közéletben zajlott, vagy éppen jégre tétetett. A „visszaminősítések” szinte a negyvenes évek keserveit emelték ismét jogerőre...

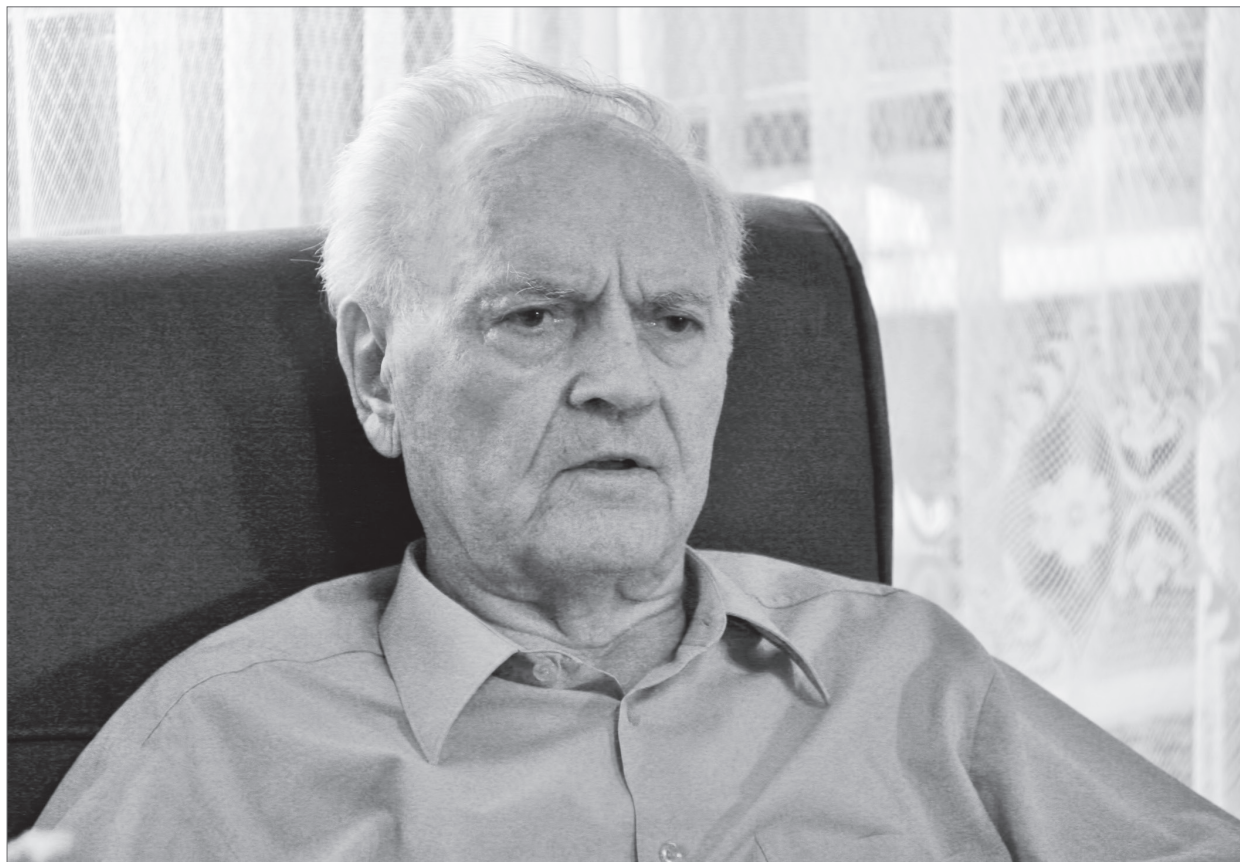
Egyszer, valahol Kistárkány közelében a Tisza partján – a szatyorban üveg bor, pohár – a lehetséges kiútról beszélgettünk. Ami ebből emlékezetemben mindmostanáig megmaradt, az az és annyi, hogy a legnehezebb bajból, a legnehezebb helyzetből a szabadulást egyedül a munka, vagyis az írás hozhatja el... Ekkoriban készült az Egy szál ingben: Dobos legfontosabb regénye.

Később, egy más munkájában az Engedelmével című kötet záróelbeszélésében – a főszereplő mintha egyenesen akkori beszélgetésünket folytatná: „...*azt gondolom, szavakkal is meg lehet tartani valakit az életnek: elmondatlan beszélgetéseinkkel, közös időnk erejével, mert az összefogódzó erőlködés a szikrányi életet is képes parázsszá fűjni...*”

Ha krónikát írnék s nem születésnap köszöntőt, akkor most az 1989-es esztendő drámai perceivel folytatnám, mondjuk december első napjaival, majd a következő év elejével, az Együttélés megalakulásával, ami – bár ismét politikai szerep – elválaszthatatlan Dobos László életművétől. És az azóta betöltött politikai és közéleti szerepek is; parlamenti képviselő, a Magyarok Világszövetsége elnöke... Mindeközben a Kossuth-díj.

És közben eltelt közel húsz év új Dobos-könyv nélkül! Ezt a hiányt szinte minden találkozásunk alkalmával újra- és újra felvettem; hogy nagyon ideje volna már félretolni minden időpusztító tisztséget, s az íróasztalhoz ülve folytatni az írást, akár egy szál ingben is...

És ezt most a hetvenedik nyár ege alatt újra megismétlem: a folytatás ideje elérkezett! A feladat változatlan! Hiszem: „Ma föld vagyunk, / Holnap víz leszünk, / aztán fák, / negyednap szelek, levegő, / ötödnapi hajnal, s mindennap képzel / önmagukról beszélnek...”

Végül még egy rövid bekezdést, amolyan magán-regény poetikai vázlatot a Dobos művek konstrukciójáról. Lehet, hogy csak én látom így, de szinte mindegyik Dobos regény egy lerajzolható folyó; középütt a cselekmény(-ek) fő-árama, aztán a mellékágak tiszta rajzolatai, majd a kiöntések, olykor az áradások tükröi – a ticcék világa – s a holtágaké. Táj és tér látható és felismerhető egysége és harmóniája. A mindig-jelenidejű valóság!

Feltételezésemet maga Dobos is megerősíteni látszik amikor az Egy szál ingben című regény zárórészában ezt írja: „Előbb ráhajlunk a vízre, belebámulunk a tükörbe, mint a bokrok és a fák teteje, aztán megmártjuk arcunkat. Egy hullámozás erejéig ábrázatunkat egybetartja a víz, aztán elengedi...” S tovább: „Íratlan törvény szerint minden ősem megnézte magát a víztükörben: sorsukat kívánták így tudni, a jelen és a jövő napokat, életüket és halálokat.”

László! A titkokat rejtő, vallani kényszerítő valós és jelképes víztükör változatlanul létező kihívás! Fordulj vissza a megmaradt ticcék szépségeihez, mert „az arcok szertehullanak az időben”, és velem együtt tudod, hogy nem elég arra egyetlen élet, hogy akár egyetlen ember életét elbeszéljük. De megkísérelni mindig és újra, az sem utolsó vállalkozás.

Mondjad nekünk az életedet!

Kassa-Buzita 2000 június első napjaiban, amikor nagyon nagy volt meleg!

(Kedves László! Megkísérletem a lehetetlent, ennyi belőle a megfogható, többre nem futotta. Kicsit korai még ugyan, mert október még távol van, de: Isten éltesse a hetvenedikben, meg a továbbiakban is. Barátsággal öllelek: Gál Sanyi)

Görföl Jenő

Megégett idő

Böröndi Lajos

(Megégett idő címmel jelent meg 2020-ban verseskötete Böröndi Lajosnak a Magyar Napló Kiadónál Budapesten. Nemrég múlt hatvanhat éves, lassan dedelőre ér költői pályája.

Előző számunkban 1978-ig követtük Böröndi pályáját, most az 1990-es évekig szóló vallomását közöljük.)

– A kezdet mindenütt nehéz.

Igen. De csak az egymásba kapaszkodás segített át ezen a kezdeten.

Mint már mondtam, két ízben voltam előtte a városban. Nyár volt mind a kétszer. Hosszú, de érdekes településnek tartottam akkor. A Turistaszállóban helyeztek el bennünket először, amikor a honismereti tábor volt, s nem voltam egyedül. Sok diák érkezett az ország minden pontjáról, és nagy barátságok szövődtek.

Nekem egy kis borsodi lány tetszett nagyon, sokáig leveleztünk is. Vidám teremtés volt, s barátságunk sokáig tartott. A középiskola után meg is látogattam Sárospatakon, ahol ő végzős volt. Aztán a katonaság alatt is gyakran váltottunk levelet. Végül ő a nyíregyházi főiskolára jelentkezett, s nekem Szombathely következett, s valahogyan elhalt ez a kapcsolat. A távolság nagy rendező. Ma is szeretettel gondolok rá, a honvédségnél sokat jelentettek levelei. De elsodort egymástól bennünket az élet.

Másodjára, mint már említettem, könyvtári gyakorlaton voltam itt. Akkor az egyetem kollégiumában kaptam egy szobát. Jártam az utcákat, tejívóban reggeliztem, s a könyvtár volt az otthonom.

Így, amikor menyasszonyommal 1978 áprilisában eljöttünk ismerkedni, hogy itt kezdjük el közös életünket, megdöbbenem. Egy szeles, szürke, rettentően csúnya várossal szembesültünk. Egymásra néztünk, s tudtuk, hogy nagyon nehéz lesz. Ő meg is jegyezte, hogy itt nem lehet élni, Eger után ez érthető is volt. Nem tudtuk akkor, hogy milyen rémes év következik, s el is határoztuk, hogy ha nem történik semmi változás, elmegyünk innét. Akkor még nem tudtam, hogy a város lelkét tépték ki a történelmi idők, s hogy aki nem menekült el innét, azt elüldözték. S hogy ez a gyakorlat nem ért véget azóta sem.

Az Árpád utcában béreltünk egy szobát, ami szeptemberben nem is tűnt olyan rossznak, de jöttek a hidegek. Az első telet nem lehet elfelejteni.

A szoba fűtetlen, de inkább fűthetetlen volt. Egy ócska szekrény, egy ágy, asztal, és egy lerobbant olajkályha volt a bútor. Az Áfor kútról cipeltük az olajat, s hét végeken pedig hazamentünk.

Feleségemnek az iskola sem volt az igazi közösség. Ez a kettes volt, csak jóval később tudtam meg, hogy a város patinás iskolája volt 1945-ig, s hogy itt igazgatóskodott Vass Márta. Feleségem sietett haza, és várt engemet. Nagyon jó, hogy voltunk egymásnak, másként nem is lehetett volna kibírni. Még visszagondolva is azt érzem, össze kellett volna csomagolni, és jó messzire elmenni innét.

A könyvtár jó kis közösség volt, szerintem nekem volt a könnyebb. Sok folyóirat járt, és meleg volt. Módszertanosnak szegődtem, ami azt jelentette, hogy a járás könyvtárait segítettam. Beszélgettem a fenntartóval, a tanácselnökkel, s igyekeztünk a könyvbeszerezési keretet növeltetni, író-olvasó találkozókát szerveztünk, könyvheti rendezvényeket próbáltunk a legkisebb faluban is megszervezni.

Így ismertem meg a Szigetközt, s lassan a régió történelmét is. Olvasni kezdtem a régi újságokat, megismerkedtem a Kovács-Rozsondai házaspárral. S küldtem a verseket folyóiratoknak, lapoknak. S közölni kezdett a Magyar Nemzet, s megjelent a kecskeméti Forrásban néhány versem. Úgy 1980 tájékára megtaláltam a városból kifelé vezető kulturális csatornákat.

Akkor az elvágódás megmaradt a vágy szintjén.

Abban az időben nehezebben mozgott az ember. Nem nagyon volt telefon sem, minden lassan működött. Ez volt a természetes. De föladtuk az első albérletet még a tél vége előtt, s a Gagarin utcába költöztünk egy fiatal házaspárhoz. Itt meleg volt, kedvesek voltak, s már kezdtük úgy érezni, hogy nem vagyunk egyedül. De keresetünkből alig tudtunk félretenni, s csak nem akart megvalósulni az ígéret, hogy valamiféle lakásmegoldásban segít a város.

Így kezdtünk körbenézni, s a pedagógus pályázatok között leltünk is nekünk valót szolgálati lakással egy kis baranyai faluban.

– Aztán mégis maradtatok.

Igen. Akkoriban nehezebben változtattak az emberek helyet, a közlekedés is más volt, telefonról ne is beszéljünk, évekig hevert a postán a kérelem. S ha nehezen is, lépett a hivatal, kiutaltak egy szükséglakást a Kápolna térem, s befogadták lakáskérvényünket. Nagyon keveset kerestünk ahhoz, hogy el tudjunk hirtelen fölindulásból költözni, s lassan-lassan kapcsolatokra is szert tettünk. S én írtam, felfedeztem a környéket, olvastam.

Tudtam, hogy közel van Pozsony, de a határ miatt ez fényéveknek tűnt. S 1979-ben mentünk először át, Óvárról volt autóbuszjárat. Nekem teljesen ismeretlen volt a város, ezt is fel kellett fedezni.

1979 nyarán a feleségem bátyja megnősült az NDK-ban, az esküvőre mi is kiutaztunk. Ez Cottbusban volt. Az esküvő szép volt, maga a város nem igazán, Nagy csöndes, poros város Cottbus, akkoriban kezdődtek a nagy lakásépítkezések ott is, mint az NDK más településén. Magyarországhoz képest nekem modern országnak tűnt az NDK, de a fegyelmezettség mögötti gondolatokat nem ismertem, s feltűnt, hogy nincs vendéglátás, s szegényes az élelmiszerválaszték. Sógorom a helyi nyomdában kapott munkát, s felesége is itt dolgozott.

Innét Drezdába mentünk egy kis időre, Az Elba parti város szépnek tűnt, pedig még ott voltak a háborús romok, s hatalmas vörös jelszavak ékesítették a házfalakat.

Nekünk ez szokatlan volt, Németország történetét is meg kellett tanulni a későbbiekben.

1979 nyara szép volt, a lakás mai szemmel elképesztőnek tűnik, akkor nekünk a saját külön világunk volt. Nekem fogalmam sem volt, hogy ez a környék volt 1944-ben a gettó, s hogy nem a komfort csúcsa egyetlen vízcsap a konyhában, s a használhatatlan éléskamra.

Kaptunk a városgazdálkodástól egy sparheltet, s egy kályhát, s télire vettünk tíz mázsa szenet. Ezt belapátoltuk egy tárolóba. A WC az udvaron volt, vizet sparhelten melegítettünk, s egy villanyfűzőnk is volt, s szekrényt vásároltunk a szobába. Szépen berendezkedtünk, s az első önálló telünk melegben telt el.

Erre nagy szükség is volt, hiszen Zsóka terhes lett, s mi izgalommal néztünk a jövő elébe.

Az egyes iskola egyik kedves tanárnőjével összebarátkoztunk, s mivel a közelbe lakott, gyakran átmentünk, beszélgetni a terhességről, s ő vidám természetével lelki támasznak bizonyult. Célivel aztán jóval később lazább lett a kapcsolatunk, de mi is elkeveredtünk Mosonból, s másfelé vezettek az utak. Ma már ritkán látjuk egymást.

– Párttag voltál. Ez segített a lakásszerzésben?

No, velem sokra nem ment a Magyar Szocialista Munkáspárt! Még főiskolásként hálózta be, csoportvezető tanárunk közölte, a csoportból ketten be kell, hogy lépjenek a pártba. Az egyik kiszemelt én voltam. Szegény családból származtam, jól tanultam. Amikor nem akartam igent mondani, azzal állt elő, hogy kellenek rendes emberek, hogy belülről tegyük jóvá kis világunkat. Most már csak nevetek az indokon. Beléptem. Aztán utolsó évesként elhagyva a főiskolát úgy véltem, ezt Óváron nem kell senkinek tudni, biztosan kikopok valahogyan. Naív voltam, s fél év múlva meglett a munkásosztály élcsapata, mehettem rendszeresen a hivatalba pártgyűlésekre.

Azokon meg másról nem volt szó, mint a hivatalról. Hogy hogyan kell ügyfélbaráttá alakítani. Egyszer szóltam valamihez hozzá, akkor már Makkosné volt a tanácselnök, aki kedvesen rámpirított, s leülhettem. Soha nem volt szó 56-ról, semmi fontos dologról. A főnökömnek kötelező volt rendszeresen hangulatjelentéseket írni, ezek megfogalmazásában segítettem. Leírtuk, hogy nem tetszik a dolgozóknak a folyamatos áremelés. Aztán 1987-ben közöltem, hogy kilépek a pártból. Ebből volt némi csetepaté. Mészáros Jóska eljött a könyvtárba, s leültettek egy üvegasztal mellé, majd közölte Tuba Lacival, hogy reméli, tudja, mit kell velem tenni. S miután én kicsit tréfásnak véltem a helyzetet, elmondtam a véleményemet, s azt, hogy a pártnak csak intézményei vannak, s miért fölösleges nekünk ez az egész.

Jóska akkorát vágott az üvegasztalra, hogy az megrepedt. De csak ennyi lett a következménye. Néhány hónap után ugyanúgy kaptam jutalmat, mint mindenki más.

Akkor már az új művelődési központban voltunk, s külön pártszervezete volt a háznak. Vitéz Vili kérte el a párttagkönyvemet, s kérte, hogy röviden írjam meg az indokomat. Segített a megfogalmazásban, végül megszületett a fontos mondat: Nem értek egyet a párt politikájával. Sajnálom a könyvecskémet, megőriztem volna.

Se hasznom, sem károm nem volt ebből, azóta is úgy vélem. Szerintem meg nem voltam én olyan fontos ember. Ekkor már sok írásom jelent meg folyóiratokban, országos lapokban, ez egyféle védettséget is jelentett.

– Térjünk vissza a nyolcvanas évekhez!

1980-ban adták át a Kormos lakótelepet, itt „vásárolhattunk” egy másfél szobás lakást. Természetesen hitelre, de ez is óriási dolog volt. Ennek az évnek a márciusában megszületett Zsóka lányunk, nagyon boldogok voltunk.

12-én este jöttek rá Nagyzsókára a szülési fájdalmak, átmentünk Cilihez, majd bementünk a kórházba. Reggel a könyvtárból telefonáltam, s közölték, hogy kislány. Én olyan boldog voltam, hogy a könnyű havazásban végigfutottam a városon.

Persze nagy volt az izgalom, s a Kápolna térre vittük haza a babát. Mit tudtunk mi arról, hogy hogyan kell gondozni. Mindenben segítségre szorultunk volna, ha lett volna kihez fordulni. Rosszul szopott, csípőficam gyanús volt, Győrben szíjba tették, én is sírtam, amikor fürdetéskor a boldogságtól nevetett, hogy nincsen kifeszítve a csípője.

A Kormos lakótelep 11-es lépcsőházának első emelti lakása lett a miénk. Bútor alig, de nem kellett tüzelőért futkározni, dolgoztam, míg Zsóka odahaza volt. Filléres gondjaink voltak, de ez ki a fenét érdekelt akkor. Nagyon boldogok voltunk.

Talán ez volt az az év, amikor megismerkedtem Sárándi Józseffal azt Új Forrás folyóirattól. Itt 1979-ben jelentem meg először, s Józsi rendesen levelezett velem. 1980-ban jelent meg a Barbárság kora című kötete, amit nagyon jónak véltem, meghívtam író-olvasó találkozóra Mosonmagyaróvárra. Ebből a kapcsolatból máig tartó, hullámozó barátság lett.

Valójában az új Forrással való kapcsolatam is ambivalens. Józsi közölt verseket, a főszerkesztő inkább recenzióimat preferálta. Kaptam feladatot bőven, könyveket, antológiákat. Így ismertem meg Pálos Rozitát, ezt a tüneményes tanítónőt, aki csodálatos verseket írt. Lebegő, Istennel átitatott opuszai a szívemig hatoltak.

Józsi akkoriban szerelmesedett bele Zsuzsába, s 1984 augusztusában házasodtak össze, s én voltam az esküvői tanújuk. Másnap, az óvári kultúrház átadására értem vissza. A könyvtár is ide költözött, szép módszertani irodát kaptam.

Megjelent az őszi Új Forrás szám, benne két Nagy Gáspár verssel. Az egyik az Öröknyár ... volt. Emlékszem, úgy nem ragadott meg nagyon. Nekem két versem is volt a lapban, s egy kritikám.

Kitört a botrány. A lapot bezúzták Gazsi miatt, de a tiszteletpéldányom megvolt, így újra el tudtam olvasni. NI. Persze az az átkozott infinitívusz, hát nem pontosan olyan, mintha Nagy Imre szignója lenne? Persze azért tenni kellett valakinek, hogy Kádárhoz is eljusson a lap, hisz egy kis vidéki folyóiratocska a pesti nagyképűségben másként elveszik. Úgy tudom, egy Komárom megyei buzgóság volt a feljelentő, s csak azért nem írom le a nevét, mert én is csak szóbeszédben hallottam.

Persze az, hogy az októberi számban jött a vers még egy lapátnyi parázs. Később persze a Tiszatáj júniusban hozta a betiltását jelentő Nagy Gáspár verset (A fiú naplójából) júniusban, a figyelmet nem kerülhette el az sem. Igaz, így utólag belegondolva, az meg a kivégzés hónapja. A fenébe! (Mindkét lapszámot birtokolom.)

Ősszel nálunk volt író-olvasó találkozón Gazsi, én vezettem le s utána beszélgettünk. Említettem neki a számot, s tőle tudtam, hogy áll a bál. Átlépett ugyanis egy vörös vonalat. Az 1956 körüli konszenzust szegte meg. Nagy Imréről nem írunk, a forradalom tabu.

Sárándi rosszabbul járt. A lapot nem tiltották be, hanem átszervezték. A korábbi főszerkesztő meghalt, Jóska egyszerűen kirúgták, s közlésmegvonásra ítélték. Decemberben, amikor a szerkesztőség nívódíjakat osztott – én is kaptam, fagyos hangulatban üldögéltünk, amikor Jóska előhúzott egy levelet, amelyben az állt, hogy átszervezik a szerkesztőséget, s rá nem tartanak igényt. Felajánlottak neki egy diszkós állást. Tanítani nem taníthatott, bár tanári végzettsége volt, mert megrontaná az ifjúságot. A Magyar Nemzet segített egy kicsit rajta, hogy honoráriumot fizethessenek, közölt régebbi verseiből.

Mi folyamatosan leveleztünk, keserű leveleit azóta is őrzöm, s később többször aludtam nála, mikor Pestre mentem az egyetemre. Aztán megtudtam, hogy folyamatosan meg is figyelik. Később rájöttem, hogy ezt velem is megteszik, s havonta egyszer megjelent a munkahelyemen egy civil rendőr Győrből. Beszélgetni.

Persze ez kijárt azoknak, akik a betiltott lapban szerepeltek.

A Magyar Nemzetről még annyit, ebben az évtizedben gyakran volt a lapban versem, úgy látszik, kezdtem olyan verseket írni, amelyek a lap szellemiségéhez passzoltak.

– Ekkortájt iratkoztál be az ELTE magyar szakjára is.

Ez sem rövid történet. Kiss Jenő Mihályi tájszótár című könyvéről kért ismertetőt az alig elindult győri Műhely. Mivel én a főiskolán nyelvjáráskutatással is foglalkoztam, örömmel olvastam el a könyvet. S szépen méltattam, de ez könnyű volt, hiszen alapos nyelvészeti munkáról volt szó.

Nem sokkal később megszületett második kislányunk. Határtalanul boldogok voltunk. Aztán hat hetes korában elvesztettük... Bölcsőhalál, mondták. De erről nem tudok sem írni, sem beszélni.

Szörnyű hetek, hónapok következtek. Aztán amikor 1983-ban Zsóka újból terhes lett, reszketve, félelemmel vegyes örömmel vártuk Marci érkezését. Isten megkegyelmezett nekünk. Fiú lett, s mindenben ellentéte a lányoknak. Jó étvágya volt, egészséges, aranyos gyerek volt. Persze mi egy évig ültünk az ágya mellett, és figyeltük, hogy ne felejtse el lélegezni. Mintha tudtunk volna segíteni! Akkor még nem volt az a szerkezet, ami jelzett, mint mostanában.

Mikor a Kiss Jenő könyvéről írt recenzióm megjelent, Jenő egy kedves levélben köszönte meg az írást, s megkérdezte, hogy mikor végeztem náluk. Mártmint az ELTE magyar szakán. Írtam, hogy nekem csak főiskolai diplomám van. Bízott, hogy jelentkezsek a két éves kiegészítő szakra. Főnököm azt szerette volna, ha a könyvtár szakot egészítem ki, de én annak semmi értelmét nem láttam.

Jelentkeztem. A felvételin annyian voltunk, hogy tudtam, ide én nem kerülhetek be. Kiss Jenő akkor dékánhelyettes lehetett, s biztosan tudom, hogy segített. Jenő írt egy szép levelet, s közölte, hogy felvesznek, esetleg egy „baleset” folytán följebb kihúzza valaki a nevemet, hogy mást írjanak be.

Ez az a protekció, amit nem tartottam erkölcs ellen valónak, hisz ha nyelvészeti kritikát írhatok egy folyóiratba, talán az sem baj, ha elvégezhetem az egyetemem.

1983 őszén kezdtem, s pokoli nehéz volt az az első félév. Valójában a magyarul föllelhető világirodalmat és hozzá a magyar irodalom első szakaszát úgy a reformkorral bezárólag el kellett olvasni. S a szerzőkkel megismerkedni. S még a róluk szóló szakirodalmat is. Éjjel-nappal olvastam. Még a mellékhelyiségben is. A nyelvészetet könnyebbnek véltem, úgy tűnik azt az ajtót dr. Szabó Géza Szombathelyen kinyitotta. A grammatikát különösen élveztem, később tanítani is jobban szerettem, mint a kommunikációt, meg a stilisztikát. Közben jelentek meg verseim és recenzióim. Tulajdonképpen a legtöbb magyar folyóiratban publikáltam A miskolci Napjainktól kezdve a Jelenkoron át a Somogyig. S egy nyugat-dunántúli pályázaton első díjat nyertem versekkel, s a megyei pályázatokon is sorozatban. Próbálkoztam a Kisalfölddel is, de a nyolcvanas évek végéig elutasításban részesültem. Ennek okát nem tudom, bár így utólag a féltékenység tűnik érthető magyarázatnak.

Az egyetemről még annyit, végül vörös diplomával fejeztem be. A jogi karon Kiss Jenő adta át a diplomámat, s annyit mondott csak: no látod! A szakdolgozatomat Hajdú professzor a Névtani füzetekben megjelentette.

– S az első igazi elismerés a Móricz Zsigmond-ösztöndíj volt.

Igen. Nagyon örültem neki. Ha jól emlékszem, Fodor András „kért meg”, hogy adjak be egy pályázatot a művelődési miniszterhez. Szerintem az, hogy végül elnyertem, neki köszönhető. Bandi különösen szeretett, s figyelt rám, mint utólag megtudtam, rajtam kívül még több tucat pályakezdőn.

Ez az ösztöndíj ma is él. Akkoriban 4-5 pályakezdő író-költő részesült benne az országból. Havi

négyezer forintot jelentett egy éven át – többet, mint a könyvtárosi fizetésem. Én íróportrék írását vállaltam, de nagyon furcsállták, amikor ennek elszámolásáról kérdeztem. Semmit nem kellett tenni érte. Én megírtam a vállalt portrékat. Pályaképet rajzoltam Kovács Istvánról, Pálos Rozitáról, Csaplár Vilmosról. Monográfiát írta Török Sophie-ról. Ezek meg is jelentek különböző helyeken. S nagyon jól jött egy éven át a dupla fizetés. Szellemileg pedig jót tett a kutatás, az olvasás.

– „Idehaza” bizonyára büszkéek voltak rád, hiszen a város rangját emelte a sok országos publikáció.

Ezen eddig nem is gondolkodtam el. Szerintem nem, inkább a megtűrt kategóriába tartozhattam. De közelebb járok az igazsághoz, ha azt mondom, nem is tudták. Nem volt közélet, nem volt cselekvő értelmiségi a városban. A szürkeség uralta. Ennek okát akkor még nem láttam, ma már igen.

Egy valahai megyeszékhelyről van szó. Egy ilyen típusú város kitermeli a maga közigazgatási karát, hivatalnokrétegét. Intézményeket alapít, idevonzza az értelmiséget. Trianon után kiürül, élettelen lesz, s a második háború kisöpri megint a várost. Jelentős zsidó lakosságát kiirtják, a lakásokat, a vagyont elzabrálják – jórészt a megmaradtak – majd sváb ajkú lakosságát kitelepítik. Aztán az ötvenes években nem hívnak ide senkit, aki még tud írni-olvasni, azt is elűldözik. S jön 1956. október 26-ka. S az azt követő megtorlás. Elég csak az egyetemi tanárok kihallgatási jegyzőkönyveibe belelapozni. 1956 után nem volt levegő, nem volt élet. Halálra volt ítélve minden és mindenki. S csak halkan jegyzem meg, a rendszerváltást követően is megmaradt az a szemlélet, hogy, aki túl nagyra nő, annak le kell vágni a lábából, rosszabb esetben a fejét veszik.

Tehát nem csodálkozok azon, hogy inkább tekintettek különcknek, minthogy bármiféle elismerés ért volna. De nem is vágytam rá. Én magyarországi írődeáknak tartottam, s tartom ma is magamat.

– Mi tudtál 1956-ról a rendszerváltásig? Magyaróvár 56-járól?

Semmit. Az is csak később tudatosult, hogy a répceszemerei temetőben lévő Laczkovits-sír kapcsán apám mondta, hogy a Dezsőt Mosonmagyaróváron lőtték meg, azért halt meg. Nem messze található a sírja nagyszüleimétől, s szinte naponta mentünk el gyerekkoromban a Laczkovits-ház mellett nagyanyámékhoz. A ház ma rossz állapotban van, egy nagy telken. Valaha szebb napokat látott.

A megyei fehér könyvet láttam, s olvastam könyvtárosként, de olyan keveset és semmitmondóan írtak az „ellenforradalomról”, hogy nem igazán kavart fel. Pedig könyvtárosként feltűnhetett volna, hogy nincsen szerzője a szövegeknek, s ez akkoriban nem volt lehetséges.

Tamás barátom beszélt róla először a nyolcvanas években, majd az évtized végén aztán felszakadtak a zsilipek. Tudtam a művelődési házban tartott fórumról, de valójában érdeklődni, kutakodni akkor kezdtem, amikor Pozsonyban a rádió magyar szerkesztőségében Bárdos Ágival „összedolgoztunk”. Ő Fehér foltok címmel indított egy műsort, amelyben a Csehszlovákiába deportált még élő tanúk szóltak meg, s mondták el történeteiket. Ági említette, hogy keressek meg mosonmagyaróvári tanúkat, akikkel készítek interjút. Ezek A Hétben megjelenhetnek.

Pandúr Ágit leltem meg előbb, s életre szóló kapcsolat alakult ki közöttünk. Megértettem, hogy az a délelőtti miért volt olyan gyönyörű és borzasztó.

Aztán már nem volt vissza. Egyre több lett a tanú, s én egyre inkább éreztem: nekem mindent tudnom kell erről a napról, ami a város történelmét évszázadokra meghatározta. Sok cikket írtam, tévés korszakomban sokat forgattunk róla, részt vettem Dudás ítélethirdetésén, kiadtuk Deák Ernővel közösen Garamvölgyi Gyuri anyagát, akivel barátok lettünk.

Ez is különös kapcsolat. Gyuri rendőrkapitány volt a kilencvenes években, s volt néhány hivatalos ügyünk. Rendőrei közül civilben többen biztonsági őrként dolgoztak a kulturális központ diszkójában. S kérték a fiúk, hogy szóljak a kapitánynak, hunyjon szemet fölötte. Átmentem a rendőrségre, s mondtam Gyurinak, hogy ez nekünk is jó, a srácok pedig keresnek egy kis pénzt. Azt mondta, hogy nem hallja a kérésemet. Ennyiben maradtunk.

Aztán, amikor nem ment át az átvilágításon, mint III/III-as, búcsúzóul elvitt a rendőrségről egy vaskos dossziét. Nos, ennek az anyagát adtuk ki 2006-ban. Ez a város '56-járól szólt. Nem verte ki a biztosítékot.

Vallom, nagyon keserű történet ez, s az utókor adója még az áldozatoknak, Mosonmagyaróvár harminc év alatt nem volt képes tisztességes főhajtásra. S most, hogy a laktanyát is eltakarítják, történelmi bűnt követ el. Csak halkan jelzem: a múltat nem lehet eltörölni.

– Nem furcsa, hogy egy volt III/III-as ügynökkel barátkozol?

Ritkán találkozunk, de ma is kapcsolatban vagyunk. Amikor Gyuri megkeresett az óvári anyag kiadásával, mindketten tudtuk, hogy ingoványos a terep. Segített a tisztánlátásban. Mármint az enyémében. Akkor, 2006-ban, még figyelték egymást a volt elvtársak, s ő ezzel túllépett egy vonalon.

Volt egy furcsa eset, amikor ugyanezt a kérdést tették föl. Úgy nyolc-kilenc éve Németországban voltunk, amikor felhívtak, hogy egy rotterdami tévéstáb szeretne velünk egy közös interjút. Meglepődtem, mondtam, hogy csak késő délután érek haza. Azt válaszolták, hogy nem baj, kijönnének hozzám Gyurival.

Már sötétedett amire hazaértem, s beállítottak ők is. Azt mondták, a kertben forgatnának. Lámpákat hoztak, s egymás mellé állítottak bennünket. Kérdezték Gyurit, honnét a kapcsolatunk, hiszen rólam is jelentett. Meglepődtem, erről én nem is tudtam. De mit jelenthetett? Legfeljebb szemmel tartott, s ez a Nagy Gazsi vers miatt volt.

Az élet nem fehér vagy fekete. A nyolcvanas évek minden maszatolás ellenére pezsgő közélettel ajándékoztak meg. Nem értettem mindenkivel egyet, de ez nem jelenti, hogy az embereket barátra és ellenségre csoportosítom. Szellemi izgalmat jelent olyanokkal beszélgetni, akik az enyémtől eltérő állásponton vannak. S óvakódnék az olyan emberektől, akik képtelenek a kompromisszum keresésére. Az élet hétköznapi, nem forradalmas napokból áll.

S még valami, amikor 2016-ban hirtelen kiszívták a levegőt körülöttem, ő azon kevesek egyike volt, aki azt mondta, szóljak, ha segítségre van szükségem. Nem volt, de nagyon jól esett ez a mondat.

Rendkívül fáj, hogy harminc év után 1956 még mindig megosztja az embereket. Azt hiszem fényes dátum ez, s persze a sokféle patak egy pillanatra folyt össze folyóvá, s nem tudható, hogy mi lett volna, ha nem tapossák el, de bepiszkítani nem szabadna. S Mosonmagyaróvár szörnyű októberi napja ott ragyog az időben, s az áldozat nem volt hiába való. Még ha annak is tűnik néha, ha nagyon belekeseredünk a jelenbe. Csak ezzel a tudattal lehet nyugodtan aludni.

– 1989-ben Emigráns remény címmel jelent meg első versesköteted a Szépirodalmi Kiadónál.

Nem is értem, hogy miért engedélyezték ezt a címet akkor, hiszen a címadó vers a külső világ szétfoszlásáról szól, s arról, hogy belülről emigrált a jobb élet reménye.

Nagy dolog volt a kötet megjelenése. Nekem erőt adott, hogy van egy tágabb haza, levegősebb, mint amiben itt élünk, ebben a furcsa helyi közegben.

Még az évtized közepén próbálkoztam a Magvetőnél, ahol visszautasítottak, pedig, ha jól tudom Lőrinczy Huba patronált. Akkor mondta Sárándi, hogy a Szépirodalminál kell jelentkezni. Először azt mondják, hogy dolgozzak a verseken még, s hogy jelentkezsek később. Így is lett. Úgy 1987 tájékán kaptam egy levelet, hogy a kéziratot elfogadták, s egy-két év múlva megjelenik a kötet. S hogy Szentmihályi Szabó Péter lesz a lektorom.

Józsai is csodálkozott, hogy nem vetettek ki verset a tervezett kötetből, pedig volt benne egy '56-ra hajazó is, s a román falurombolásra asszociáló. Úgy jött ki a könyv, ahogyan én összeraktam.

Jártam fel Péterhez, kicsit beszélgettünk, mutatta a borítótervet, s végül megjött a szerződés is. Soronként fizettek, majd fél évnyi fizetésnek megfelelő összegről szólt a papír. S 1989 tavaszán a kezemben volt a könyv. Turcsány Péter írt róla szépet a Könyvvilágban, s egy óvári bemutatót is terveztünk.

– Nem mondhattad, hogy idehaza nem volt érdeklődés!

Sárándi mutatta be a könyvet a könyvtárban, s közel százan jelentek meg, Ekkor már tanítottam a Kossuth Gimnáziumban, jelen voltak a kollégák, barátok. Sőt, eljött – kapott meghívót az a rendőr, aki évekig járt a nyakamra a könyvtárban. Én nyilvánosan is köszöntöttem őt, s azóta nem is láttam.

Aztán fél év múlva összeomlott a könyvkiadás, vele együtt a folyóiratok támogatása is megszűnt. Annak örültem viszont, hogy Bakonyi Pista írt a kötetéről az Új Forrásban. Az élet ment tovább.

– Tanítást emlegettél. Varrjuk el ezt a szálát is.

1984-ben az egyetem indexébe kellett bejegyzés arról, hogy néhány órát látogattam. Elmentem Hat Jancsihoz, az óvári gimnázium igazgatójához, aki beosztott Suba Feri mellé. Talán két óráján hospitáltam Ferinek, akit nagyon becsülök, amikor Jancsi megkérdezte, nem szeretnék-e egy kicsit tanítani. Mondtam, ha befejezem jövőre az egyetemet, egy osztályt vállalnék, de csak óraadónak. Nem szeretném otthagyni a könyvtárat. Azt mondta, hogy nem jövőre kellene, hanem holnap. Cs. Szabó Annamária megbetegedett, át kellene venni az osztályt.

Megdöbbsentem, de tetszett is a feladat. Másnap már Annamari osztályát tanítottam. Csodálatos volt, nagyon jó feladat. Nagy élmény.

Aztán az egyik nap mentem órára, s János hozzám csatlakozott, hogy nem gond-e, ha most beül hozzám? Jót mulattam magamban, nekem soha nem volt gond közönség előtt szerepelni. Amikor együtt kijöttünk, csak annyit kérdezett, jövőre két osztályt vállalnék-e? Örökre megszerettem. Neki ennyi elég volt.

Nagyon jó volt a Kossuthban. Húsz évet húztam le ott. Óraadóként. Hol kettő, hol egy osztályom volt. S itt leltem rá Mosonmagyaróvár értelmiségére. Mikó Juditra, Vida Pistára, Szabó Miklósrá. Cs. Szabó Annamáriára, akit nagyon szerettem, Gátlástalanul szerettem. Ha rágondolok, ma is elfog a sírás. Tündéri tanár volt, a szörnyű idők nagy tanára, az irodalom az ő szavaival maga volt a remény, hogy van értelme ebben a rettenetes városban élni.

Van egy szép történetem róla. Megkérdezte egyszer, hogy én hogyan tanítom a Vánnnyadt bácsit (Csehov: Gyagya Ványa). Mondtam neki, hogy sehogyan. Meg Majakovszkijt sem. Akkor már szakfelügyelő is volt, s közölte, hogy az nem szabályos. Mondtam, hogy Majakovszkijt kitépjük a könyvből, mert nálunk versei nem tűnnek versnek, hiszen magyar futurizmus nincsen. S ha nem lett volna öngyilkos, a Gulagon végzi. S azt kérdezte, hogy Csehovtól mit tanítok, Mondtam, hogy a Sirályt. Két hét múlva jött, s mondta, hogy elolvasta a Sirályt, ezentúl ő is azt tanítja, de adjam oda a vázlataimat.

Szerettük egymást, azonos volt az ízlésünk. Visszahúzódó volt. Szervezetem egyszer egy érettségi előkészítőt a kultúrházban, s rávettem egy Illyés vers elemzésére. Fizettem érte. Százan voltak. Utána az irodámban beszélgettünk. Csak annyit mondott a végén, ne tegyél többet ilyen velem.

Egyre jobban visszahúzódott. Aztán később, már Békéscsabáról megírta nekem Óvárra kerülésének történetét. Ez halála után megjelent a szél-járásban.

– De nem csak a gimnáziumban oktattál.

A Bolyai-iskolán kívül minden középiskolában. A Hunyadi szakmunkásképző volt, aztán indított ruhaipari szakközépiskolai osztályt, s vendéglátóiparit. Valamikor az ezredforduló körül derült ki, hogy törvény szerint csak egyetemi végzettséggel lehet érettségiztetni. Így a ruhaiparisokat kaptam meg harmadikosokként, majd vendéglátós osztályt is tanítottam.

Ez más volt, mint a Kossuth. Nem rosszabb, nem jobb, más. A gyerekek is. Más volt a céljuk, náluk sokszor ez az érettségi volt egy szakmával. Magamat láttam bennük 1968-ból.

A Haller-iskola külön világ volt. Itt elindítottak egy szakközépiskolai osztályt úgy, hogy nem volt egyetemi végzettségű magyartanárjuk. Futóné Zsókat akkor iskolázták be Pestre, sokszor kért segítséget.

Őt nagyon szerettem, mert sok közös volt bennünk, s a gyerekeket is szerette. Négy évet töltöttem itt. Ezek a tanítások mind a főálláson kívül voltak, s akkor már a művelődési központ igazgatója voltam.

S aztán Farkas Pista (Lupus) kért meg egy osztály tanítására a Piarista Gimnáziumban 2006-ban. Nagyon jó volt. Remek közösség, sok feladat, értékek mentén lehetett tanítani. S ez az iskola nyújtott védelmet, amikor a kulturális központból kirúgtak. De ez másik történet, s nem tartozik a tanításhoz. Nyolc évet töltöttem itt, s nekem kellett felmondanom, amikor Pestre „mentem” világot látni Nagypistával. Nehéz szívvel váltam meg tőlük.

Általános iskolában még a négyesben egy évet óraadóként töltöttem el, amikor Virág Marika beteg volt, s helyettesítettem. Nehéz volt. Huszönöt éves voltam, s pályakezdő. Nem bántam, hogy vége lett.

S aztán 2016 szeptemberében Darnózselin, immár főállású tanárként húztam le két évet a nyugdíjazásomig. Én szerettem volna Pest után még tanítani. Egészen más világ volt. Kollégáimat szerettem, szerintem ők is engemet, a gyerekek saját gyermekkoromra emlékeztettek, ahol a tanár szava számított. Ennyit a tanításról. Tanárnak lenni nagyszerű dolog, még tudásellenes, tanárellenes korban is. Még akkor is, ha nagyon felhígult ez a „szakma”.

– Térjünk vissza 1989-hez.

Nem gondolom ezt a dátumot határkönek. Ennél puhább, képlékenyebb volt a magyar világ, hogy azt mond hassuk, hogy ez a dátum volt a vízválasztó. '88 ősze már egyértelműen jelezte, változások érnek. 1985-ben, a monori találkozó egyértelművé tette: Magyarország élete megváltozik. Az még nem volt tudható, hogy milyen eszközökkel és módon. Ez a találkozó úgy volt megtűrt, hogy mint a csernobili reaktor köré, e köré is szarkofágot emelt a hatalom.

Én megkaptam a találkozó anyagát, ezt a könyvtár másológépén lemásoltam. Csurka volt a legjobb, szellemes, kemény. A résztvevők a később az SZDSZ politikusai lettek. Akkor nem éreztem, de most úgy gondolom, a párt eltűrte ezt a találkozót, s szépen kezdett beépülni az ellenzékbe, jól látva, ez esély átmenteni hatalmat, befolyást.

Aztán '89-ben valóban látványos dolgok történtek, de az előző néhány év eredményei ezek. Megalakult az Ellenzéki Kerekasztal, Nagy Imrét újratemették, ledőlt a berlini fal.

S ettől az évtől kezdve naplót írtam. Csak bele kellene lapozni, hogy hogyan gondolkodtam akkor. Az 1989 és az 1995 közötti naplót elégettem, az 1995-ös Összegyűrt idő című kötetemben megjelent belőle néhány év jegyzete.

De előtte még egy lábjegyzet: ebben az évben ajánlotta föl a Kisalföld, hogy legyek állandó munkatársa. Bementem Győrbe beszélgetni a főszerkesztővel (aki rövid idő múlva már nem volt főszerkesztő.) Nem igazán tetszett az ajánlat, én azt találtam ki, hogy esteleg külsőzhetnék. A beszélgetésen jelen volt Kloss Andor és Varga Lajos is. Nekik tetszett az ötlet, így 1994-ig kedvem szerint írtam a lapba. Kloss Andor a Műhely főszerkesztője is volt Gecsényi Lajos után, s néhány évig szerepeltette a nevemet a szerkesztőség tagjai között. De ez egy másik történet.

– **Varrjuk el ezt is.**

A nyolcvanas években irodalmi folyóirat indult Győrben. Gecsényi Lajos lett a főszerkesztője. Azt gondoltuk akkor, hogy a lap elsősorban a megyében élő alkotók fóruma lesz. Rosszul gondoltuk. Elsősorba pesti irodalmárok hulladékossara lett, s ami erénye volt, hogy az emigrációban élő írók, főként megyei kötődésűek fóruma lett. Gecsényit végül ez utóbbi miatt váltották le.

Engemet közölt néhányszor, s íratott könyvekről ismertetést. Konfliktusunk egy ilyen okán támadt, amikor egy valóban szörnyen rossz regényről kellett volna írnom. S megírtam, hogy az nem hitelesíti a regényt, hogy a dicső szovjet hadsereget népszerűsíti, nem túl hihető helyzetekben. A recenzió nem jelent meg.

Aztán amikor a betiltott Tiszatáj nyomán átszervezett Tiszatájba szerveztek kéziratokat, levélben megkérdezte, hogy a náluk lévő anyagaimat elküldheti-e? Nemet mondtam, s azt írtam, hogy ha én jelentkezni akarok Szegeden, akkor azt megteszem közvetítőnk nélkül. Aztán az átszervezett Műhely szerkesztőségi tagjául kért Kloss Andor, és jó volt az együttműködésünk.

'989-től kezdtem el naplót írni, ezek a jegyzetek egyféle szubjektív lenyomatai a város történelmének.

(Folytatjuk)

*Fotók: Honismereti tábor 1972-ben Mosonmagyaróváron - Szigeti Gábor csoportjában,
Író-olvasó találkozó Baráth Lajossal a Mofém kultúrházban*

Oros László

Magyar vándorszínészek Nyitrán

Ha Budapesten járok, az első utam mindig a Múzeum körüti antikváriumokba vezet. Van ott vagy öt, közel egymáshoz és mindegyik bőséges kínálattal rendelkezik. Az eladók már ismernek és tudják, hogy a régi felvidéki kiadványokat keresem. Legutóbb egy színpadi előadásra invitáló plakátot nyomtak a kezembe azzal a megjegyzéssel, hogy ez biztosan érdekelni fog ...

Valóban érdekelt, hisz az előadásra Nyitrán került sor, mégpedig 1857-ben. Tehát 163 évvel ezelőtt, a Bach-korszak keserves időszakában. Akkor, amikor még a hatóságok igencsak rossz szemmel nézték a lakosság különféle gyülekezéseit, a nyilvános fellépéseket vagy akár a magyar nyelvű színi előadásokat.

Az ominózus bemutatóra a helyi Szarvas vendéglőben került sor 1857. január 5-én. Az öt felvonásos dráma címe **Gróf Szapári Péter vagy Budavár visszavétele a töröktől**. Szerzője egy bizonyos *Birch-Pfeiffer Sarolta* (1800–1868) német színésznő volt, aki színműveket is írt. A mű fordítója pedig *Komlóssy Ferenc* (1797–1860), aki viszont sok mindent vállalt magára: volt ő már színész, színiigazgató, drámaíró és műfordító is.

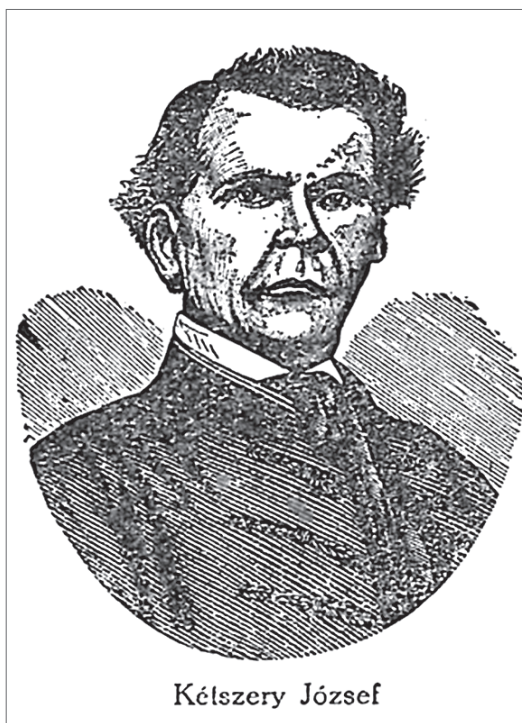
A 25 x 39 cm nagyságú plakáton azt is feltüntették, hogy *nemzeti hős történeti színjáték*ról van szó, illetve, hogy az előadás bevételét a városi kórház részére szánják.

A plakát Neugebauer József (1810–1895) nyomdájában készült, aki 1835-től működött Nyitrán és ő volt a város első tipográfusa...

A darabot pedig **Kétszeri József** (1809–1889) színtársulata adta elő. Kétszeri (a plakáton Kétzeri) gazdag színházi múlttal rendelkezett. 1832-ben lépett először színpadra és attól kezdve 57 évig vándorolt, illetve negyvenöt évig igazgatott különféle vándortársulatokat.

Hosszú működésével kapcsolatban megemlíthetem, hogy 1841-ben egy ideig *Petőfi Sándor* is nála színészkedett Rónai névvel. Mivel Petőfi ezekért a fellépésekért nem sokat kapott, hát szerepírást is vállalt, amiért további egy forint járt... Ma is megvan a Petőfi Irodalmi Múzeumban (PIM) az a szerep, amelyet Rónai álnéven Földváron másolt. A szöveg hátoldalán pedig Kétszeri megjegyzése olvasható, ahol igazolja az írás hitelességét.

Van azonban egy másik történet is, amely viszont *Blaha Lujzával* kapcsolatos. Kétszeri társulatában volt ugyanis egy Reindl Sándor nevű, egykori császári huszártiszt, aki a nyíregyházi szolgálata idején megismerkedett Ponti Lujzával. Reindl kilépett a seregből és 1848. februárjában házasságot kötöttek. Majd részt vett a szabadságharcban és annak leverése után, a katonai hatóságok elől menekülve vándorszínésznek állt Kétszerihez¹ – Várai

Kétszeri József

A' VÁROSI KORHÁZ RÉSZÉRE.
UTOLSÓ ELŐTTI ELŐADÁS.
MAGYAR SZINÉSZET, a Szarvas vendéglő teremében NYITRÁN.
Hétfőn Január 5-én 1857 Kétszeri József igazgatása alatt, adatik:

Gróf SZÁPÁRI PÉTER

vagy:

Budavár visszavétele

a' törököktől.

Nemzeti hős történeti színjáték 5 felvonásban. — Irla Birchpfeifer Carolina, fordította Komlói.

SZEMÉLYZET:			
Hamzasbég, Budai helytartó	-	-	Szerbényi.
Zolima, leánya	-	-	Bertényi Beria.
Azora, rabló	-	-	Luiza.
Ali,	-	-	Demjén.
Achmet,	törökök	-	Leogyel.
Jusuf,	-	-	Vojta.
Követ	-	-	Gáál.
Kabszolga	-	-	Durai.
			Több magyarok, és törökök — történet Budán 1686.
			Gróf Szapári Péter, fogoly
			Ilka, neje
			Treuesini Mária, barátja
			Bathány,
			Meleznai,
			magyar fő nemesek
			Forgách.
			Borsos Miklós, magyar por
			Mihály földmives
			Szabó.
			Kétszeri.
			Lengyelé.
			Ajtai.
			Boházi.
			Bárány.
			Bernat.
			Kétszeri.

Ez üdvös célú pártolására a' t. cz. közönséget tisztelettel meghívja a' színész társulat

Helyek ára: Számozott hely 30 kr. Első hely 20 kr. Karzat 10 kr. p. p.
Számozott jegyeket válthatni reggeli 10 órától 12-ig, délután kettőtől 5-ig a' színháznál.
Kezdet 7 órakor.

Nyitrán 1857. nyomtatott Neugebauer Józsefén.

Sándor néven – a feleségével együtt... Mikor aztán a társulat 1850. szeptember 7-én Rimaszombat felé tartott, akkor a legenda szerint Lujza lányuk egy falusi csárda udvarán, egy másik szerint a vándorszínészek szekeren, míg a valóságban másnap (8-án) Rimaszombatban, Manczel József csizmadia házában látta meg a napvilágot...

Kétszeri József a színtársulatával bejárta az egész Felvidéket, lényegében Komáromtól egészen Kassáig – sőt, a szlovákok lakta részeket is –, és bizony mindenütt nagy szeretettel fogadták. Arról, hogy valóban voltak szlovák nézői, csak egy példát: amikor 1858 júniusában a társulat Besztercebányán járt, akkor a Bécsben megjelenő Slovenské Noviny című lap úgy tudósította az olvasóit, hogy *az előadásokra olyanok is előfizettek, akik talán magyarul sem tudtak.*² Hasonlókat írt a magyar sajtó is. Például a Vasárnapi Újság szerint „voltak sokan, kik hazánk csengő nyelvét nem is beszélik, mégis megjelentek, s mondhatom nagy meglepetéssel távoztak.”³ Elmondható, hogy Kétszeri társulata valóban mindenütt megállta a helyét és nagyon jó benyomással volt a nézőkre. És ami még fontosabb: ahol megfordult a színészeivel, ott ezekben a nehéz időkben is nagy odaadással ápolta és terjesztette a magyar nyelvet.

Ez a társulat járt hát Nyitrán, amikor 1856. november 16-án megkezdte ott az előadásait⁴. Bemutatták a Cigány, a Hazatértek és a Liliomfi című darabokat. Majd az új esztendő első napjaiban – mivel az eddigi előadások sikeresek voltak – sorra került a fent említett Szapári Péter című darab is. A korabeli kritika azonban mégsem látott nagy fantáziát a színműben. Sőt, olyan kérdések is felvetődtek, hogy akkor valójában mitől is *nemzeti ez a hőstörténet* – így hirdették ugyanis a színlapon –, ha ez

nem igazán derül ki az előadásból... Pedig a színészek jól játszottak, azonosultak is a témával, de a darabnak mégsem volt különösebb hatása. Ennek magyarázata talán abban rejlik, hogy az emberek még mindig féltek. Nem érezték magukat biztonságban, mindenütt besúgókat láttak... Meg aztán alig telt el nyolc év az aradi kivégzések óta... Ennek ellenére a legnagyobb elismerést a fiatal Bertényi Berta kapta, aki a budai helytartó leányát, Zulima szerepét játszotta...

Kétszeri társulata igyekezett elvinni a magyar kultúrát és a magyaros színműveket a kevésbé ismert helyekre meg a kisvárosokba is, ahol az egyszerű ember nagyon ritkán láthatott színpadi előadást. 1859 nyarán például Léván játszottak, majd Rozsnyón, végül a telet Rimaszombatban töltötték.

1863-ban Lőcsén vannak, és erről a sajtó úgy tudósít, hogy „*ritka vendég, magyar színtársulat értekezett a városba, s ápr. 18-a óta tart előadásokat.*”⁵ Akkor és ott a legsikeresebb bemutatójuk a II. Rákóczi Ferenc fogsága volt.

Kétszeri József tehát fáradhatatlanul járta társulatával az országot és szívvel-lélekkel hirdette, terjesztette és népszerűsítette a magyar színjátszást és a magyar nyelvet. Szerette a közönségét, akárcsak a magyar múltat... és ennek tiszteletére gyakran lehetett őt látni zsinóros, magyaros öltözetben.

Hosszú színészi és igazgatói pályafutása 1889. szeptember 16-án ért véget, amikor elhunyt Szarvason. Nyolcvan éves volt.

Megjegyzésként annyit, hogy nevét a korabeli sajtó többféle módon is írta – Kétzeri, Kétszery vagy Kétszeri –, de minden esetben ugyanarról a személyről volt szó.

Végezetül még egy mondat: az írásom aktualitását talán az adja, hogy most is olyan időköt élünk, amikor ismét ápolni, terjeszteni és védeni kell az anyanyelvünket... a felvidéki magyarság megmaradásának érdekében.

Jegyzetek

¹ Blaháné születésnapja, 8 Órai Ujság, 1924. szeptember 7. Budapest

² Slovenské Noviny, Ve Vídni, v sobotu dne 10. jul. 1858

³ Vasárnapi Ujság, 1858. augusztus 1. Pest, 31. szám

⁴ Hölgyfutár, 1856. november 25. Budapest, 272. szám

⁵ Hölgyfutár, 1863. május 9. Budapest, 55. szám

szél-járás

Székelý László

**150 éve,
1870. július 4-én született Vöröss Ferenc**

„Rajta tehát, lássunk a nemes munkához, amelytől az Isten áldása sem fog elmaradni” – írta 1915-ben a *Néptanítók Lapja* hasábjain, ahol rendszeresen jelentek meg cikkei. Gyakorta publikált a *Nemzeti Népművelésben*. E szaklapokban összefogásra, kartársi segítségre buzdította a világháborúban szegény sorsra jutó tanítókat: „Ma, midőn hazafiatlanság számba megy a magas kormányt és az iskolafenntartókat fizetésjavításért háborgatni, végre valahára megértjük a közmondást: Segíts magadon, az Isten is megsegít. Hát szeretettel kérem, nem lehetne minden tanítóban annyi jóakarat, hogy drágább megélhetesű vidéken élő kollégáinak szállítaná felesleges árúit vagy megnevezné a beszerzési forrásokat, s így emennek kiadásait tetemesen apasztaná?” „Tanügyi cikkeivel és értekezéseivel ... már számos díjat nyert” – szól a korabeli méltatás.

Cikkezett az osztatlan népiskolákat vezetőik munkakörülményeinek, oktatási segédleteinek jobbításáért. „Szóva teszi, hogy az osztatlan iskola tankönyvei túlságos rövidséggel vannak meg-
szerkesztve, nincsenek kellően illusztrálva, kevés érdekes és megtartásra érdemes anyagot szolgáltatnak az

[illegible]

6	NEMZETI NÉPMŰVELÉS	1907. július 15.
<p>közsegi és felekezeti tanítókra is. Bizony ideje volna! Kamatját az állam megkapná a gyermeknevelés terén, mert az utazások alatt szerzett tapasztalatokat a tanítók jól tudnák értékesíteni az iskolában.</p> <p>Az egyhuzamban való félnapos tanítás ellen sokat irkálnak most a Néptanítók Lapjában. Nagyobb városokban, mint pl. a fővárosban, ahol évek óta félnapos tanítást folytatnak, az egyhuzamos tanítás fényesen bevált. Persze Magyarországon minden újtástól félnek az emberek. Sok olyan helytelen dolog van, amihez csak azért ragaszkodnak, mert a czopf, az czopf.</p>		
<h2 style="margin: 0;">IRODALOM.</h2>		
<p>»A magyarok története és alkotmánytana kapcsolatban hazafias versekkel«, elemi népisk. tankönyv. Írta: Vöröss Ferencz, galántai tanító. Kiadta: Horovitz Adolf könyvkereskedő, Nagyszombat. Ára 60 fillér. Egy tudós, lángoló honszerelmű tanító munkája ez. Egyszerű, világos, magyaros nyelvezete, a történelmi események ügyes, cronologikus csoportosítása, az egyes események élénkítésére beszólt egy-egy remek költemény helyes alkalmazása, könnyed módszere, velős rövidsége — mind, mind előnyére válik e remek művecskének s biztosítja azt a maradandó hatást, melyet a történet tanításával el kell érnie a tanítónak. Jó szívvel, meleg szeretettel ajánljuk e művecskét kartársaink b. figyelmébe, megjegyezvén azt, hogy a könyvecske katolikus népoktatási intézetek számára készült s hogy az Orsz. Kath. Tanügyi tanács e művecskét kedvező bírálat alapján a kath. népiskolák számára 33—1907. szám alatt engedélyezte. (T. A.)</p>		
<p>Veres József a szakasznak az eredeti szövegben való elfogadását kéri, mert a változtatás nem felelne meg a javaslat főcéljának.</p> <p>Simonyi-Semadam Sándor Csernoch módosításához csatlakozik.</p> <p>Vertán Endre előadó jelenti, hogy egy olyan módosítást ad be, mely teljesen hasonló szellemű a Csernochéhoz.</p> <p>Csernoch János és Kaufman Géza visszavonják módosításaikat.</p> <p>Apponyi Albert gróf közoktatásügyi miniszter: Határozottan hive az állami és nem állami tanítók fizetési ekviparálásának s ezért hozzájárul Vertán előadó fentebbi módosításához.</p> <p>A Ház a szakaszt az előadó módosításával elfogadja.</p> <p>A tizenkettedik szakasznál.</p> <p>Kaufman Géza: A nyugalomba vonuló tanító fizetésekiegészítésére vonatkozólag tesz kérdést a miniszterhez. A szakaszt úgy kívánja módosítani, hogy a nemzetiségi vidéken levő, teljesen magyar nyelvű iskolától az államsegély meg ne vonassék, hogy ezáltal a nemzetiségi iskolák is mintegy ösztönözve legyenek arra, hogy magyar nyelven tanítsák növendékeiket.</p> <p>Goldis László: Módosítást nyújt be, hogy az államsegélyt ne csak a nem magyar nyelvű iskoláktól vonhassák meg.</p> <p>Bozóky Árpád támadja az oláh pópákat és tanítókat, akik az állami segély daczára lazítanak a magyar állameszme ellen. Módosítást nyújt be, hogy a kormány utasítsa az iskolafentartó felekezeteket, hogy a javaslat törvényerőre való emelkedése idejében adják meg tanítóiknak a többi tanítók fizetésének legalább minimumát, ellenkező esetben a kormány zárja be az iskolát. Segély pedig csak azoknak az iskoláknak adható, melyek köteleességüket az állam intencióival megegyezőleg teljesítik.</p> <p>Vlad Aurél: Módosítást nyújt be, hogy az állam csak abban az esetben tagadhassa meg a felekezeti iskoláktól az államsegélyt, ha az iskolát akkor létesítették, mikor az állami iskola már működésben volt.</p> <p>Bohus Károly: Két apróbb módosítást nyújt be a szegényebb tanítók helyzetének javítása végett.</p> <p>Danján Vazul: Módosítást nyújt be, hogy a szakasznak a nemzetiségiekre nézve sérelmes része kihagyassék.</p>		

emlékezetnek... A növendékek még a beemlézendő részleteket is a tanító előmondása útján kénytelenek elsajátítani, ami tengernyi időt rabol el.”

Ezért több népiskolai tankönyvet is írt, mely „egyszerű, világos, magyaros nyelvezete, a történelmi események ügyes, cronologikus csoportosítása, az események élénkítésére beszólt egy-egy remek költemény helyes alkalmazása, könnyed módszere, velős rövidsége – mind előnyére válik e remek művecskének s biztosítja azt a maradandó hatást, melyet a történet tanításával el kell érnie. Jó szívvel, meleg szeretettel ajánljuk e művecskét kartársaink b. figyelmébe!”

Kertészeti, szépészeti, a természet szeretetére, virágápolásra sarkalló, esztétikai érzékfejlesztést szolgáló tárcáit A Kert közölte.

Lírai énjét emellett versekben bontotta ki. Majd másfél évtizeden át írta, szerkesztette és adta ki a *Galánta és Vidéke* című lapot, amelyben kortársa szerint „hasznos irodalmi tevékenységet” fejtett ki.

Ki volt hát Vöröss Ferenc? Hidaskürtön született – amint a címben jeleztük – százötven éve.

Teológiát tanult, figyelme azonban fiatalon a pedagógiára irányult. Ő lett a galántai három tantermes katolikus elemi iskola első igazgató-tanítója a 19. század vége előtt. Galánta lélekszáma ekkor még a háromezret sem érte el, a tanulói létszám azonban rohamosan növekedett, hamarosan kinőtte az új épületet. A tanító úr minden tőle telhetőt megtett az oktatás és a tanulás könnyebbé, érdekesebbé, hatékonyabbá tételéért. Nemcsak helyben, hanem az egész Magyar Királyságban.

XII. ÉVFOLYAM.

Budapest, 1906. márczius 1.

5. (264.) SZÁM.

A KERT

A KERTÉSZET ÖSSZES ÁGAIT MAGÁBA FOGLALÓ
KERTESZETI SZAKLAP.

FŐSZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS
MAUTHNER ÖDÖN.

A „Kert” előfizetési ára a kertészkedő közönség
részeire egész évre 10 K. Kertészek részére egész
évre 8 K. — Kevésbé időse mint fél évre nem
fogadtatnak el előfizetéseket.

MEGJELENIK MINDEN HÓ
1-ÉN ÉS 15-ÉN.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: VII., Rottenbiller-utca 33. sz. a.,
hová a lap szellemi részét képező közlemények, valamint a hirdetések, az előfizetési pénzek küldendőek és a lakásválto-
zások jelentendőek

Egyes szám ára 60 fillér.

kéziratok nem adatnak vissza és nem is őriztetnek meg. — Cikkeink utánnyomását a forrás megnevezésével
engedjük csak meg.

TARTALOM.

	Oldal		Oldal
Konyhakertészet.		Rovartan.	
<i>Zádor Gyula:</i> Romlik a zöldségem 130		<i>Kádócsa Gyula:</i> Téli teendők a gyümölcsfák ellen való védekezés terén. II. 150	
<i>Lovás János:</i> A melegágyi bab elsárgulásáról 131		Hírek.	
Gyümölcsészet.		Szőlő- és borgazdasági tanfolyamok nép- tanítók részére. — Emeljünk emléket. A szegedi paprika védelme. — Hány ember lelte halálát a fa alatt? — Az ugocsamegyei népipar. — Értesítés. — Kosárfonó-műhelyek. — Kecskemét gyü- mölcskivitele. — Gyümölcsészeti tanfolya- mok. — A sétaterekre felügyelő bizottság. — Borgazdasági kérdések Franciaország- ban. — A hagymatermelés fejlesztése. — A Gellért-hegy befásítása. — Időleges bor- kezelési tanfolyam 153	
<i>Gazs Ágoston:</i> A gyümölcsfák tenyésztése. ról. I. 132		Világszemle. 155	
<i>Illyés Lajos:</i> Gyümölcsfák, mint díszfák I. ... 134		Apró szakközlemények. 157	
Disz kertészet.		Mit üzen a szerkesztőség? 159	
<i>Mauthner Ödön:</i> Papaver nudicaule L. Szibé- riai vagy csupaszszáru pipacs 136		Színes műmelléklet:	
<i>Köcske György:</i> A Freesia nevelése magról ... 137		Papaver nudicaule L. Szibériai vagy csu- paszszáru pipacs.	
Lugas.		Fametszetek.	
<i>Bajnóczy Antal:</i> Szőlőmivelés 139		116-ik ábra. Oltás hasításba 133	
Méhészet.		117-ik ábra. Oltás kéreg alá 133	
<i>Nádas János:</i> A Boczonádi-kaptár 140		118-ik ábra. Szemzés 133	
Közelről és távolról.		119-ik ábra. Freesia refracta alba. Fokvidéki gyöngyvirág 138	
<i>Helessy Aladár:</i> A chicagói virágkiállítás ... 142			
Tárcza.			
<i>Vöröss Ferenc:</i> Miért kell a virágokat sze- retnünk? 143			
<i>Uhlárik Sándor:</i> Szent Adalárd apát 145			
Gyógy- és iparnövények.			
<i>Dr. Rodiczky Jenő:</i> Az olasz székfűről ... 146			
<i>Mezriczky Szalay Álex:</i> A magról tenyészt- hető fűszernövények VI. 147			
Kerti növények betegségei.			
<i>Hegyí Dezső:</i> Cékla 149			

TÁRCZA

A szépiészeti érzék ápolása.

Midőn valamely tárgyon oly tulajdonságot veszünk észre, mely érzelmeinket kellemesen érinti, azt mondjuk róla, hogy szép. Így például szép lehet valamely virágnak a színe, szírmáinak arányossága, leveleinek rendszeres beosztása; szép lehet a kerti ágyak beosztása, a virágoknak színe szerinti csoportosítása stb.

De különbséget kell tennünk a *természeti* és *művészeti szép* között. Ha a szép tárgy külső szépsége által hat reánk, akkor ez természetes szép. Ilyenek például az összes virágok. Ezt látjuk, megfoghatjuk, szóval érzékelhetjük. De van olyan szép is, amely nem esik érzékeink körébe: ez a művészi szép. Például a természeti jelenségek szabályszerűsége, a tavaszi, nyári, őszi, téli növények váltakozása. Ámde az ezekben való gyönyörködéshez bizonyos műveltség és műérzék szükséges. Ez azonban nem minden emberben van egyformán kifejlődve, tehát a szépséget sem hasonlóan, hanem minden egyes ember más és más mértékben érzékeli. A közönséges embereknel, gyermekeknel legalacsonyabb fokban jelentkezik a művészeti szép iránt való érzék, a művelt emberben pedig nagyobb fokban. De a műveltség is különféle foku az egyes embereknél. Innen van azután az, hogy az egyik gyönyörködik valamiben, a másik csak mosolyogja, a harmadik pedig egészen közömbös iránta. S minthogy a szépet ízlésünk ismerteti meg velünk s a műveltség nagysága szerint ez is finom vagy kevésbé finom lehet, azért a szépet nem mindnyájan egyformán ítélik meg s hogy valamely dolognak szépségi fokáról való ellentétes kritikáink miatt kellemetlenséget ne idézzünk egymás között elő,

azt szoktuk mondani: »Ahány ház, annyi szokás.«

Nem könnyű a művészeti vagy általában minden szépinek megítélése már csak azért sem, mert minden tárgy más benyomást gyakorol reánk. Az egyik tárgy csalogat, a másik édesget, a harmadik vonz, a negyedik annyira meghódít szépségével, hogy szinte átszellemülünk a hatás perczében.

Tekintve tehát a különféle műveltséget, érettséget és az elűtő tárgyak ellentétes benyomásait: a szépinek fokai vannak és pedig legalsóbb foka a *kellemes*, középfoka a tulajdonképeni *szép* és felső foka a *fenyészés*.

Ezen fokok között azonban csak akkor fogunk különbséget tehetni, ha felfogjuk azt, hogy a *szépnek van szelleme és anyaga, eszméje és alakja* s ezeknek együttes működése, mondjuk harmoniája: egyformán érnítheti lelkünket és érzékeinket.

Ha ezen alkatrészek egyenként hatnak reánk, akkor ez a váltakozó, különféle benyomás: a tulajdonképeni szépinek érzetét kelti fel bennünk. Ez körülbelül — mi? — kérdésre felel. Például szép lehet valamely tárgynak színe vagy egyéb feltűnő sajátosságai. Aki a különféle virágok és disznővények szépsége iránt érdeklődik, hozassa meg *Mauthner Ödön tavaszi virág- és nővény-árjegyzékét*. Abban szebbnél-szebb virágokat talál, amelyeknek ügyes színezése nemcsak a szemeket gyönyörködteti, de a figyelmes szemlélés fejleszti a szép színek iránti érzékét.

De míg a tulajdonképeni szépinél a főnevet, az alanyt keressük s abban gyönyörködünk, addig a szépinek másodík fokánál a *kellemesnél* melléknévre gondolunk, vagyis nem törődünk azzal, »mi« a tárgy, hanem

Ezért írta cikkeit, tankönyveit. Tárcái, népszínművei a köz művelődését, akkori szóhasználattal élve a népnevelést szolgálták. Az iparos kör, ahol elnöki tisztséget viselt, valamint az oktatási intézmények, köztük a gimnázium, melyben elsőként ült az igazgatói katedrára, rendszeresen vitték színre darabjait.

Tekintélyt parancsoló, 190 cm magas alakja minden fontos helyi eseményen kimagaslott, amíg csak élt. Aktívan, tettei készen a trianoni döntés után, nyugdíjasként a második világháborút lezáró békét követően. A pedagógusi stafétát előbb lányának, Vöröss Erzsébetnek adta át, aki után családjában további két generáció szerzett tanítói, majd tanári és közművelődési diplomát. Dédunokája költő lett.

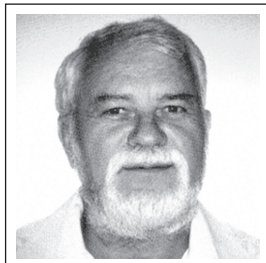
Vöröss Ferenc 1949-ben hunyt el, a galántai katolikus temető Esterházy-kápolnája mögött nyugszik. Lánya, akit 1945-ben felvidéki magyar tanítóként örökre megfosztottak a katedrától, 1947-es Magyarországra telepítése miatt még a temetésén sem vehetett részt.

Ki volt hát Ő? Kortársa szerint „tudós, lángoló honszerelműtanító” volt. Nekem sokkal több volt. A dédapám.

Tuba László

Egész életében a kultúra munkása volt

In memoriam Szabó József

2020. szeptember 10-én szép, kora őszi időben szomorú szívvel kísértük végső nyughelyére Szabó Józsefet a győri Hazánk Könyvkiadó és Szolgáltató Kft. ügyvezető igazgatóját a Győr-szigeti temetőben. Négy évtizedes barátság fűzött hozzá, s az ezzel járó sok felejthetetlen közös emlék: író -olvasó találkozók, ismeretterjesztő előadások, kiállítási megnyitók, olvasótábori hetek eseményei, könyvbemutatók, kiadványok létrehozása, baráti találkozók. Közülük különösen emlékezetes az 1970-es/80-as években középiskolásoknak szervezett négy megyei olvasótábor (Novákpusztá, Doborgazsziget, Fertőd, Badacsonylábdíhegy) remek programja és felszabadító légköre, a Hárs Ernővel, Kormos Istvánnal, dr. Timaffy Lászlóval és másokkal szervezett közönség-találkozók, valamint néhány megyei helyismereti kiadvány születése körüli munkálkodás. Józsival szétválaszthatatlan egységben éltük a köz- és magánéletet, kölcsönösen segítettük egymást, és soha nem jutott eszünkbe, hogy melyikünknek mennyi része volt a sikerben.

Szabó József 1945. január 5-én született a Veszprém megyei Nórápon földműves családból. Hazulról hozta a pálinka, bor, sonka, kolbász és más finomságok készítésének tudományát, s a gyümölcs és szőlő gondozásának ismereteit, amit sikerrel alkalmazott győriújbaráti birtokán. Városi ember volt, de életmódjában, viselkedésében és magatartásában soha nem szakadt el falusi gyökereitől. Általános iskolába Nórápon járt, majd a közeli Pápai Mezőgazdasági Technikumban érettségizett. Ezt követően a Győri Felsőfokú Tanítóképző Intézetben szerzett tanító képzettséget. Egy évig Gyömörén az általános iskolában tanított, innen útja a KISZ Győr-Sopron Megyei Bizottságára vezetett, ahol 1970 és 1975 között iskolafelelősi munkakört töltött be. Tóth Teréz tanárnővel kötött házasságából két fiúgyermek született. Feleségének a fafaragó édesapjáról szóló szép könyvét 2013-ban a Hazák Könyvkiadó adta ki. Munkája mellett végezte el az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán a magyar nyelv és irodalom szakot, de tanári diplomájával nem tanítani ment, hanem a Hazafias Népfront Győr-Sopron Megyei Bizottságán lett művelődéspolitikai munkatárs, később a megyei titkár helyettese is. E munkakörében szervezte 1975 és 1989 között a megyei olvasótáborokat középiskolásoknak, megyei kötődésű alkotókat hívott meg író-olvasó találkozókra és bemutatkozó előadásokra. Szoros személyes kapcsolatot épített ki a CSEMADOK pozsonyi, dunaszerdahelyi és galántai munkatársaival, ennek gyümölcse sok meleg hangulatú, közös kulturális esemény lett. Némi túlzással elmondható róla, hogy a Kisalföld minden írója, költője, könyvtárosa, népművelője, művésze ismerte határon innen és túl. Segítséget kérhetett tőle, együttműködhetett vele, tevékenységét az igényesség és a kultúra szeretete, tisztelete vezérelte. Talán nem is tudta, hogy baráti körben a háta mögött gyakran hívtuk „Hazafias Józsinak” a rendszerváltás követő években is, hiszen nemcsak a megyei olvasótábori mozgalomnak volt lelkes szervezője, hanem a honismereti munkának is.

1989-ben, a rendszerváltás táján egyik kezdeményezője volt a Hazánk kiadó megalapításának, amely a megye szellemi életének, irodalmának, helyismereti munkájának összefogását, pártolását

tűzte ki céljául. Később elmaradt az önkormányzati támogatás, és Szabó József arra kényszerült, hogy a Hazánk Könyvkiadó és Szolgáltató Kft. tulajdonosa és ügyvezető igazgatója legyen. Mégsem lett kényszervállalkozó, hiszen a kiadó negyedszázados tevékenysége során közel másfélszáz tudományos, néprajzi, helytörténeti, szépirodalmi, ismeretterjesztő és más műfajú könyvet, folyóiratot (Műhely, Levéltári Szemle) adott ki, köztük néhányat a szlovéniai magyarok identitás-tudatának erősítésére, kulturális kincseik megőrzésére. De nemcsak periodikák, könyvek megjelentetését végezte a kiadó, hanem több mint 20 plakettet, több száz, a települések értékeit ábrázoló képeslapot (köztük Lendva, Nagymegyer, Győr–Moson–Sopron megye és más magyarországi megyék helységeiről is) és több tucat, a közösségek címereivel ellátott kitűzőt, matricát és a településeket ismertető leporellót is segített közkinccsé tenni. 2015-ben a kiadó negyedszázados jubileumán gazdagon illusztrált, szép kötetben összegezte a gazdag termést Szabó József. 2015 után fiatalabb gyermeke, az építészmérnök Dávid vette át a kiadó vezetését.

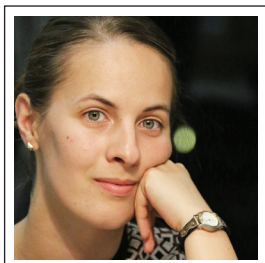

Szabó József közéleti tevékenységének szerves része, hogy 1976 óta tagja, majd elnöke lett a győri Radnóti Irodalmi Társaságnak, s 1993-tól alapító tagja és elnöke volt a Rákóczi Szövetség Győr-Moson-Sopron megyei tagozatának, 1997-től országos alelnök. 1984-től három évtizeden át évente szervezte és vezette a Nemzetközi Anyanyelvi Tábor a határokon túli magyar diákok részére. Győrött, de vidéki városokban is gyakran föltűnt feleségével, Tóth Teréz tanárral könyves ünnepeken, hangversenyeken, kiállítás megnyitókön és más kulturális alkalmakon. Munkáját többször ismerték el kitüntetéssel: Szocialista Kultúráért (1981), Kiváló Munkáért (1981), Olvasó Népert Emlékplakett (1979, 1986), Garabonciás Bot (1995), de talán ezeknél többet ér, ha rokonszenves, vidám személyiségének, önzetlenül végzett kulturális – honismereti munkájának emlékét, értékeit nem hagyjuk feledésbe merülni.

Pap Boglárka

Utazás a déli féltekén (2. rész)

Iguazú-vízesés

Egy éve már, hogy megadatott a két hét fordított világ, őszből a tavaszba utazás. A legemlékezetesebb napok közt pedig határozottan a braziliai kitérőt tartom számon az Iguazú-vízeséshez. Képzeletben tehát most visszarepülök arra a vidékre, a beszámoló és a képek segítségével pedig magammal tudom vinni a kedves olvasót is.

Egy napja érkeztünk Argentínába, Buenos Airesbe a Szóttos Kamara Néptáncgyüttessel, de már szinte tűkön ülve vártuk a délutánt. A helyi csoporttal való próba, illetve a fellépésekre való gyakorlás még messzebb volt, a csapat fele városnézésre indult. A maradék társaság a telefonján ellenőrizte még az otthon megváltott repülőjegyet. Számunkra egészen felfoghatatlan volt, hogy egy országon belüli utazásra repülőjegyet váltunk, ráadásul másfél órást álltunk. Buenos Airesből egészen Argentína északi részére utaztunk, a Brazil határhoz. Szerencsére rengeteg taxi várja az utasokat, így mi is hamar találtunk szabad autót, ami átvitt minket a határon túli szállásunkra. Természetesen az okmányellenőrzés így sem maradt el, újabb pecséttel bővült az útlevelünk.

Mivel Brazíliában sem jártunk még, a recepción kértünk segítséget, merre érdemes elindulni, ha egy jó vacsorára vágyik a társaság. A lehető legjobb embertől kértünk tájékoztatást. A különböző steak-ek mennyországa lehetett az étterem, ahol fejadag ellenében annyit ettél, amennyi jól esett. Számtalan köret, ínycsókák és nem szűkölködtek az édesebb ételekből sem. A fahéjas sült ananász hamar beleszórt a szívembe, de az elsőre furcsának hangzó marha mirigyek is előkelő helyre kerültek a listámon. Dél-Amerika több nevezetes zuhataggal büszkélkedhet, mint pl. a világ legmagasabbjaként számon tartott Angel-vízesés, Venezuelában. Van azonban egy valóságos paradicsom, két ország határán, ahol percek alatt jön-megy a futó nyári zápor, és a magas páratartalomnak köszönhetően akkor is csurom vizes lesz, ha megúsztál minden esőt. Ez a hely a Cataratas do Iguazu, valóságos vízesés park. A park nagyobb része (80%) Argentínához tartozik, kisebbik része (20%) Brazíliához. Mindkét oldalról látogatható, sőt ha útlevelemmel együtt indulsz útnak, akkor busszal tudják biztosítani az átutazást parkon belül a másik országhoz tartozó területre. Nincs általánosan elfogadott vélemény arról, melyik oldalról szebb a látvány, az biztos, hogy a brazil oldalról szebb képeket lehet készíteni vízesésekről a távolság miatt. Nekem a brazil oldalról volt szerencsém megcsodálni, de később látva az argentin oldalon készült képeket, elhatároztam, hogy még visszamegyek oda. 270 különálló zuhogóból és vízesésből áll. A Paranai és az Iguazu folyókból nyeri azt a hatalmas víztömeget, ami 60-82 méter magasból zuhan a mélybe. A legenda szerint Mboi Isten hozta létre, aki szerelmes lett egy törzsfőnök lányába. A lány nem viszonzta a szerelmet, s mikor földi szerelmével csónakba ültek, hogy elmeneküljenek haragja elől, sziklát emelt ki a vízből, hogy a szerelmespár a vízesésekről lezuhanva a habok martaléka legyen. A legmagasabb vízesése az Unión, ahonnan az Ördög-torok nevet viselő szakadékba folyik a víz. Ez a 150 méter széles, 700 méter hosszú U alakú szakadék a leglátványosabb hely mindkét oldalról nézve.

Alighogy beértünk a parkba, csodálatos látvány tárult elénk, azonnal kattogtak a fényképezőgépek, később jöttünk csak rá, mennyire kis szeletét láttuk meg hirtelen. Bennem határozott szándék volt, szerettem volna tukánt látni. Tudni kell, hogy ez a park nincs körülkerítve, bár a látogatói útvonal ki van építve, semmilyen plusz kerítés vagy védőeszköz nincs felszerelve, így ha látsz valamilyen állatot, az nem a gondokság által betelepített jószág, hanem tényleges, természetes helyét sikerül megpillantanod.

Bár a brazil részen közel a park bejáratához található egy madárpark is, úgy hiszem a valós élményt az adja, ha szabadon látod. Szerencsére nem kellett sokat várni, nagyjából 10 percre leértünk ott, mikor az egyik fán megpillantottam a sárga, jellegzetes csórt. S ez még csupán a kezdet volt. Beljebb haladva szabályosan elleptek minket az ormányos medvék. Szemtelen társaság, képesek a táskádat kiczipzárazni és élelem után kutatni benne. Számtalan helyen hirdetik, hogy semmilyen étellel ne etessük őket, megtalálják ők maguknak a szükséges tápanyagot, illetve ne is érnünk hozzájuk.

A tavasz végét jártuk már, a hőmérséklet fülledt nyárias, emellett a csobogó víz látványa kellemes, nyugodt érzetet kölcsönzött. A levegő páratartalma jóval magasabb, mint a megszokott közép-európai viszonylatban. Ez leginkább a fáradékonyságban volt érzékelhető. Nagyjából egy órányi sétát, dupla olyan terhelőnek érzett az ember, mint általában.

Az Ördög-torok felé haladva több kiépített pihenő biztosította a szebbnél szebb panorámákat, megszámlálhatatlan sok kisebb-nagyobb zuhogó szemügyre vételét. Én személy szerint nagyon örültem annak, hogy összesen két büfé található a brazil oldalon, így a vásárlás heve nem vonja el a látogatók figyelmét, megőrizve inkább a természetes környezetet. Erdemes nyitott szemmel járni, mert megannyi olyan érdekes élőlény mutatja meg magát, mint az óriás gyík vagy a pápaszemes guán. Utóbbi különösen veszélyeztetett faj, ritkán lehet szabad élőhelyén látni. Léteznek olyan szervezetek melyek begyűjtenek egy-egy példányt, s amikor sokasodtak, akkor telepítik őket vissza. Amikor a bokrok sűrűjében megpillantottuk, még nem gondoltam, hogy ilyen értékes pillanatban volt részünk.

A víz fölött átnézve a túlpartra láttunk nem egy argentin zászlós kilátót is. Elérkeztünk a leglátványosabb ponthoz, az Ördög-torok vashídjához, amin két kilátópont volt kialakítva. Ennek végéről láttuk amint a zuhogó vízecspepek és a magas páratartalom csodás szivárványokat húzott körénk.

Természetesen rengeteg látogató volt, így sok türelemre és gyorsaságra volt szükség, ha szeretttél volna egy olyan képet, amibe nem lóg bele másik tíz turista. A látvány megkapó. Másodpercenként 1746 m³ víz zúdul le a sziklákról, hol szélesebb, hol keskenyebb csobogókon. A vízgőz szinte homályba burkolja az U alakú szakadékot.

Maga a park egyébként nem túl hosszú, mi talán 3-4 órát töltöttünk ott, kényelmesen, mindent megnézegetve. A már említett madárpark is közel van, így akár több helyszín is bejárható, ha győzi az ember. Hazaindulás előtt még elfogyasztottunk egy jó hideg sört a büfében néhány kék varjú társaságában.

Őszintén szólva én magam nem bánom, hogy nem sűrítettünk bele több helyszínt a napba, de az elbeszélések szerint megéri az argentin oldalról is szemügyre venni a zuhatagokat. Talán úgy lehetne leginkább leírni, hogy a brazil oldalról felnézel a vízesésekre, míg az argentin részen inkább lefelé nézel a víz útja után. Ami elmondható még, hogy az utóbb említett részen több a vásárfia, büfé bódé és természetesen az ember is, valamint a hajótúrák is onnan indulnak egy-egy vízesés mögé. Régebben több extra dologra is befizethetett az ember, mint helikopter túra a szakadék felett, vagy kötélén kilógatva testközelből megnézni a zuhatagot, mára azonban csupán a motorcsónakos túra maradt elérhető.

Bedi Kata

Világok éltetője

Beszélgetés a 90 éves Duba Gyulával

Pozsonyban, egy polgári lakásban vagyunk, festményeket nézegetünk: Orbán Dezsőt, aztán egy erősen Ferenczy Károly hatásút, de beazonosíthatatlan szignóval ellátottat és másokat. Egy régen megkezdett beszélgetés folytatása ez az idén 90 éves Duba Gyula íróval. Mondatai nyomán világok elevenednek meg: a huszadik század második fele. Élete, munkássága erre a történelmi időre feszül fel. Ahogy beszél róla, megértem, lehet úgy élni, ahogy *kell*, csak a belső hangot nem szabad elhallgattatni. Nem melleseleg sejteni kezdem, ez az élethosszig tartó derű és nyitottság záloga is. De ez már egy másik beszélgetés témája lesz az íróval.

– Számomra a képek már jónéhány évtizede jelentenek szórakozást; mióta egyedül élek, tulajdonképpen csak ez maradt, az ilyen „haszontalanságokkal” foglalkozom.

– *Mióta foglalkoztatják a képek?*

– Régóta. Léven, hogy a feleségem pozsonyi lány volt, igazi „pressburácska”, egy igazán öreg házban laktunk, ahol mindenféle ember élt. Egy idős varrónő is, akinek nem tudom honnan, de tele volt a

lakása képekkel, amikből eladogatott. A feleségemnek is. Egy ilyen vásárláskor kezdtem el gondolkodni azon, egy festő hogyan nézi, hogyan formálja meg a valóságot, és hogy ez rokon dolog az irodalommal. Elindultam ezen az úton, és azt vettem észre, hogy belebonyolódtam a képekbe. Ez volt a hetvenes évek közepe. Akkor már voltak Pozsonyban régiségkereskedők, de nem volt piaca a festményeknek. A szakmai érdeklődőkön kívül nagyon kevesen vásároltak, ezért olcsón lehetett hozzájutni kiváló munkákhoz. Az első vásárlásom egy Mednyánszky kép volt, 1500 koronáért. Az akkor nem volt kevés

pénz, egy gyenge fizetésnyi, de meg tudtam venni. Egyre többet foglalkoztam képekkel, némiképp az irodalom felől is, mert rengeteget olvastam a témakörben; folyamatosan bedolgoztam magam a festészetbe. Nem a képzőművészetbe, mert a szobrászat például nem érdekel.

– Volt valami koncepció a képvásárlásaiban?

– Abból tudtam válogatni, amiből lehetett, de főleg a klasszikusokat választottam. A mostani Lőrinc utcán láttam egy érdekes képet, az 3000 korona volt. Az már nem volt kevés. Lefoglaltam. Az eladó, egy fiatal lány volt, kérdezte tudom-e ki a festő. Mondtam a Balaton-festője, Egry József. Mikor meghallotta, összeomlott, és elkezdett alkudozni, hogy mégsem adhatja el, stb. Kiderült, ő Egryből írta a szakdolgozatát. Végül csak odaadta. Mikorra mentem vissza a képért, már be volt csomagolva; otthon mikor kibontottam, láttam, mellette van egy Egry-monográfia. Az Úri utcában volt egy bazár, ahol mellékesen voltak képek pl. Schubert Gyuláé 100 koronáért. Azt sajnos nem vettem meg. De vettem mást, egy szlovák modern klasszikus festőt Ludovít Fullát! Szintén 100 korona volt. Néhány éven belül kiderült, hogy hússzor annyit ér.

Van képem Orbán Dezsőtől, a Nyolcak tagjaitól. Szóval az én képeim így jöttek össze: amikor megvettem, én már tudtam mit veszek, az eladók nem. Szenvedélyemmé vált: megtalálni, megállapítani kié, mérlegelni, megéri-e – mindig megérte... Így lett képem Glatz Oszkártól, a modern magyar

festészet mesterétől. A magyar képeket a kilencvenes évek végéig nem ismerték még azok sem, akik azért akkorra már kiművelődtek.

– *Hogy kerülhettek ezek a képek „piacra”?*

– Az esztétikai ízlés változását kell megnézni. A második világháború előtti világ, elsüllyedt világ lett, mivel utána jött a szocializmus és vele egy nagyon erős készítés a szocialista realista ábrázolásmódra. Ezzel párhuzamosan látni kell azt is, hogy a pressburgerek ekkora haltak ki. Az utódaik már nem értettek a képekhez, nem érdekelte őket. Léven többnyire könyvtárak kerültek így piacra, mert a polgárság ekkorra halt ki. A nyolcvanas évek közepétől kezdődött a változás: mozgolódás, érdeklődés a polgári értékek iránt. Akkor elkezdődött a vásárlás is.

1951-ben a feleségem és nővére polgári lakását egyszerűen kiürítették, a régi bútorokat pincébe vitték vagy kidobták. Egyszerűen nem tartották érvényesnek. A feleségemmel aztán harminc év múlva kezdtük visszavásárolni ezeket a bútorokat. Nagyon sematikusán talán úgy lehetne mondani, hogy a régi világot a szocializmus ízlésben és értékfelfogásban lehetetlenné tette, aztán húsz év múlva jött nyugatról friss szellő és elkezdődött a visszaállítás. Tehát ötvenben kidobtak egy ízlésvilágot, amit harminc, negyven évvel később próbáltak a pincékből elővenni. Ez a mi „fejlődésünknek” a folyamata. Azóta ez a történelem bennem van.

– *Az írás milyen helyet foglal el most az életében?*

– Nem vagyok benne biztos, hogy amit írok, azt megértik úgy, ahogy azt megírtam. A mai fiatalság, a digitális kultúra más kultúra. Nemrégiben volt egy irodalmi pályázat – Pegazus a neve – Tőzsér Árpáddal voltunk a védnökei; én a próza részével foglalkoztam. Hat novellát kellett megítenem. Régebben, ezelőtt 2-3 évvel is egy ilyen pályázaton 25 volt. Ez is az irodalom visszahúzódását jelzi. A másik része a dolognak, hogy a szemlélete ezeknek az írásoknak egy, az én szemléletemtől messze eső: mindent a képzelődésre építenek. Van egy kiindulópont, és ezzel elkezdődik a fikció; ezen a pályázaton is olyan írásokkal találkoztam, amelyek sem történetként, sem nyelvileg nem voltak meggyőzőek. A mi generációnknak megvolt az a tapasztalata, hogy a semmiből egy életképes kultúrát kell létrehozni.

Mi egy alkotó típusú nemzedék voltunk, ezt a mai fiataloknál nem igazán látom. Az ötvenes években azt vettük észre, hogy nincs semmi és ebből a semmiből kell csinálni valamit. Itt nem nevelt senki senkit, itt magára maradt egy közösség. Ez a mi sajátosságunk. Itt van például az Irodalmi Szemle, ami nagyon jó, hogy van, de én úgy látom, az arcéle elmosódott. Az ötvenes évek legelején már azzal a névvel illettek minket, hogy szlovákiai magyar irodalom; és én azt hiszem, hogy ez így helyes is volt, mert van sajátossága egy-egy tájegység irodalmának. A magyar irodalom egyetemessége a rész/helyi értékektől gazdagabb. A mai irodalomban azt látom, hogy nem a léttapasztalat működik, hanem a képzelet. Amikor mi csináltuk az irodalmat, az egzisztenciáról szólt, ma a sikerről. Úgy érzem, a posztmodern valahogy komolytalanná tette a gondolkodást. A posztmodern a nyelvet eszközzé tette, amivel lehet játszani, és nem vette figyelembe, hogy a nyelv egy konkrét valóságnak a képe, ami az életet jelenti, ami a valóság.

A művészetnek mindig volt játékeleme, de sosem volt a lényege. Esterházy Péter kitűnő író és gondolkodó volt, jóban is voltunk. A Harmonia Caelestis az apja apoteózisa, aztán megírta a Javított kiadást, amit én nem tudtam végigolvasni. Mert az, ami Péterrel történt, amikor az apjáról kiderült, az ügynök múlt, az egy görög tragédiába illő élmény. Azt nem lehet azzal a nyelvi játékkal visszaadni. Ugyanúgy, ahogy a Hasnyálmirigynaplót sem értem: hogy lehet azzal a tudattal, hogy fél évet élek, ilyen könyvet írni?! Másként vagyok tragikus alkat mint ő.

– *A pályáját humoreszkekkel kezdte...*

– Tudja mit mondott Karinthy? Humorban nem ismerek tréfát. Én ezzel tökéletesen egyetértek. Mert az igazi humor az nem nyelvi játék, hanem sajátos nyelvezet, ami mögött sajátos életérzés van.

A szülők, az édesapja cseh katona volt

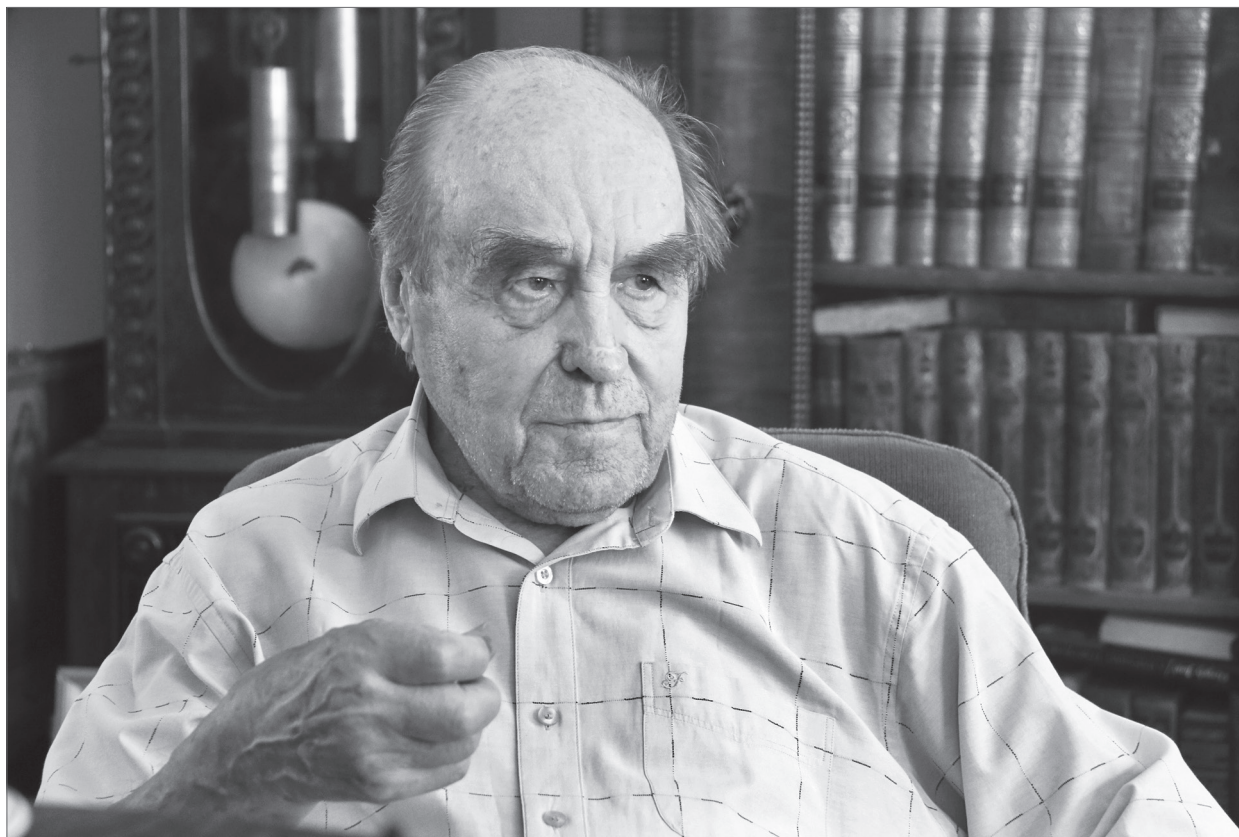
Én a pályám elején, amikor ezeket a humoreszkeket írtam, nem éreztem meg, hogy milyen veszélyes az akkori író-kánon kifigurázása.

A pályám elején volt, amikor amolyan kis írócskák voltunk még, tervezgettük a Sarló mozgalom felélesztését. Az STB-t ez nagyon érdekelte, és akkor el is vittek. Én akkor már tudtam, hogy író akarok lenni, mert megtetszett ez a bohém világ. Otthagytam a mérnöki kart, filozófiát akartam tanulni. Az STB közbelépett, az egyetemre nem vettek fel, hanem 2 évre berukkoltam a csehszlovák néphadseregbe. Ott megtanultam a bohémkodás mértékét. Ma, amikor az STB-ről beszélünk, már nem tudja felfogni az, aki nem élte meg. Azt csak az tudja, aki megtapasztalta, hogy mit jelentett az ember életében. Nekem olyan élményem volt, hogy az internátusi szobámba a portáról jött egy telefon, hogy menjek le. Az STB embere várt, felhajtott gallérral, elvittek beszélgetni egy fél éjszakára. Utána vittek el légvédelmi tüzérnek, Prágába.

1959-ben szereltem le, akkor már volt helyem a Hétben. Akkor Gyurcsó István, Ozsvald Árpád, Tózsér, Cselényi stb. voltak a szerkesztőtársak. Akkor kezdődött a kalandozás riporterként a Csehszlovák Köztársaságban. Érdekes világ volt. Volt olyan szállásom, ahol a fogadós megmutatta, honnan hasogathatok magamnak fát fűteni.

– *Mennyiben tartja a saját prózáját „valóságirodalomnak”?*

– Nem tartom annak. Ennek a Fábry Zoltán által létrehozott fogalomnak a lényege, hogy az életről kell írni a szocialista eszmeiség szellemében. Az osztályharc már régen lecsengett. Amit én írok, annak nagyon is köze van a valósághoz, mert arról szól, de irodalmian. Az Ívnek a csukák

című 1977-ben megjelent könyvem a háború utáni évekről szól, menekülésről, lakosságcseréről, stb. Nagyon sok lap ismertette a regényt, de a kritika szerint nem lett belőle nagy regény, mert akkor Pesten a magyar irodalom már várta volna az erős nemzeti vonatkozást, ami ma létezik. De ez nem azért nincs benne, mert attól féltem volna, hogy ezt nem szabad; nekem az volt az elképzelésem erről a regényről, hogy hitelesen írjam meg azt, amit az én népem megélt. Voltak metaforikus áttételek: mint pl. ahogy a csukákat szigonyoztuk az Öregárokbán: azok oda kijöttek tavasszal, aztán nyáron az árok kiszáradt, és nem tudtak visszamenni a folyóba, és elpusztultak. Ebben volt valami abból a tragédiából, ami minket kísért akkor. Én ezt máig hiteles regényemnek tartom. 1977-ben Csehszlovákia és Magyarország viszonya is érdekes volt. Ez volt a konszolidáció nálunk, Magyarországon pedig akkor indultak a maszekok – ezek a viszonyok sokat számítanak az irodalom értelmezésében is.

– *Az, hogy úgy érzi, ma már nem értik, amit ír(t), nem lehet, hogy abból fakad, hogy a mai fiatalokat annyi globális információ éri, hogy a figyelmük könnyen szétszóródhat?*

– Van olyan fiatal szerző (Szalay Zoltán), akinek a jelentkezése nagyon tetszett, amiben élő elemek voltak. Benne én éreztem a hazai magyar prózaíró és az az iránti érzékenységet, amit én az irodalom lényegének tartok. De egyre inkább a képzeletet érzem megerősödve az ő írásaiban is. Az irodalom hazai belső lélektana eltűnt. Én azt hiszem, hogy az irodalomnak szüksége van egy konkrét „dráma érzésre”: hogy az élet tragédia a maga módján.

– *Talán magának a megszólalásnak a súlya lett más, azaz az irodalom „küldetése”? Többen emlegetik, hogy a szlovákiai magyar íróktól iránymutatást vártak a csehszlovák időkben.*

– Az biztos, hogy ilyen elvárás nincs ma a közönség részéről, de szerintem az íróban benne kellene

lennie a felelősségérzetnek. A nyelvnek van egy belső erkölce, hogy igazat kell mondani. Ha valaki írni akar, akkor azt tudnia kell, hogy ő valami igazságot keres az emberről. És minden kornak megvan a maga igazságérzete persze. Szerintem az irodalom válságos korszakát éli most, a digitális környezet miatt és a valósága/ az igazsága elvesztése miatt is. Miközben a nyelvről rengeteget beszélünk, csak mintha nem vennénk elég komolyan. Egyszer írtam erről, hogy az én paraszt nyelvem hogy tűnt el azzal a valósággal együtt. Például tudja mi a „poplik”? Biztos nem: egy nagy, fonott kosár...

A múlt leértékelődött mára. A fiatalabbakat nem is érdekli. A mai szabadság és lehetőségek felszámolják a kollektív együttérzés szükségességét is. A rendszerváltozás bebizonyította, hogy a szocializmus magától omlott össze, hiszen mindent megmondott, hogy kell csinálni, és az nem működőképes. A mai demokratikus berendezkedés szabadsága pedig a másik végletet mutatja fel, ami bizonytalanságot szül: ebben az értékek értéke nem meghatározható már. A demokrácia egy kiváló dolog, de akkor lenne az igazi, ha az emberek tudnák azt is, hogy kire érdemes szavazni a választásokkor.

– *Mit jelent a kollektivitás, a közösség?*

– A Hétben a munkánk lényege volt, hogy megbeszéljük a tapasztaltakat és új információkat; az műhely volt. Mivel én gépészmérnöknek készültem, én lettem az ipari rovat vezetője, ezért mindenhol megfordultam, ahol ezzel kapcsolatos érdekesség volt. Aztán ezeket megbeszéltük, és úgy alakult ki a lap. Meg persze dorbézoltunk, hiszen mindannyian húszon felüli bohémok, legények voltunk. Tudja kik a heurigerek? Pozsonyi szőlőtermelők, akik háznál mérték ki a bort. Mindig tudtuk, kinek van jó bora, sokszor mulatoztunk egész éjszaka. Ilyen volt az élet szerkezete, és ebből adódott össze a mi irodalmunk sajátos lelkisége is.

Az ötvenes évek közepén pedig a világ közepe a Grand kávéház volt, mert ezek az írók mind magányosak voltak, lakástalanok, egy szobájuk, ágyuk volt, úgyhogy többnyire valahol máshol ütötték el az időt. A felszolgálók (akkor még éltek a békeidők magyar felszolgálói) pedig olyan gondoskodással vették őket körül, mint egy szülő. Ebben a világban mi megtapasztaltuk, hogy mit jelent együtt érezni. Mára ez kikopott, a fiatal szerzők talán ezt nem tudják mi, és ezért nem érznek felelősséget sem a megszólalásért.

– *És a beszélgetés fontossága megmaradt, hogy látja?*

– Nem olyan régen olvastam egy amerikai újságíró cikkét arról, hogy ma le lehet élni az életet egyedül úgy, hogy ki sem kell mozdulni, ha van számítógép a lakásban. De akkor miért is vagyunk?!

– *Korábban azt mondta, két történelmi jelenség foglalkoztatja, mindkettőt éli. A magyar parasztságnak és kultúrájának lassú megszűnése, elhalása. Másrészt a háború utáni felvidéki magyar értelmiség története és léthelyzete. Az előbbiből származom, az utóbbihoz tartozom!*

– Számomra ez nagyon személyes kérdés, mert sokat emlékezem. Vannak képek bennem néhány éves koromból, amik nagyon élesen élnek. Néha úgy érzem, mintha ennek a paraszt világnak az elmúlása bennem történné meg. Érti ezt? Miután író vagyok, erről írok. A falum, Hontfüzesgyarmat színmagyar falu volt. Először Csehországba vittek el embereket, aztán Magyarországra, aztán jöttek a tirpákok (1947–48) – Nyíregyháza környékéről – tőlük tanultam az igazi magyar népdalokat. A falumban akkor a városi dalok – pl. Szomorú vasárnap meg ezek - voltak divatban. A tirpákok bicskások voltak, és két-három év „vadnyugatot” hoztak. Ez egy sajátos mély tapasztalat volt. Ma, ha hazamegyek a falumba, az öcsém és még páran ismernek. Az úton mindig azon izgulok, hogy kint van-e még magyarul a falunévtábla... Alig beérünk, a dombon van a temető és a templom is. Ott vannak a Dubák: a dédapám, János, nagyapám, József és az apám, Gyula, de néha úgy érzem, engem is oda várnak a Dubák. Elvész egy valóság, és közben nem csak a gondolat-érzésvilágból tűnik el, hanem kipusztul, mint egy virág, ami kiszárad, elfonnyad...

– *Naplót nem ír? Azzal talán át lehet adni valamit ebből az elmúló világból az új generációnak...*

– Nem. Sosem írtam naplót, pedig talán ezek lesznek azok a dokumentumok a múltból, amikre szükség lesz. Például Máraié. Ha arra gondolok, hogy hány éves vagyok... szégyellem magam. Az én nagyapám 92 évet élt, de vak volt, és arról, hogy mit gondolt és hogy élt, semmit nem tudok. De van egy emlékem: 7–8 éves vagyok; tél volt, a sarokban ülök, sötétben, még lámpagyújtás előtt, és nézek a sarokba az ajtó mögött, és ott ül kis öregatyja. Rettentően megijedtem, mert tudtam, hogy meghalt már. Kinyitottam az ablakot, édesanyámért kiáltottam, ő aztán lámpát gyújtott; csak egy halom ruha volt. Ezek persze olyan kis gyerekes képzelődések, de a viszonyok a maiakhoz képest érdekesek, mert a lámpagyújtás idejét mindig nagyanyám tudta, nem egy kapcsoló volt. Van egy témám, amivel már harcolok két vagy három éve, megmutatom.

– *Egy régi fényképen csizmás, parasztruhás fiatalember áll a nagy fehérségben, óriási hóban: Duba Gyula.*

– Elhatároztam, hogy megírom a regényes élettörténetemet; megírtam a gyerekkort, a lévai gimnazista időket; most jön a legénykor, de nem tudom megírni. Nézze meg: ez a legény a semmiben áll...

– *Árnyéka van...*

– Az van, de az olyan, hogy mindig követi az embert és hallgat. Az, hogy ez a legény a semmiben áll, azt jelenti, hogy az emlékezésből is elveszett. Szóval ez a legény nincs; nem tudom megírni. Ha elkezdeném megírni az egyes eseményeket, az ismétlés lenne; mert minden meg van írva, csak azt nem lehet megírni, hogy hol áll, hogy ez a legény miért áll a semmiben... Nem megy, és azt hiszem, hogy nem is lesz megírva; de közben, az elképzelésemben azért ez az alak tovább fejlődik. Mintha ez az eltűnt legény valahol az én írói létemnek a metaforája lenne. Bonyolult dolog ez, nem tudom megírni, teljesíthetetlen vágy marad!

szél-járás

Murányi Veronika

Roppanós és édes

Ostyasütés egy szenci családban

Karácsony előtt Vojtek Lászlónál és feleségénél, Juliskánál jártunk vendégségben. Az ostyasütés családi hagyományairól kérdeztük őket, miközben sülték, majd kis rudakká tekeredtek az ostyák. Megtudtuk, hogy mikor sír a tészta, mikor lesz olyan, mint a berlini csipke és hogy ostyát csak tányérból lehet enni (legalábbis az olyan kezdőknek, akik nem egészben fogyasztják).

A Vojtek családhoz ösztöndíjas társammal, Bedi Katával érkeztünk látogatóba. A tészta bekeverésével szerencsére megvártak minket, és míg a tészta készült, a múltról beszélgettünk.

– *Kitől tanulta ezt a mesterséget?*

– Tizenkét éves korom óta, vagyis majdnem hatvan éve művelem ezt a mesterséget. Azt mondtátok, mesterség, hát most így mondom én is. A nagymamám húga sütögette régen, tőle tanultam. Egy nagyon régi, 1704-es ostyasütőnk is volt, az egyik oldalán egy kétfejű sas, a másik felén egy bárány volt zászlóval. Az áldozati bárány. Ez a sütő sajnos már nincs a család tulajdonában, ugyanis a fia eladta még a rendszerváltás után. Nagynéném még azzal sütött, s mivel nagyon fájtak a lábai, megtanított engem is, míg ott sündörögtem mellette.

– *Az ostyát kik sütötték hagyományosan?*

– Annak idején itt az volt a szokás, hogy a tanító, a mester ostyát süttetett a diákokkal, vagyis tulajdonképpen a szülőkkel, amit utána ajándécsomagként osztatott szét a községben, és fizetség járt érte. A diákok egy szép verssel bekopogtak, vitték az ostyát a mester úr nevében, és persze bezsebelték a jövedelmet, amit a mester úrnak majd le kellett számolniuk. Nagyapám még abban az időben tanult meg ostyát sütni. Valamikor aztán Pozsonyban dolgozott egy öntödében, műszaki igazgató volt, és hát fusiban elkészítette ezt az ostyasütőt. De ennek is külön története volt. Anyám akkoriban nagyon súlyos beteg lett, halálos beteg, és nagyanyám, mivel nem bízott az itteni orvosokban, Pestre vitte őt gyógyíttatni. Mire a műtét után hazaértek onnan, nagyapám azzal lepte meg őket, hogy új ostyasütőt készített, s vele ostyát is sütött nekik.

– *Elárulná a családi receptet?*

– A recept ma is szinte ugyanaz, mint régen, a dédanyám hagyatékából származott. Amit változtattunk rajta, csak azért történt, mert most más beszerezhető a boltban. A hozzávalók: 1 kg daraliszt, egy és egy negyed liter tej, 20 dkg porcukor, 2 db vaníliás cukor, egy kis fahéj és zsiradék. Az eredeti receptben 5 dkg vaj volt, de hát sajnos megváltoztak az alapanyagok, mivel a tej csak másfél százalékos, és margarint használunk vaj helyett, így körülbelül 7,5–8 dkg zsiradék kell hozzá. Ha összekevertük a tésztát, rögtön lehet is sütni, hiszen nem kelesztett tészta. Először a cukrot olvasztjuk fel a tejben, hozzá tesszük a vaníliás cukrot is, a kevés fahéjat. Ha felolvadt a cukor, akkor jöhet hozzá a liszt. Majd kell egy kis idő, míg megszívja magát tejjel a liszt. A vajat megolvasztjuk közben, s olvadtan, folyamatos keverés közben a tésztához öntjük. A zsiradék mennyiségét jól el kell találni, ha túl sok, akkor leesik a vasról az ostya, ha túl kevés, akkor odaragad. Mind a két esetben nagyon nehéz feltekerni. Egy kiló daraliszt – ez kevésnek tűnik –, de körülbelül 6–7 órás munka, mire az ember megsüti, és a 350–400 db ostya elkészül belőle.

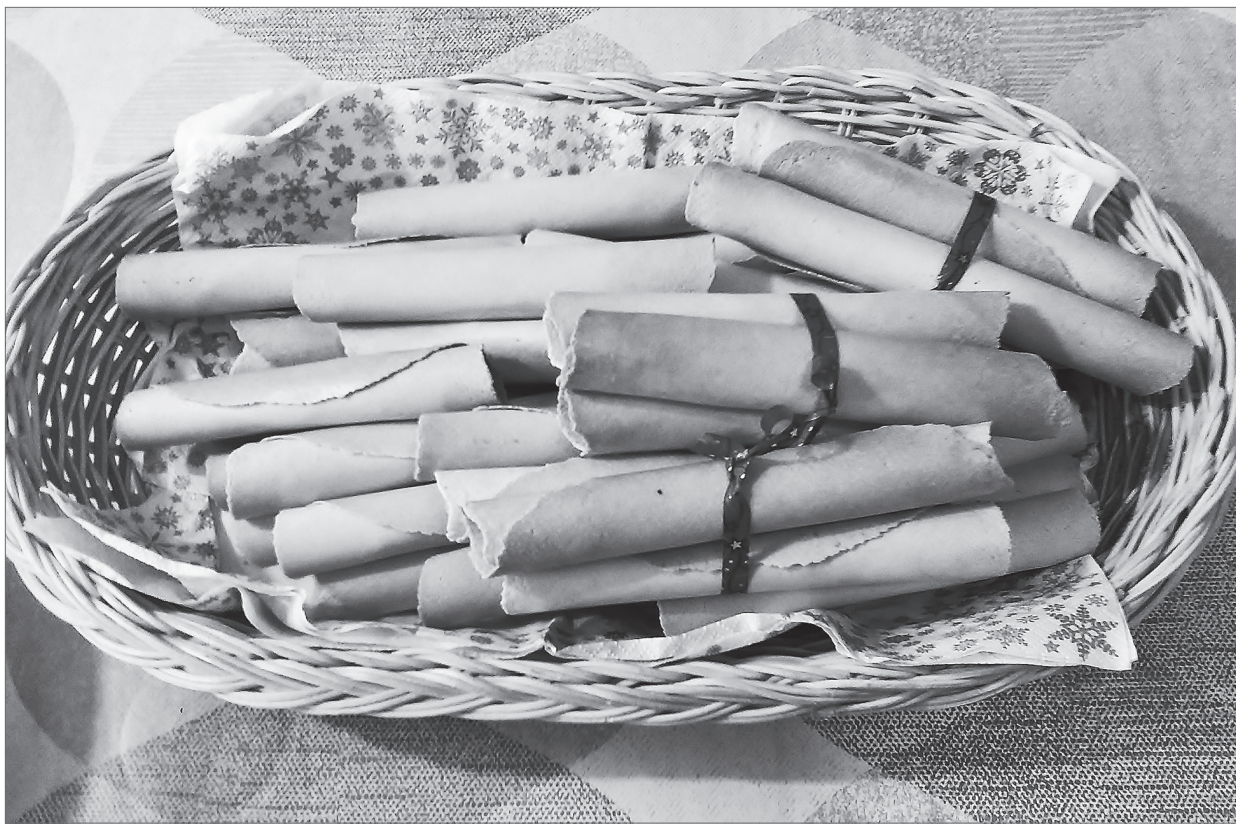

Kétféle ostyát lehet sütni, az egyik a tekercs, amit mi is készítünk, ezt a cukor teszi hajlékonyá, fel lehet csavarni, s itt nem annyira számít a minta. A másik a lapos, azt késsel lehet leemelni a vasról, leteszik az asztalra, és rátesznek mondjuk egy vizes edényt vagy fazekat, ami lenyomja, így lesz lapos az ostya. Az kevesebb cukrot tartalmaz.

– Régen sparhelten süttették?

– Igen, sparhelten, amit ráadásul tüzelni is kellett. A tűztér feletti karikákat kivették és közvetlenül a lánggal süttették az ostyát. A vaslemez vékonyabb volt, mint a miénk, így könnyebben odaégett, nagyon kellett figyelni. Általában ketten csinálták, az egyik tüzelt, a másik süttött. Az asszonyok abban az időben gyakran imát mondtak sütés közben, leggyakrabban a Miatyánkot. Egy ostya egy ima alatt sült meg. Akkoriban még az állatoknak is süttötek, a mester készített például olyant, amiben petrezselyem levél is volt, és akkor a tehén megkapta szenteste előtt az ostyát.

Beszélgetésünk közben, amíg a tészta készült, a sütővasat már odatették forrósodni a gáztűzhelyre. A vas megfelelő hőfokát egy próbasütelssel lehet ellenőrizni. Kanálnyi tésztát a vaslapra helyez, összezárja a sütő két szárát, majd a szár végén található szorítóval beállítja a sütőlapok szorosságát. A vas hőmérséklete akkor ideális, ha a tészta ekkor *sírni kezd*, egyfajta jellegzetes hangot

ad, ahogy a nedvesség gőzként távozik. Ha nem elég forró a lemez, nem bír a tészta, ha túl forró, és túl gyorsan sül, akkor a gőzbuborékok benn maradnak, és az ostya *olyan lesz, mint a berlini csipke*.

A sütővas szárait sülés közben az ablakpárkány támasztja, a vaslap feletti nyelét egy kis, a gáztűzhelyre erősített fadarab, a sütővas maga pedig a gázrózsa fölé nyúlik. Egyéni megoldások, de látszik, hogy mindennek megvan a bejáratott helye és mozdulata. Még a tűzhely előtti sámlis is a sütés tartozéka, ugyanis a sütővas egyik szárát az ostya feltekerése alatt lábbal kell megtartani, és egyszerűbb, ha a lábat fel lehet ilyenkor tenni valahová. A vas megtartása és forgatása komolyabb erőt kíván, amire igazán akkor jöttünk rá, amikor a sütést magunk is kipróbáltuk: emelni, egyensúlyozni, gyorsnak lenni és még a forróságot is bírni, nem is olyan egyszerű. A sütővasat megmértük, öt és fél kg-ot mutatott a mérleg.

A sütés egyik legérzékenyebb pontja a zsiradék mennyiségének eltalálása. Ha ugyanis kevés van belőle a tésztában, akkor az ostya odaragad a lemezre, ha túl sok, akkor korábban leválik, mint hogy fel lehessen tekerni a kis farúdra.

A sütés türelemre tanít, olyan, akár egyfajta meditációs tevékenység. Régen talán ezért is mondtak imát közben. A sparhelten egy Miatyánk volt a sütési idő, a gáztűzhelyen ahogy méregettünk inkább egy Üdvözlégy. Az egy kiló lisztből készült tészta több órás sütési ideje alatt az ember nem mozdul a tűzhely mellől, nem érdemes ugyanis megszakítani a munkafolyamatot.

A Vojtek-háznál Karácsony előtt 5–6 hétvége ostyasütéssel telik, összesen 8–10 kiló lisztből készült tésztát sütnék ki ez idő alatt, ami azt jelenti, hogy 3–4000 ostya készül el. Az ostyák a szobában ajándékos szatyrokban gyűlnek, rokonok, barátok, munkatársak kapnak majd belőle, és a családi karácsonyi asztalra is kerül. Az ostyából Karácsonyig nem illik enni. Családi történetekben él, hogy

ez kihívást is jelentett: „amíg a fiaink kisebbek voltak, sütés alatt innen őket el sem lehetett mozdítani, és mindenféle trükköt bevetettek, hogy csak rontsam el, és minél több rontott ostya legyen”, hiszen azokat frissen meg lehetett már enni. Tapasztalatból mondhatom, hogy megértem őket, frissen és melegen olyan törékeny és roppanós, hogy nehéz megállni egy-két darabnál.

A családban unokájuk, Marci érdeklődik leginkább az ostyasütés iránt. Talán sok hagyományhoz hasonlóan ez is, nagyszülőről unokára száll majd...

Fotók: Bedi Kata

Szarka Tamás által komponált misét mutattak be Mosonmagyaróváron

2020. október 11-én, vasárnap este, a magyaróvári katolikus templomban mutatták be a Szarka Tamás által írt, Missa Missio című szakrális művet. A Kossuth-díjas zenész és zeneszerző maga mutatta be zenekarával a misét – nyilvános főpróba jelleggel –, hiszen a magyarországi ősbemutató néhány nappal később a budapesti Szent István Bazilikában volt.

– A zenén keresztül a katolikus hit erejével szeretném megerősíteni a magyar emberek, családok értékrendjét, a mise megírásával és bemutatásával hozzájárulni a katolikus kultúra népszerűsítéséhez – vallotta **Szarka Tamás**, a Ghymes együttes alapító tagja. Az előadás közben elhangzott, hogy napjainkban a kereszténység a legüldözöttebb vallás a világon, ezért a mise megírásának és bemutatásának a célja, hogy erre a tényre is felhívjuk az emberek figyelmét.

A csaknem négy évtizede színpadon álló szerző további célja volt, hogy a hit segítségével az emberek képesek legyenek egy kicsit mosolyogni, örülni, szeretni, és így sokkal könnyebben élhessenek, nagyobb legyen a megbocsátás egymás és önmagunk felé. A most bemutatott Missa Missiót egyrészt élő mise keretében tervezik bemutatni, hiszen a muzsika nagyon szigorúan követi a liturgiát, másrészt koncertszerűen is, de mindig misével összekötve, így a hívők és a nem hívők egyaránt ott tudnak lenni.

A mosonmagyaróvári programot a Piarista-iskola és a Szent Gotthárd Plébánia közösen szervezte meg és ingyenesen fogadták a vendégek jelentkezést, akiktől szigorúan elvárták az érvényben lévő járványügyi előírások betartását.

Zsódi

Istennél van a megbocsátás

Kegyetlenek vagyunk. Pedig a megbocsátás a legszebb, bár legnehezebb dolog a világon. Sokan vagyunk, akik nem szeretnénk odatartani a másik orcánkat, ahogyan parancsoltatik. Istenre hagyjuk a megbocsátást.

Ha a mosonmagyaróvári mészárlást említjük, akkor az a bibliai megbocsátás még nehezebb.

Mosonmagyaróvár 1956. október 26-án írta be magát a történelembe, amikor délelőtt három negyed tizenegy táján a zöld ávos laktanya előtt sortűz kaszabolta le a Szózatot éneklő tömeget, s száznál is több halott lett a téboly áldozata.

Hivatalosan 55 áldozatról beszélnek a források, s ennek az az oka, hogy Dudás István laktanyaparancsnok tárgyalásán ez a szám hangzott el. Ennyit anyakönyveztek, s nem számolták az áldozatok közé a peranyagban azokat, akik másutt, s később haltak meg. A mai napig nem tudni biztosan, ki adott parancsot a tüzelésre, ahogy azt sem, hogy a honvédségi laktanya katonái és a rendőrség után miért nem álltak át a felkelők oldalára a „zöld ávosok”-ként emlegetett határőrök is, akik végül a békésen tüntető tömegbe lőttek.

A bűnösöket nem vonták felelősségre, a laktanya parancsnokát, Dudás Istvánt évekig hősként ünnepelték, és a 90-es évek végéig még csak szóba sem jöhetett, hogy őt és tisztjeit elítéljék – a mosonmagyaróvári halottak hozzátartozói soha nem kaptak igazságot.

A 90-években elindult eljárás egy évtizednyi időt vett igénybe. Először elévülés volt az elutasítás oka, majd végül – miután a november 4-ke előtti sortűzekre is vonatkoztatták a genfi koncenciót Habony hadbíró 2001. június 19-én kihirdetett ítéletében Dudás parancsnokot emberiség ellenes bűntettben bűnösnek találta, s nem jogerősen három évre ítélte, amit közkegyelem kapcsán nem kellett letölteni. Dudás István egykori laktanyaparancsnok időközben elhunyt a kiskunhalasi kórházban. A Legfelsőbb Bíróság a feljebbviteli tárgyaláson, 2002. év július hó 2. és 4. napján így már csak két sorkatonai bűnösségről és büntetésének mértékéről dönthet.

Rieger Tibor „Golgotát” állított a színhelyen, s három évtizede itt emlékeznek a mosonmagyaróváriak áldozataikra.

Az emlékmű elkészülte (1991) előtt a téren egy haranglábat állítottak fel (1989) és ötvennégy, névre faragott kopjafa (1990) készült Horváth Gábor és Németh Alajos felajánlásából.

Az így elkészült emlékhelyen a Jézus levétele a keresztről (Golgota) alkotás avatására 1991. október 26-án a Városi Gyásznapon került sor.

1992-ben a város képviselőtestülete által hozott határozat (117/1992 (IX.7.) Ktsz.) alapján „az Ipartelepen az 5091/1. hrsz-ú közterületet ’56-os emlékparknak” nevezték el. A város lakossága azonban Gyásztérnek mondja ezt a véráztatta teret.

2011-ben a 303/2011. (XII. 23.) Korm. rendelet „Mosonmagyaróvár, a határőrlaktanya előtti tér” (Határőr u. 10. előtti tér) helyszínt Történelmi emlékhellyé nyilvánította.

2014-ben a Mosonmagyaróvári ’56-os Egyesület állított kopjafát az 1957-es győri koncepciók per során kivégzett mártírjainak emlékére.

Szintén ebben az évben még a Nemzeti Örökség Intézete is kihelyezte emlékoszlopát, a terület, mint történelmi emlékhely jelölésére.

A Gyásztér, 2015-ben Mosonmagyaróvár Helyi Értéktárába, 2016-ban pedig Győr-Moson-Sopron Megyei Értéktárába is felvételt nyert.

Az idén sem maradt el a megemlékezés, ugyan a pandémia ezt is befolyásolta, a hagyomány azonban nem szakadt meg. „Ki tett itt csontból, húsból törvényt?” címmel mutatta be műsorát a

mosonmagyaróvári Piarista Diákszínpad 2020. október 26-án, a Gyásztéren.

„A mi dolgunk, hogy megtanítsuk a ma élő fiatal nemzedéknek, hogy mit jelent a haza, a haza iránti elkötelezettség, a hűség és a bajtársiasság. Hiszen a haza, a nemzet mi magunk vagyunk. Olyan lesz a jövőnk és nemzetünk, amilyenné mi építjük” – hangoztatta Benkő Tibor honvédelmi miniszter ünnepi beszédében.

A kegyeleti megemlékezésen Zsódi Viktor, a Piarista Gimnázium, Általános Iskola és Óvoda igazgatója mondott imát az áldozatokért és túlélőkért.

1956 október végén konvojban érkeztek Hegyeshalomhoz a nyugati újságírók, hogy átlépjenek az éppen széthúzott vasfüggönyön, és tudósítsanak a magyar felkelésről. Így jött át egy svájci fotós, Jack Metzger is, aki a következő napokban Győrtől Budapestig fotózott gyászt, hősiességet, mámort és vagányságot. A felvétel a mosonmagyaróvári áldozatok temetésén készült 1956. október 28-án.

Tisztelt Megemlékező Közösség!

Izajás próféta így ír – számunkra is vigaszt nyújtó módon – könyvében:

„A nép, amely sötétben jár, nagy fényességet lát. Akik a halál országának árnyékában laknak, azoknak világosság támad. Nagy ujjongással töltöd el őket, kitörő örömet adsz nekik. Úgy örülnek majd színed előtt, ahogy aratáskor szoktak örülni, s ahogy akkor örülnek, amikor a zsákmányt osztják. Mert terhes igáját, a vállára nehezedő rudat, sanyargatója botját összetöröd, mint Midián idejében. Mert minden harcban viselt sarut, minden vérben forgatott ruhát elégetnek, s tűznek lesz martaléka. Mert gyermek születik, fiú adatik nekünk, s az ő vállára kerül az uralom.” Városunkra, Mosonmagyaróvárra és egész hazánkra a halál árnyéka borult az 1956-os sortűzek véres és gyilkos óráiban. El nem múló fájdalommal siratjuk azon tizenéves áldozatok korai halálát, akik immár 64 éve az örökké tartó fiatalságnak örvendenek az Isten boldog hajlékában. Szomorúsággal tekintünk ezekre a kopjafákra, amelyek minden mártírra emlékeztetnek minket, akik ezen a téren veszítették életüket.

A történelem Urát, a mindenható Istent kérjük, hogy adjon az itt megholtaknak örök békét és nyugalmat országában. Ahogyan Izajás próféta is jövendőli a sötétséget fényesség követi, a halál árnyékát a világosság váltja fel és a sanyargatók botját maga az Isten töri össze.

Ezen a helyen az igazság fényét, a béke világosságát hirdetjük és valljuk. Azt kérjük az egek Urától, hogy nekünk és minden eljövendő nemzedéknek adja meg azt a fényt és világosságot, amely e téren, több mint 100 ember életáldozatából sugárzik. Adjon erőt mindannyiunknak, hogy ne engedjük, hogy ezek a nemes lángok elhalványuljanak. Adjon nekünk bátorságot, hogy a mindenható Istennel együtt küzdve – megértve az idők jeleit és evangéliumi hűséggel – tudjuk a prófétai látomásban szereplő „terhes igát” levetni magunkról és a „sanyargatók botját összetörni”.

Az Izajási prófécia a születendő isteni gyermek, a nekünk adatott messiási fiú győzelmét hirdeti meg. Az új nemzedékek, a gyermekek és fiatalok újra és újra, szüntelenül hordozzák az isteni ígéretek beteljesülésének lehetőségét.

Imádkozzunk közösen azért, hogy korunkban zavartalan békességben élhessünk, a fiataljaink az isteni béke munkálóinak bizonyuljanak, hogy minden ember befogadja a békességre hívó szót, hogy a megbocsátás és kiengesztelődés minden ember vágya legyen. Imádkozzunk úgy, ahogyan a mi Urunk, Jézus Krisztus tanított minket:

Mi Atyánk, aki a mennyekben vagy, szenteltessék meg a te neved; jöjjön el a te országod; legyen meg a te akaratod, amint a mennyben, úgy a földön is. Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma; és bocsásd meg vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek; és ne vígy minket kísértésbe; de szabadíts meg a gonosztól. Mert tied az ország, a hatalom és a dicsőség mindörökké. Ámen.

A megemlékezést mint minden évben koszorúzás követte.

Talán nem sérti az emlékezést, ha megemlíjtük, a laktanya, amelynek épülete szimbolikus hely akkor is, ha nem védett, s ha sorsa viharos volt az elmúlt évtizedekben hányatott sorsú épülete a városnak.

Eredetileg kaszinónak épült az 1900-as évek elején a később az '56-os sortűzéről hírhedtté vált

ipartelepi laktanya Mosonmagyaróváron. A kaszinó a haditechnikai üzemben dolgozók szórakozását szolgálta, hiszen ezek a mérnökök és szakemberek biztonsági okokból nem járhattak ki az elzárt – mai Ipartelep – területről. A lőporgyár megszűnésével a kaszinó is feleslegessé vált, ezután alakították át laktanyává. A Belügyminisztérium a város tulajdonába adta hosszú huzavona után végül, azzal, hogy ott emlékhelyet alakítanak ki.

Az ipartelepi laktanya – akár a Terror Háza múzeum mintájára – otthona lehetne egy helyi emlékeket, eseményeket bemutató interaktív, nagy közönséget vonzó „XX. század kiállításnak” is. Ehhez persze a helyi politikai erők szándéka és kezdeményezőkéssége is kellett volna. A múlt évtized közepén létre is jött egy bizottság az önkormányzaton belül, aki terveket dolgoztatott ki, de végül a tervek közül semmi sem lett. Néhány évvel ezelőtt fölmerült, hogy le kellene bonntani, s a helyén a Piarista-iskola új épülete jöjjön létre. Két évvel ezelőtt az épület tetőszerkezete leégett, s ma csonkán meredezik – mementóként – az egyre rosszabb állapotú „zöld ávos” laktanya a Gyásztéren.

Úgy tűnik, mint ahogyan az igazi felelősségre vonás is elmaradt, Mosonmagyaróvár és janus-arcúnak bizonyult 1956-jával kapcsolatban.

Böröndi

szél-járás

Szerzőink

Bedi Kata múzeológus (Szentendre) • **Bíró József** költő (Budapest) • **Böröndi Lajos** költő (Feketeerdő) • **Csáky Anna** költő (Győr) • **Édes Akos** lelkipásztor (Deáki/Diakovce) • **Gál Sándor** költő (Buzita/Buzica) • **Gecsei Ádám** író (Mosonmagyaróvár) • **Görföl Jenő** helytörténész (Bratislava/Pozsony) • **Joó József** költő, karikaturista (Győr) • **Murányi Veronika** etnográfus (Budapest) • **Neszméri Tünde** újságíró (Dunaújfalú/Nova Dedinka) • **Olasz Valéria** költő (Győr) • **Oros László** helytörténész (Felsőszeli/Horné Saliby) • **Pap Boglárka** Petőfi ösztöndíjas (Pozsony/Bratislava) • **Péntek Imre** költő (Zalaegerszeg) • **Szárász Pál** író-költő (Nagyfödemes/Velké Úlany) • **Tuba László** helytörténész (Mosonmagyaróvár) • **Zsirai László** költő (Budapest) • **Zsódi Viktor** piarista igazgató (Mosonmagyaróvár)

Othello, oltás az „álhírek” ellen

2020. október 9-én mutatták be a fővárosi Katona József Színházban Shakespeare Othello című drámáját, mely talán az egyik legkésőbbi drámák közé sorolható, a komor hangulata és a tragikus végjátékának sötétsége miatt. Az árnyak keserősége nem a pusztító féltékenység és a gonosz önzés drámai elemeiben volt igen érzékletes ebben az előadásban. Sokkal inkább Jago kerül a középpontba, akit Kovács Lehel alakít remek játékkal. Az emberiséggel egyidős az a „fake news”, „konteo” vagy „hoax” jelenség – amely Kovács szerepének lényege – az olyan álhírek gyártása és terjesztése, amelyek csak az átverést szolgálják. Jago elsődleges eszköze, hogy félrevezető félinformációkkal szerezzen magának befolyást és haszonlesésből rémhíreket terjeszt, amiket a környezete újra és újra elhisz neki.

Nincsenek felkészülve arra, hogy a bizalmasuk, házastársuk vagy katonatársuk, akivel közös a sorsuk és életük szemrebbenés nélkül hazudjon nekik. Persze nem is állít valótlan, a szó klasszikus értelmében nem hazudik, csak éppen úgy válogatja az információkat és úgy rendezi őket, hogy a valóságból annyit mutasson, ami inkább az ő igazsága s nem a többieké.

Rémisztően szól a mai világunkról ez a tragédia, amely fájó kérdéseket szegez nekünk: bízhatunk-e a világban és bízhatunk-e önmagunkban, abban, hogy képesek vagyunk a valóságot megismerni úgy, amint van? A minket körülvevő önzés, hatalomvágy, hiúság és frusztráció nem teszi-e értelmetlenné az egész életet, ha csak pusztulás és halál forraszik belőle?

Jago mindig azzal a féligazsággal vagy hazugsággal lép elő, amely éppen már elhithető. Nem lehetetlen ostobasággal támad, hanem az előre megtervezett, szükséges következő lépéssel sodorja a világát a szakadék felé, amely menthetetlenül a tragédiával végződik.

A Katona Színház Othello előadása nem más, mint egy védőoltás, amely kiteszi a néző lelkét a Jago által keltett álhírek támadásának és azt reméli, hogy kialakul egy természetes ellenállóképesség mindezekkel szemben. Persze tudjuk jól az oltásokkal szemben is remek álhírek küzdenek...

Othello (William Shakespeare, fordította: Márton László), rendezte: Székely Kriszta; bemutató: 2020. október 9.

Zsódi Viktor

Szenczi Molnár Albert megtette, ami a feladata volt

Szenc szülöttére, a tudós, zsoltárfordító, nyelvész, szótárszerkesztő munkásságára több mint 50 éve emlékeznek a járási székhelyen. A huszadik század megpróbáltatásai után, a huszonegyedik századra a szenci és környékbeli falvak magyarsága számbeli kisebbségbe szorult, ennek ellenére évente több százán tisztelegnek előtte a Szenczi Molnár Albert Napok keretén belül, valószínűleg így lett volna idén is, ha a sors és a járványhelyzet közbe nem szól...

A Csemadok Szenci Területi Választmánya, ahogy a többi civil szervezet is, kénytelen volt lemondani a rendezvényekről, majd született egy rendelet, mely szerint kisebb összejöveteleket mégis lehet tartani, ennek köszönhetően október 2-án Szenczi Molnár Albert köztéri szobránál nagyjából harmincan emlékeztek meg a tudósról.

Az ünnepség elején Bárdos Gyula a Csemadok országos elnöke köszöntötte az egybegyűlteket, utána Pongrácz Flóra elszavalta Tóth Elemér Könyörgés József Attilához című versét. Az ünnepségen Édes Ákos, a Deáki Református Gyülekezet lelkésze mondott ünnepi beszédet.

Neszméri Tünde

Életét, munkásságát az egyetlen igaz Úr szolgálatába állította

Szerte az egész világon számos helyütt zárattatott a reformáció üzenete egy-egy szoborba, amelyek mind-mind a reformáció tanait terjesztők és vallók példás életének igyekeznek emléket állítani.

Ma, amikor egy magyar református hithűsünk, Szenczi Molnár Albert szobránál állunk meg emlékezni és ünnepelni, akkor ünnepi beszédem kezdetén nem mehetek el szó nélkül azon tény mellett, amit az elmúlt hónapokban láttunk és hallottunk a híradásokon és beszámolókon keresztül.

A tengerentúlon, de Nyugat-Európa számos nagyvárosában is sorra döntötték le ill. szállították el számos, a világtörténelmet nagyban formáló híresség szobrát vagy szobrait, olyanokét, akik többnyire hozzátettek ehhez a világhoz, és nem elvettek belőle. Ezen ártó cselekedeteikkel némelyek megváltoztatva, vagy kitörölni akarva ezzel egy szeletét a múltnak, zavart okoznak a jelenben, és bizonytalanná akarják tenni a jövőt sokak számára. A múlt tagadását azonban mindig az igazságtól való félelem táplálta.

Ezért is fontos, és hálaadásra indító az a tudat, hogy mi ma itt állhatunk, és emlékezhetünk egy magyar református lelkészre, a zsoltárfordítónkra, egy olyan valakire, aki hivatásának tekintette, hogy hazáját, népét gyarapítsa egész életének munkásságával. Cseppet sem természetes ma már ez, hiszen a világ nagy részén ezzel ellentétes folyamatok zajlanak.

Mi azonban azzal, hogy ma itt vagyunk, egyben kifejezzük azt is, hogy mi továbbra is a keresztény kultúrára és értékekre építjük népünk és nemzetünk jövőjét.

S bármilyen furcsa, hogy bár a kő egy élettelen anyag, de ezek a szobrok mégis beszélnek. Szólnak,

mert valami mondanivalójuk, üzenetük van. Beszélnek a múltból, szólnak hozzánk a jelenben, és hisszük, reméljük - a jövőben is szólnak majd a kései utódoknak.

Meggyőződés, hogy az üzenet, amely ötszáz éve megragadta az emberek szívét, ma is képes erre. Akár Szenczi Molnár Albert szobrán keresztül is. Az üzenet ugyanis maga az evangélium.

A tegnapi nappal a reformáció havába léptünk. S néhány hét múlva a több, mint fél évezredes ünnepi megemlékezések keretében együtt adunk hálát a reformációért mi – protestánsok.

A Sola Scriptura, az Egyedül a Szentírás elve megnyitotta az utat a reformátorok előtt, hogy a középkori hagyományok és a római magisztérium értelmezési keretei nélkül lássanak neki a Szentírás tanulmányozásának. Az eredmény pedig az evangélium újrafelfedezése volt. Nem egy új evangéliumé, hanem azé a régi evangéliumé, amit már az apostolok is hirdettek.

Szenczi Molnár Albert életébe mélyen beleivódott a Sola Scriptura jelszava, hiszen az az óriási mennyiségű írásanyag, ill. fordításai, életének munkássága, melyekkel másokat gazdagított, időtállóan bizonyultak, és kiállták a történelem legnagyobb viharait is.

Post tenebras lux – Sötétség után világosság. Mondták annak idején a reformátorok. Azt a meggyőződésüket kifejezve ezzel, hogy a reformáció idején több évszázados homály és sötétség után újra felragyogott az evangélium fénye.

Feje tetejére állt világunkat vizsgálva pedig azt állapíthatjuk meg, hogy a sötétség ma sem kisebb, tehát az evangélium világossága igencsak elkél ma is. Ma is szükség van az olyan őrállókra, mint Szenczi Molnár Albert is volt, aki Istentől rendelt eszközként felismerte az alkalmas időt és elhivatottságában megerősödve tudott és akart mások javára élni és munkálkodni, cselekedni egész életével.

Egy idézet jutott eszembe, mely szerint: „*Nem azok a nagy emberek, kik magasra nőnek. Nem azok a hősök, kik népeket legyőznek. Nagy ember az, ki magában küzd, de nem küzd magáért, odaadja szívét-lelkét társai javáért.*”

Az odaadó és példás, másokért, népünkért és nemzetünkért élt élet ma sem könnyű. Ám ha egy nép, egy nemzet, illetve az abban jelen lévő egyház ápolja a gyökereit, felújítja templomait, vagy ahogy

ma mi is teszünk: megemlékezik hithőseinek szobrainál, akkor nem lesz hiábavaló az-az igyekezet, mellyel másokért és másoknak élünk.

Amikor Szenczi Molnár Albert életére tekintünk, el kell mondanunk, hogy a többi nagyobb vagy kisebb magyarajkú reformátorral együtt a maguk korában és életterében ők már megtették, ami a feladatuk volt, ami rájuk bízott.

És éppen ezért mindeközben pedig meg kell magunkat kérdezni, hogy mi vajon megteesszük-e azt, ami a mi kötelességünk és feladatunk a mai korban ott, ahová helyezettünk?! Javára válunk-e a szűkebb, ill. tágabb környezetünkben élőknek?

Ami a tizenhatodik századi reformáció idején történt, az az egyház jelentős, de nem az egyetlen szükséges restaurációja volt. Erre utal az *Ecclesia semper reformanda est* - az egyház mindig megújításra szorul kifejezés is. Sokan szeretnék ma is megreformálni a különböző egyházakat.

Ám nem a reformáció, vagyis az alapokhoz való visszatérés gondolata mentén haladva, hanem egyfajta progresszió által. Vagyis a gyökereket elhagyva valamilyen bizonytalan és járatlan, ismeretlen jövő felé haladva.

Az igazodási pontja életünknek azonban ma sem a világ változása, hanem a Szentírásban foglalt apostoli hagyomány kell, hogy legyen. Mert a reformáció az örökkévalónak veti alá az időlegest. A reformáció nem az emberiség fejlődésében hisz, hanem Isten Igéjében, ezért Isten Igéjét teszi a fejlődés mércéjévé is.

A reformátorok vallották, hogy az egyháznak mindig szüksége lesz reformációra, mert mindig hajlamos lesz a deformációra. Így kell nekünk is tekintenünk a jelenre. Arra a jelenre, amelyet számtalan tényező befolyásol, de amelyben egy valami mindig áll és marad! Isten Igéje, Isten maga!

Felismerték ezt a mi nagy hithőseink is, felismerte ezt maga Szcenzi Molnár Albert is, aki életét, munkásságát, ennek az egyetlen igaz Úrnak szolgálatába állította.

Ma már tudjuk, hogy prédikátor-elődei és kortársai közül ő volt a legszélesebb látókörű, hiszen a magyar kultúra ügyét olyan perspektívából látta, amely átvitt egész Európán. Valamint a kor tudományos színvonalát képviselő magyar nyelvtana is úttörő szerepet töltött be.

Szcenzi Molnár Albert nem csupán a protestantizmus szellemi kincsét közvetítette a magyar protestánsok felé, de magyarságunk szellemi színvonalát is a nyugati példaképek rangjára emelte, valamint bemutatta a nyugatnak a magyar nyelv és szellem teljesítményeit.

Hiszem és vallom, hogy ma ezért is olyan fontos emlékeznünk Rá, aki példát hagyott mindannyiunk számára. Csak így okulhatunk a múlt megismerése által, hogy a jelenben és a jövő felé fordulva együtt munkálkodjunk keresztény magyar kultúránk és hagyományaink ápolásában és kamatoztatásában.

A fundamentum, az alap ma sem változik, ezért szavaimat a 90. zsoltár 1. versének szavaival zárom: „Tebenned bízunk eleitől fogva. Uram Téged tartottunk hajlékunknak. Mikor még semmi hegyek nem voltak, hogy még sem ég, sem föld nem volt formálva. Te voltál és Te vagy erős Isten. És Te megmaradsz minden időben.”

Édes Akos

Kerék Imre lovagkeresztje

A Magyar Érdemrend Lovagkeresztje kitüntetésben részesült Kerék Imre József Attila-díjas soproni költő, műfordító, pedagógus. Lapunk rendszeres munkatársa a felnőtteknek és gyermekeknek szóló verseket is magába foglaló, gazdag szépirodalmi életműve, valamint pedagógusi pályafutásáért kapott elismerést, melyet Böröndi Lajos az agrárminiszter tanácsadója és dr. Farkas Ciprián Sopron polgármestere adott át Kerék Imre költőnek.

– Kerék Imre 2012-ben Sopron Kultúrájáért díjban részesült, városunk megbecsült polgára, mondta az átadón dr. Farkas Ciprián. Sopron polgármestere kiemelte, hogy a költőt Nagy István agrárminiszter felterjesztésére, Áder János köztársasági elnök a Magyar Érdemrend Lovagkeresztje kitüntetésben részesítette.

Kerék Általános iskolai tanulmányait szülőfalujában végezte, majd a csurgói Csokonai Vitéz Mihály Gimnáziumban tanult. A nagyatádi gimnáziumban érettségizett. 1961 és 1962 között a Somogyi Néplapnál volt újságíró. 1962 és 1966 között a Pécsi Tanárképző Főiskola magyar- orosz- rajz szakos hallgatója volt. Tanári diplomája megszerzése után 1966-tól 1969-ig Sávolyban, 1969 és 1974 között Fertőszéplakon tanított. Ezt követően Sopronban tanított, a Szent Orsolya Római Katolikus Általános Iskola könyvtárosa volt. Már tizenéves korában megjelentek első versei. Több, mint húsz kötetet publikált, műfordítói munkássága is jelentős. 1989-ben Radnóti- díjat, 1995-ben Kormos István- díjat, 1998-ban Arany János- díjat, 2003-ban József Attila- díjat kapott. Több évtizede Sopronban él és a város megbecsült költője.

Egy interjúban így vall: – Minden művészet első számú fokmérőjének tartom az őszinteséget, ha egy költő nem őszinte, akkor orránál fogva vezeti az olvasóit. Külsődleges megnyilvánulásokban bárki eljátszhatja a nagy költőt.

A szülőföld, Dél-Somogy, a csurgói gimnáziumi évek, majd a pécsi főiskolás évek, későbbi költői jóbarátokkal: Fodor Andrással, Kormos Istvánnal való barátság mind mind hatott költészetemre. A hatásokat nem tagadhatom le, és ezekre utalok is – mondja. Vannak versek, amelyekben külső képet rendezek saját belső érzéseimhez, áttételeken, stílusjátékokon keresztül. Máskor pedig, sok költőhöz

hasonlóan egy másik alkotó lelkiállapotába költözöm, egy-egy ilyen alkotás hosszú időn keresztül érlelődő tanulmány eredménye. Szükség volt néhány évtizedre ahhoz, hogy a nagyon komoly versek megérjenek. Az élettapasztalat, kísérletezés, és állandó olvasás után, meg kellett érnem a 60 évet, ahhoz, hogy egy Shakespeare-sonettet „meg tudjak írni” magyarul.

Aki ma úgy találja, hogy tucatjával jelennek meg homályos fordulatokkal teli irományok, versnek nevezett, ködös utalásokkal tűzdelt betűsorok, amelyeket értelmezhetetlennek és érthetetlennek tartanak, ne magukat okolják. Korjelenség. Azé a koré, amelynek racionális, számító és értékválságos jelenében Kerék Imre az ahhoz való viszonyulásában konzervatívnak nevezhetően fogalmazza meg a világból mindazt, ami a (manipulált) napi hírek információözönéből (nem szándékosan), inkább értékrendbeli inkompatibilitása miatt kimarad: ami velük és bennük, a világban valójában történik.

Hangulatnak, érzékletességnek, plaszticitásnak kell a versben lennie. Mestereimnek tartom Babits Mihályt, Kosztolányit, Tóth Árpádot, akiktől esztétikát, verselemzést és műfordítást tanultam, a komprimált szövegszerkesztést.

A jelen dolgairól pontos, világos, határozott véleményt kell mondani, meg kell látni és láttatni a teremtett világ szépségét és ki kell mondani az igazságot. Az igazságot keresem, de a mai közviszonyok között nem lehet váteszköltőnek lenni. Már a csurgói Csokonai Gimnáziumban nagyon komolyan gondoltam arra, hogy költő leszek. Amikor első versem nyomtatásban is megjelent, akkor határoztam el, hogy „ennek az országnak a költője leszek”.

(Forrás: Csokonai Vitéz Mihály Református Gimnázium Fotó: Fodor Regina)

Lapzárta után – Elment Halzl József

Búcsú helyett

Nem tudom megmondani, pontosan mikor ismertem meg Halzl Józsefet. Tény viszont, hogy a Halzl név már megismerkedésünk előtt is ismerősen csengett. Mint a mindenféle emlékek, emlékhelyek, emléktáblák megrögzött fotója, egy alkalommal Gombáról Csallóközsütörtök felé tartva, Gombán, egy régi, faluszéli épület falán táblát pillantottam meg. Megálltam. A márványlapon található szövegből derült ki, hogy az épület valaha iskola volt, s hogy az építész Halzl József. Első találkozásaink egyikén ezt meg is említettem Halzl Józsefnek, az elnök úrnak. Ekkor derült ki, hogy az építész Halzl József, a nagyapja volt. S az is, hogy a családi szálak Szenchez kötik Jóska bátyánkat. Na meg az is, hogy a nagyapa Szencen és a környéken számtalan épületet tervezett és épített fel. A kötődésekről még annyit, hogy Halzl József édesapja Szencen született, a nagyapa pedig itt van eltemetve. Ez mind szóba került azon a – valamikor a kilencvenes évek közepe táján létrejött találkozáson is, ahol Jóska bácsi néhányunkkal közölte: családjának a városhoz való kötődése okán Szencért, a szenciekért alapítványt kíván létrehozni. Az is kiderült, hogy egyfajta próbának szánja, mégpedig egy nagyobb, az egész felvidéki magyarságot szolgáló alapítványi hálózat létrehozása próbájának. Konokul

harcolt az elképzelés megvalósításáért. Munkahelyein, a társadalmi és politikai életben szövetségeket keresett és lelt. Mi hajtotta? Olvassuk, hogyan vallott erről Kondor Katalinnak:

„Az én családi gyökereim a mai Magyarország területén kívüliek. Édesapám Felvidéken, Szencen született, Pozsonyban járt egyetemre, méghozzá egy olyan évfolyamba, amely utolsóként még magyar nyelven fejezhette be jogi tanulmányait. Édesanyám pedig a mai Burgenlandból származik. Az igazi sokk Trianon után két és fél évtizeddel akkor érte a családot, amikor 1945-öt követően a rokonságot, köztük nagymamámat a Felvidékről áttelepítették a mai Magyarországra, le, Tolnába, Bátaszékre. Ennyit az indíttatásomról, így érthető, hogy gyermekkoromtól fogva érzékenyen reagálok a határon túliak sorsára. Aztán amikor a rendszerváltás után fontos beosztásba kerültem, hiszen én lettem a Magyar Villamos Művek vezérigazgatója, sok emberrel kerültem kapcsolatba, olyanokkal, akikkel meg tudtam értetni, milyen fontos a határon túli magyarsággal törődni. Nekem az a siker, amikor a munka kézzelfogható eredményeit látom. Ha például Szlovákiában egyik évről a másikra - akár csak egyetlen kisiskolással is - több gyerek iratkozik be magyar általános iskolába, nekem az hatalmas öröm. Mert ez azt is jelenti, erőfeszítéseink célba érnek, mondta.

Amikor 2018-ban neki ítéltek az első ízben átadott Felvidéki Magyarságért Díjat, s engem kértek fel a köszöntésére, készülve a beszédre, hazai célalapjaink vezetőit is kérdeztem. Azt hiszem senki nem fog csodálkozni, hogy az előbbi sorokat támasztják alá a Szenc és vidéke célalap vezetőjének, Duray Rezsőnek a sorai: „Mikor megismertem Dr. Halzl Józsefet, azt gondoltam, hogy azért érdeklődik

állandóan a magyarság helyzetéről Szencen, az oktatásügyről, a közösségi életéről, mert édesapja Szencen született. Aztán, mint a Szenc- és Vidéke Célalap elnöke, az országos tanácskozásainkon tapasztaltam, hogy elnök úr nem csak a szenciekről érdeklődik, hanem az egész Felvidék összes városában és vidékén élő magyarról akar törődni, gondoskodni.”

Hasonlókat mondtak a többiek is.

„Az évi beíratások eredményeiről érdeklődött, és örömmel fogadta a tájékoztatást, hogy a járás magyar iskoláiba már több mint tíz éve nem íratnak be annyi elsőst, mint ebben az évben. Jelentős szerepet vállalt a felvidéki civil társadalom megszervezésében, a támogatásával létrejött város és vidék célalap hálózat 25 polgári társulást fog össze Pozsonytól Nagykaposig, s mára Rákóczi Hálózat néven nemzetileg kiemelt intézménnyé vált. Az iskolai beíratkozási program, majd az óvodai beíratkozási program valamint a Gólyahír program, mely már az újszülött csecsemőkkel rendelkező családokat fogja össze elsősorban a családok és a fiatalok magyarságának megmaradását segíti elő. A mára Határtalanul nevet viselő államilag finanszírozott diákutaztatási program is a Halzl József által irányított Rákóczi Szövetség kezdeményezéseként indult.”

Halzl Józseffel találkozhattunk a Felvidéken tartott történelmi táborokban, vetélkedőkön, iskolai beiratkozásokon, társadalmi- és politikai vitákon. Az általa vezetett Rákóczi Szövetség pedig az anyaországban küzdött az utódállamok magyarságáért. Halzl József, mint a Rákóczi Szövetség elnöke a rendszerváltoztatás után egyike volt azon személyeknek akik felismerték, hogy a határon túli magyarok fogyását elsősorban az oktatási rendszer megerősítésével, a magyar iskolák népszerűsítésével lehet megállítani. Kitüntették őt Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztjével, átvehette a Lengyel

Köztársaság Érdemrend Parancsnoki Keresztjét. Megkapta a Magyar Örökség-díjat, a Szent István-díjat és Pro Minoritate díjat is. Gondolom, ebben mindegyikben benne van, volt a felvidéki és a határon túli magyarság szolgálata is.

Az elismeréseket megköszönöm, de nekem az a siker, amikor a munka kézzelfogható eredményeit látom, mondta egyszer.

A Felvidékről – onnét, azoktól, akikért a legtöbbet tett – érkezett első komoly elismerés remélem jól esik az elnök úrnak. Kívánjuk, hogy munkája kézzelfogható eredményeit még nagyon sokáig tapasztalja meg, élvezze erőben, egészségben, fejeztem be méltatását, amikor a komáromi Tiszti Pavilon dísztermében 2018. májusának utolsó vasárnapján átvehette a Felvidék Magyarságért Díjat.

Most elment. Akik ismerték, azoknak hiányozni fog. Emberi tartása, lendülete, törődése, konok kitartása.

Görföl Jenő

A Magyar Nemzeti Levéltár Vas Megyei Levéltára tisztelettel meghívja Önt

Deák Ernő
Útkeresés a jövőbe
Betakarított tanulmányok, értekezések, értékelések

c. kötetének bemutatójára

Időpont ■ **2020. február 13.**
(csütörtök) 16.30 óra

Helyszín ■ Magyar Nemzeti Levéltár Vas Megyei Levéltára
[Szombathely, Hefele Menyhért utca 1.]

Az estet bevezeti ■ **Bariska István** történész, levéltáros

A könyvet bemutatja ■ **Böröndi Lajos** költő, kiadó

Kiadó ■ Mosonvármegye Kiadó, 2019

A rendezvényen kép és hangfelvétel készíthető

Extra Hungariam...

Deák Ernő

Útkeresés a jövőbe

Betakarított tanulmányok, értekezések, értékelések

Az *útkeresés a jövőbe* kötet Deák Ernőnek a Bécsben élő történésznek, a Bécsi Napló főszerkesztőjének az elmúlt fél évszázad alatt megírt, megjelent, elhangzott, tanulmányait, értekezéseit, értékeléseit tartalmazza. A vaskos könyvet a Mosonvármegye Kiadó, 2019-ben adta ki. A könyv öt fejezetet tartalmaz. I. Magyarok Ausztriában: megfigyelések, mérlegelések. II. Történelmi útbaigazítás. III. Extra Hungariam. IV. Arccal Magyarország felé. V. Az irodalomk öréből. A könyvet a szombathelyi bemutató meghívójával ajánljuk az olvasók figyelmébe. (Ára: 5000 Ft.)

Honlapajánló: A Mosonvármegye Lap-és Könyvkiadó honlapja elkészült. Itt megtalálható a *szél-járás* elmúlt két száma a lap nevének menüpontja alatt. Hír14Mosonvármegye címen innternetes hírújságunk olvasható. Könyveink, kiadványaink ugyancsak ezen a honlapon a megfelelő menüpontra kattintva megrendelhetők!

1954-ben születtem Kapuváron. Könyvtárosi Gyűjtemény voltam, s ott egy év fizikai munka követte a Soproni Szőnyeggyárban, majd Szombathelyen, ahol 1978-ban szereztem tanári és könyvtárosi diplomát. A szél innen Mosonmagyaróvárra sodort. Itt voltam könyvtáros, kulturális szervező igazgató, s mindezt az ELTE magyar szakát is elvégeztem: tanár, több középiskolában, írtam újságokba, négy éven át a városi házban sajtóreferensi munkát végeztem. Ezt követően Budapestre, a Földművelésügyi Minisztérium parlamentári államtitkárságának tanácsadójaként dolgoztam, majd a Szigetköz egyik kedves faljának iskolájában, Darnózsálon tanítottam nyugdíjazásomig. Első verseskötve a Szépirodalmi Könyvkiadónál jelent meg 1989-ben, ezt később egy tucatnyi követte. Életem „összefüggő” világunk megismerésének kísérlete, történelmünk megértésének gyakorlata. Könyvkiadói tevékenységemmel is ezt próbálom segíteni. Hazám a Kárpát-medence, otthonom Feketeerdő, ez a csöppnyi falu a Szigetköz csücskében.

Hajladoznak a szélben a fiatal legények, tanulnak fául élni s ámulnak milyen kék az ég s milyen harsogó az élet még nem ismerik a fejszék suhogását amikor felgyűrűk ingük ujját a legények

(Még nem ismerik)

A hullám belefagytott a képbe, s a megdermedt táj ragyogott, mint a gyémánt, amikor fény érte. Lehullott a Nap, s besötétedett, s szemből fölragyogott Máriafürdő nyakéke. S Berényi gyöngyei szikrákat vetettek a holdsütésben. Vonyarcig ért a két falu fénye. Én néztem a szemközti sötétbe hulló tájat. Nézem már ezer éve.

(A Balaton télen)

Böröndi Lajos

Megégett idő

Kapuváron, 1954-ben születtem, ma Feketeerdőn élő alkotó, ízig-vérig a Dunántúli költője, de a teljes ország történelmi és irodalmi emlékeztetői hordozza lelkében. Ciklusainak a történelmi sorsot, az Isten-elményt, a szerelmet, a táj szépségét tematikai csoportokba rendező szelleme Adyra néz, tájverssei Janus Pannoniustól Berzsenyi Dánielig s az erre tévedt Csokonai Vitéz Mihály érzékenyséig idetérnek fel képeket, a gyermekkorra emlékező verseiben pedig Weöres Sándor tekintete mozdul. Örökség ez és kihívás is, kapaszkodás az emlékekbe, a földbe, az idő elillanó pillanataiba. A magyar történelem legnehezebb időit: 1848 leverése, Trianon, az 1956-ot követő bosszú, majd a diktatúra betonszürke évtizedeinek emléke ezért ölelnek e költeményekben meztelenség bolyongásokkal, a nagymama diós süteményének ízével. Tanúságtétel arról az időről, amely e versnek révén a kozmosz, a történelem s a transzcendencia irányában messzire kitágul, s egyetlen ember médiáján át szólhat meg nemzedéke sorsát. S a látható és láthatatlan erőket, amelyek emberré alkotnak bennünk.

2600 Ft

9 786139 721977

A MOSONVÁRMEGYE KÖNYVKIADÓ KÖNYVAJÁNLATA

Egy mosoni képes levelezőlap 1936-ból.
Az olimpiai lángot köszönti a Strebel Művek előtt a bécsi országút
a tetőn és a gyár előtt felhorakozott nézősereg karlendítéssel.

KOVÁCS SÁNDORNÉ BACK IRÉN • A MOSONI ZSIDÓSÁG EMLÉKEZETE • I. KÖNYV

KOVÁCS SÁNDORNÉ BACK IRÉN
A MOSONI ZSIDÓSÁG EMLÉKEZETE
I. KÖNYV

1948. szeptember 26.
Felavatták a mosonmagyaróvári mártírok emléktábláját.
(A gyászünnepségen a kormányt Országgyűlési vallás- és közoktatásiügyi miniszter képviselte.
A kép bal oldalán látható kislány a szerző.

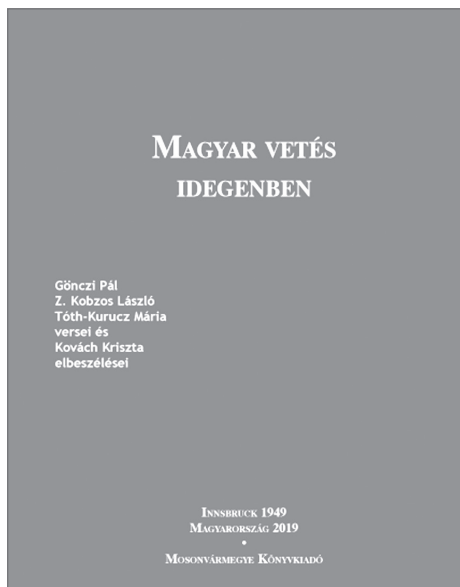
Mosonvármegye • 2016

Bárdies Tihamér, vasesztergályos, élt 17 évet • Danaauer Antal, gyári munkás, élt 40 évet • Demeter János, kőműves tanuló, élt 17 évet • Domonkos Antal, segédmunkás, élt 27 évet • Dóza Katalin, gyári munkás, élt 35 évet • Fábián József, kubikus, élt 19 évet • Ferenci Lajos, főerdész, élt 51 évet • Gyécsek István, erdészeti fogatos, élt 35 évet • Hornyák Béla, vízvezeték szerelő, élt 36 évet • Horváth Gyula, főiskolai hallgató, élt 21 évet • Kardos András, kubikus, élt 51 évet • Kardos Miklós, géplakatos ipari tanuló, élt 16 évet • Kelemen Rezső, öntődei munkás, élt 16 évet • Kemény Márton, géplakatos, élt 24 évet • Kiss János, kubikus, élt 30 évet • Koloszárs Zoltán, ipari tanuló, élt 16 évet • Kovács István, kőműves, élt 41 évet • Kreizer Sándor, tűzoltó, élt 22 évet • Laczkovits Dezső, villanyszerelő, élt 32 évet • Letenyei Ferenc, segédmunkás, élt 24 évet • Meszlényi István, műszerész ipari tanuló, élt 15 évet • Meszlényi József, könyvelő, élt 42 évet • Miks József, gyári munkás, élt 15 évet • Nagy Árpád, főiskolai hallgató, élt 20 évet • Németh Károly, kőműves, élt 31 évet • Neszméri Ernő, bádógos, élt 37 évet • Neuberger Flóriánné Rácz Margit, háztartásbeli, élt 39 évet • Óri László, műszerész ipari tanuló, élt 15 évet • Paár Jenő, villanyszerelő ipari tanuló, élt 16 évet • Pandúr György, géplakatos, élt 31 évet • Pápai Ferenc, segédmunkás, élt 19 évet • Picher Béla, géplakatos, élt 26 évet • Pintér Gizella, főiskolai hallgató, élt 19 évet • Rácz Anna, gyári munkás, élt 26 évet • Rehling Zoltán, járadékos sütő, élt 51 évet • Röbl Ferenc, gyári munkás, élt 20 évet • Savanyú Józsefné Mátyus Erzsébet, gyári munkás, élt 23 évet • Sipos Gyula, árukiadó, élt 20 évet • Szalai István, főiskolai hallgató, élt 20 évet • Szimhardt Károly, vízvezeték szerelő, élt 23 évet • Szuhányi József, élt 37 évet • Takács Miklós Ferenc, autószerelő, élt 17 évet • Tolnay László, géplakatos ipari tanuló, élt 17 évet • Varga Erzsébet, főiskolai hallgató, élt 19 évet • Virág Vendelné Farkas Margit, gyári munkás, élt 20 évet • Wachek Lőrinc, géplakatos, élt 19 évet • Wachtler Lajos, élt 27 évet • Wesztergom Imre, főiskolai hallgató, élt 20 évet • Wilhelm Mihály, villanyszerelő ipari tanuló, élt 18 évet • Wojnesitz Istvánné Ganszter Róza, gyári munkás, élt 56 évet • Zsoldos Mihályné Maximov Anna, háztartásbeli, élt 38 évet.

Böröndi Lajos

sor|tűz
versek

Mosonvármegye Kiadó • 2018

„Egy szép napon Concin Mária (Vas Mária) – aki akárcsak én, az Innsbrucki Magyar Ház és Kultúrcentrum tőrzstagja – említette, hogy birtokában van a ‘45-ös menekültek verseit és elbeszéléseit tartalmazó Magyar vetés idegenben című füzet, az akkoriban létező Innsbrucki Magyar Irodalmi Kör 1949-es kiadásában. Gondot okozott neki, hogy az értékes irodalmi termék esetleg elkallódik, feledésbe merül. Hamarosan engem is elfogott a lelkesedés, és megígértem, hogy törni fogom a fejemet és érdeklődni fogok, hogy hogyan is lehetne egy új kiadást étrehozni.”

Csordás Ádám orvosprofesszor fogalmaz így a Mosonvármegye Kiadó gondozásában megjelent antológiáról, amely az 1949-es innsbrucki füzet magyarországi kiadása.

Az antológia irodalomtörténeti kuriózum, amely korlátozott szában a kiadó címén még elérhető.

A könyvek korlátozott számban megrendelhetők a kiadó címén:
mosonvarmegyekft@gmail.com

